ВІСТІ
КОМБАТАНТА

2

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2005

ВІСТІ
КОМБАТАНТА
Рік 2005 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 2 (242)

ЗМІСТ

ст.

ВЕТЕРАНИ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

КОМЕНТАРІ

ЛЮДИ, ПОДІЇ, ОПІНІЇ

ІСТОРИЧНІ РОКОВИНИ

ДО 60-РІЧЧЯ ЗАКІНЧЕННЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

НА ВІЙСЬКОВІ ТЕМИ

ДИВІЗІЙНИКИ В УПА

Закінчення на ст. 108

ВІСТІ КОМБАТАНТА

2

2005

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді

РЕДАКТОР: Роман Колісник

АДМІНІСТРАТОР: Іларій Кушніренко, тел. (416) 247-5039

VETERAN'S NEWS, quarterly published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soildiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody - Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

УКРАЇНА
Ґудзій Василь
вул. О. Великановича 9, кв. 10
79034 Львів
тел. (322) 70-00-36

АНГЛІЯ
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows, Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND
тел. (115) 981-8978

АВСТРАЛІЯ
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by
Creative Touch COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
1-800-216-9136

КРОК ДО ПРИМИРЕННЯ

23 квітня 2005 року в м. Києві за ініціятиви Спілки офіцерів України в конференц-залі Центрального Будинку офіцерів України відбувся Круглий стіл „Примирення українських вояків-ветеранів Другої світової війни, які воювали в арміях різних держав–ключ до консолідації суспільства". В ньому взяли участь представники ветеранських організацій, політичних партій, державних, наукових установ та засобів масової інформації.

З науковими доповідями виступили голова оргкомітету Круглого столу *доктор історичних наук*, професор Сергій Литвин, *голова Всеукраїнського об'єднання ветеранів*, народний депутат України Ігор Юхновський, *голова Комітету Верховної ради з питань прав людини, нацменшин і національностей*, народний депутат України Генадій Удовенко, *представник Ради організацій ветеранів України* Борислав Яцко, *заступник Всеукраїнського братства ОУН і УПА ім. генерал-хорунжого Романа Шухевича* Орест Васкул, *заступник голови Братства ветеранів 1-ї Української дивізії Української національної армії* Володимир Малкош, *начальник Наукового центру Національної академії МВС України*, доктор історичних наук, професор Анатолій Чайковський, *керівник Наукового відділу Всеукраїнського братства ОУН і УПА* генерал-хорунжий Василь Кук, *голова Всеукраїнського товариства політв'язнів та репресованих* Євген Пронюк, *голова Фундації імені Олега Ольжича* Микола Плав'юк, *за Українське козацтво*, генеральний отаман Ігор Вардинець, *голова Всеукраїнського союзу громадських організацій учасників бойових дій, ветеранів військової служби та правоохоронних органів* Віктор Палій.

Всі ці виступи були пронизані ідеєю необхідності взаємопрощення та примирення серед ветеранів. Зокрема, учасник війни, кавалер орденів Слави та Великої вітчизняної війни Володимир Лавренов поділився досвідом об'єднання ветеранських організацій Рівненщини в єдину організацію. На рівні обласної ради вони тепер урівнені як в статусі, так і соціяльних пільгах.

Учасники Круглого столу звернулися до Президента України, Верховної Ради та всіх ветеранів війни.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВІКТОРА ЮЩЕНКА

Високоповажний пане Президенте!

Обмінявшись думками щодо пошуку спільного підгрунтя для об'єднання ветеранів, які воювали в арміях різних країн, задля подальшої консолідації суспільства та виховання молоді в дусі патріотизму, ми дійшли висновку, що ця проблема набула ще більшої актуальності зараз, коли йде активний процес формування української політичної нації, логічне завершення якого неможливе без встановлення громадянського миру в українському суспільстві.

Особливо відзначалось, що в країнах евроатлантичної спільноти, інтеграцію до якої Україна оголосила своїм зовнішньополітичним курсом, аналогічні проблеми вже вирішені шляхом надання рівних громадянських і соціяльних прав ветеранам Другої світової війни. Врешті-решт, спільне майбутнє будують не лише громадяни однієї нації, котрі були по різні боки барикад, але й цілі держави.

Ми, учасники круглого столу, щиро вітаємо Вашу, пане Президенте, ініціятиву щодо „історичного примирення" воїнів Радянської Армії і бійців ОУН-УПА і облаштування спільних святкових заходів 9 травня цього року в Україні та, зокрема, у місті Києві за вашої особистої участи. Такі реальні кроки у напрямку консолідації українського народу послаблять суспільно-політичну напругу, усунуть розбіжності між реґіонами та запровадять толерантне ставлення до різних точок зору в українській спільноті.

Водночас ми звертаємося до депутатів Верховної Ради України із закликом повернутися до розгляду питання про законодавче визнання вояків УПА та інших українських збройних формувань періоду Другої світової війни учасниками визвольних змагань за незалежність України. Такі ж висновки, зроблені на підставі тривалих, всебічних і об'єктивних наукових досліджень, нещодавно оприлюднила урядова комісія з вивчення діяльности ОУН і УПА.

Ми також закликаємо всіх ветеранів війни, під час якої нерідко брат ішов на брата, до взаємного прощення та людського порозуміння. Засвідчуємо, що ідея примирення підтримується більшістю самих ветеранів.

Висловлюємо впевненість, що український народ, віддаючи шану пам'яті загиблим, пишаючись власною історією, зможе без зайвих емоцій подолати існуючі непорозуміння, дійти згоди, щоб на толерантних і доброзичливих засадах будувати майбутню спільноту, позбавлену неприязні і образ.

Просимо Вас, пане Президенте, бути наполегливими у вирішенні цих доленосних для нашої держави і українського народу проблем, видати Указ про визнання всіх борців українського національно-визвольного руху у 20-50-х роках XX століття учасниками боротьби за державну незалежність України і доручити Кабінету міністрів України підготувати і подати на розгляд Верховної Ради України проєкт відповідного закону з предбаченням нележних соціяльних гарантій.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Високоповажний голово Верховної Ради!

Шановні народні депутати України!

Ми, учасники круглого столу, обмінявшись думками щодо пошуку спільного підгрунтя для об'єднання ветеранів, які воювали в арміях різних країн, звертаємося до Вас напередодні 60-річчя Перемоги з вимогою відновлення історичної справедливості щодо героїв визвольних змагань за волю України та відповідного законодавчого врегулювання цієї проблеми.

Нагальна потреба розгляду цього питання обумовлюється його актуальністю з моральної точки зору, необхідністю подальшої консолідації українського суспільства, потребою подолання штучно нав'язаних суспільству руйнівних стереотипів щодо учасників національно-визвольної боротьби.

Сьогодні в суспільній думці і свідомості значної частини українських громадян вже відбулася переоцінка ролі українських військових формувань у роки війни. Сотнями наукових досліджень доведено, що український рух опору був національно-визвольною боротьбою за утвердження самостійної держави, а його учасники–послідовними, безкомпромісними борцями за визволення України від окупантів.

В умовах впевненого руху України до демократії та до суспільних цінностей європейської цивілізації необхідно гідно оцінити всіх, хто причетний до становлення її незалежности, а особливо тих, хто боровся за незалежність зі зброєю в руках. Кожна нація має природне право пишатися своїми героями, які заслуговують на пошану і безсмертну пам'ять.

Україна потребує національного примирення задля майбутнього наших дітей і онуків.

Ідея примирення підтримується Президентом України Віктором Ющенком, а також цього бажає більшість самих ветеранів війни.

Історична справедливість має, врешті-решт, перемогти. Ми наголошуємо на необхідності визнання всіх борців українського національно-визвольного руху у 20-50-х роках XX століття учасниками боротьби за державну незалежність України та законодавчого врегулювання цього болючого питання з передбаченням належних соціяльних гарантій.

Закликаємо всіх народних депутатів створювати відповідні умови для примирення вояків, які воювали в арміях різних країн, без огляду на мундир і тим більше, на нинішні їх політичні погляди.

ЗВЕРНЕННЯ

до всіх ветеранів війни

Дорогі побратими, високоповажні ветерани!

Ми, учасники круглого столу, що відбувся напередодні 60-річчя Перемоги, щиро бажаємо віднайти спільне підгрунтя для об'єднання всіх ветеранів, які воювали в арміях різних країн задля подальшої консолідації суспільства та виховання молодого покоління в дусі патріотизму.

Це особливо важливо тепер, коли український народ переживає духовне піднесення у зв'язку з перемогою помаранчевої революції, докорінною зміною всієї системи влади. Йде активний процес формування української політичної нації, логічне завершення якого неможливе без встановлення громадянського миру в українському суспільстві.

Пріоритетом у державній політиці нової влади стала турбота про людину, зокрема, про ветеранів. Весь український народ з глибокою повагою ставиться до ветеранів–людей, які значну частину свого життя, свою працю, мудрість і зання віддали сучасному та майбутньому поколінням.

Багаторічний життєвий та фаховий досвід, інтелектуальний та духовний потенціял ветеранів необхідний для забезпечення повної і незворотної розбудови демократичної, правової, незалежної України.

Не дозволяймо політичним силам руками ветеранів створювати суспільну напругу, яка є небезпечним суспільним подразником, особливо під час виборів.

Нас не слід розділяти ні за мовами, якими ми розмовляємо, ні за політичними поглядами, які ми обираємо. У нас єдина земля, одна українська доля. Ми всі воювали за українську землю, за свій народ і всі однаково є патріотами України.

Примирення і єдність необхідні не стільки минулому, скільки для майбутнього нашої держави, нашого народу, наших дітей і онуків. Воно буде сприяти утвердженню історичної справедливости–державному визнанню і належному соціяльному захисту всіх ветеранів.

За дорученням учасників круглого столу:

Сергій ЛИТВИН, В'ячеслав БІЛОУС, Ігор ЮХНОВСЬКИЙ, Павло МОВЧАН, Геннадій УДОВЕНКО, Орест ВАСКУЛ, Володимир МАЛКОШ, Євген ПРОНЮК, Василь КУК, Микола ПЛАВ'ЮК, Ігор ВАРДЕНЕЦЬ, Віктор ПАЛІЙ.

Коментарі

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, Київ

ВЕСНЯНО-ПОЛЬОВІ РОБОТИ ЯК ФАКТОР УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Тільки в березні наступного року в Україні відбудуться парляментські вибори, але все, що нині діється в державі, неодмінно несе на собі печать тих виборів, усі події, вчинки, висловлювання оцінюються під кутом майбутніх виборів. Здається, ще ніколи в нас не була такою високою ціна саме парляментських виборів.

Здавалося б: це–вже не так важливо, як вибори Президента. Все ж визначилося на них–обрано опозиційного кандидата, довкола якого згуртувалися всі національно-демократичні сили. Однак саме на парляментських виборах вирішуватиметься: чи наш курс на справді правову й демократичну державу, який ми взяли з новим Президентом, не зазнає змін чи в нього буде внесено корективи. А такі корективи можуть з'явитися в тому випадку, коли всі опоненти, згуртувавшися й змобілізувавши зусилля, проведуть вибори успішніше за Ющенкову „команду" й стануть домінувати в парляменті. Треба нагадати, що внаслідок політичної реформи повноваження Президента будуть значно урізані. А ось у прем'єр-міністра навпаки–відчутно виростають. Це–останній „привіт" від Леоніда Кучми його наступникові. І щоб той „привіт" було одержано, дуже потрудився голова Соціялістичної партії Олександр Мороз, який, власне, й допоміг „підрізати крила" Вікторові Ющенкові напередодні його вступу на президентський пост. Очевидно, лідер соціялістів убачав свою історичну місію саме в цьому–перетворення президента на майже декоративну фігуру. Отже, в Ющенка мало часу. Він має поспішати, для того щоб устигнути зробити бодай найголовніше. Бо далі йому вже можуть не дати те зробити. Має поспішати і прем'єр Тимошенко, бо якщо на парляментських виборах переможуть опоненти, то її, звичайно ж, негайно відправлять у відставку, і на прем'єрській посаді опиниться хтось на взір Януковича, Медведчука, Суркіса, і тоді легко уявляється стан речей у країні, оскільки може розпочатися реставрація кучмізму під новими вивісками.

І ще ніколи не були в Україні весняно-польові роботи таким активним фактором політики. Уряд Юлії Тимошенко зіткнувся з першою серйозною протидією монопольних російських компаній в Україні, які є власниками нафтопереробних заводів і заправних станцій. Вони різко підняли ціни на бензину. Але Тимошенко вже

втретє подивувала нас своїм умінням домовлятися. (Вперше вона це продемонструвала напередодні призначення її прем'єром, провівши бурхливу „виховну" роботу в парляменті і забравши не прогнозовано високу кількість голосів; вдруге при затвердженні бюджету на 2005 рік, коли суворі аналітики передбачали, що бюджет буде провалено голосуванням). Нині Тимошенко зуміла домовитися з російськими монополістами, що вони притримають ціни на пальне. Очевидно, саме цей талант Тимошенко бентежить і дратує Порошенка, який і досі не змирився з тим, що не його, Ющенкового кума і близького соратника, а лідера „Батьківщини", призначено прем'єром. „Пальці" Порошенка знати в тому, що було скандально відкладено візит прем'єра до Москви з такою анекдотичною мотивацією: не пускають до „червонозоряної" для важливих переговорів (не більше й не менше!) весняно-польові роботи, за які, бачте, прем'єр відповідає наче той голова колгоспу з часів Радянського Союзу.

Симптоматичним виглядає у контексті майбутніх виборів сюжет із головою Донецької обласної ради Борисом Колесниковим. Після пред'явлення йому серйозних звинувачень, його заарештовано, як і ведеться в таких випадках, триває слідство, що має все розставити по своїх місцях. „Донецькі" (Ахметов, Янукович, Богатирьова і Ко) зорганізували протестні акції: мовляв, Ющенкова команда вдається до політичних репресій проти опозиції. Очевидно, не Колесников найголовніший із тих, хто має стати перед судом за розкрадання державного майна та порушення законів під час президентських виборів (а за законами України–це справді тяжкий злочин); таких можновладців в Україні–леґіон. Колесников–це проба сил нової влади, зондаж ситуації. Арешт Колесникова–як реакція лакмусового папірця: він має показати, як зреаґує в Україні все те, що поіменовується опозицією і наскільки масовими будуть так звані акції протесту. Як і прогнозувалося. ці акції жалюгідні. У Маріїнському парку поставили пару десятків маленьких наметів і до сотні молодиків галасують про те, що вони не дозволять ні Ющенкові, ні його судам розправлятися з невинними людьми на взір Колесникова. І навіть відвідини наметового містечка „самим" Януковичем анітрохи не піднесли рівень цієї буцім протестної акції, бо виглядає вона комічною й жалюгідно. Столиця України пам'ятає справді масові й величезні протестні акції під помаранчевими прапорами.

Отепер і влада, й опозиція прекрасно розуміють: арешти всіх тих, у кого як мовиться, рильце в пушку, продовжаться. Суспільство дозріло до цього і сприймає це з розумінням, оскільки це логічний

етап Помаранчевої революції, яка не скінчилася. За першим її актом, що завершився інавґурацією Віктора Ющенка, має йти другий–очищення. Якщо цього не буде, суспільство відвернеться від нової влади, з якою воно пов'язує всі свої сподівання на політичну, економічну та моральну нормалізацію країни, над якою понад ціле десятиліття знущалися ті, кого Україна цікавила хіба що як своя феодальна вотчина.

Так звані протестні акції виразно продемонстрували ще один момент, важливий для розуміння особливостей наступних парляментських виборів. Опозиції, саме як справді сконсолідованої сили, в Україні сьогодні немає. Немає і яскравої публічної постаті, котра є не просто лідером опозиції, а її знаком, яскравим символом, як це ми бачили ще недавно у помаранчевих подіях на прикладі Віктора Ющенка. Янукович–не Ющенко. І Вітренко–не Тимошенко. І Шуфрич–не Зінченко. І Медведчук–не Кінах. І Корчінський–не Луценко. І Коновалюк–не Стецьків. І Тігіпко–не Томенко... Ці антитези можна подовжувати і подовжувати. Але й без них зрозуміло, що збіговисько подільників, об'єднане тільки корпоративно-клановими інтересами, але цілковито позбавлене політичної ідеології–звичайно ж, не здатне утворити широкий політичний фронт, підтриманий масами людей. Цим анітрохи не применшуємо кількости тих, хто віддасть свої голоси за Януковичів та Вітренків. Це будуть представники протестного електорату. Ті, кому не подобається Ющенко, який, бачте, хоче запродати Україну Америці, чи ті, кого лякає можлива українізація держави, чи темні представники депресивного донецького реґіону, які свято вірять, що Ющенко й Тимошенко хочуть позакривати шахти й позбавити їх шматка хліба. Одне слово, цей електорат–хаотичне поєднання емоційно неґативних ставлень до влади, а не чітких справді сформованих політичних переконань.

Хіба що вимираюча компартія Петра Симоненка нестиме на вибори свою замшілу ідеологію і її електорат, сповідуючи цю ідеологію, опустить чотири-п'ять відостків бюлетенів в урни на виборчих дільницях за „торжество комуністичної справедливості".Та гримуча суміш ультралівих лозунґів з диким популізмом і українофобством Наталки Вітренко також творить ту ідеологію, якій позаздрили б навіть Мао Цзе Дун та войовничі хунвейбіни. Тут також виборець буде ідейний. Але його буде не так багато, бо в українське суспільство аж надто наполохала більш ніж своєрідна „харизма" Вітренко.

Як бачимо, посівна в Україні–це не тільки розкидання зерна в ґрунт. Не тільки сільсько-господарські роботи. Триває активна по-

літична посівна. Й Олександр Мороз, який зі своєю партією перебуває при владі, але поводиться так, ніби насправді він у непримиренній опозиції, також сіє то відстоюючи особливий статус російської мови в Україні, то пощипуючи поросят під кабміном, щоб голосніше кричали, й щоб український народ побачив, як він самовіддано захищає національного виробника м'яса. Яку тільки роль не доводиться грати на політичному кону, коли наближаються вибори, де вирішуватиметься, може, не так України доля, як твоєї кліки і твоє мйбутнє! Тут і Петро Порошенко, що під час Помаранчевої революції засвітився в променях Ющенкової слави та популярности, й увірував у те, що він–самодостатня політична фігура і може вести свою гру. Хто міг би припустити, що ми опинимося в тій ситуації, коли треба буде захищати українську мову від секретаря Ради національної безпеки і оборони Петра Порошенка?! Приїхали! Ліберали, які під час помаранчевих подій вирядилися в націонал-демократів, поскидали пишне національне вбрання.

Кількість законопроєктів про особливий–державний чи офіційний–статус російської мови в Україні вже сягнула півтора десятка. Така парадоксальна ситуація зумовлена особливою поведінкою різних політичних сил у передчутті недалеких парляментських виборів. Мовна карта в Україні особливо активно розігрується саме перед виборами. На президентських було так само. Дехто з діяспори дивується: а чому ж не чути голосів із правого краю? Справді, крім обурення у відкритих листах на сторінках газет, українські праві ніяк не проявляють себе у ситуації мовної війни. Так, багато тих, хто почувається покривдженим: навіщо ж мовляв, ми Помаранчеву революцію робили? Що тут можна відповісти? Хіба що: „Разом нас багато, а портфелів малувао". Ніяк не спроможуться всі праві Ціцерони зібрати свідому українську людність і привести її багатотисячним гуртом під парлямент, щоб виразно сказати: „Годі принижувати державну українську мову!". Такі видовища столиця України бачила у помаранчеві дні. Це впливало і на весь парлямент, і на окремо взятих парляментарів. Бо це–голос народу.

І така акція виразно продемонструвала б силу української людини в Українській державі. І це було б справді глибоко символічно саме навесні. Під час весняно-польових, політичних робіт.

Тоді коли закладається основа майбутнього врожаю.

Чи не так, помаранчеві?

Київ, 23 квітня 2005

ПАПА ВСЬОГО ЛЮДСТВА

Всі дороги ведуть до Риму–була приповідка Римської імперії. Це знову повторилося після смерти Папи Івана Павла II, з уваги на його заслуги перед усім людством. Він проїхав світ вздовж і впоперек не один раз і всюди приймали його з величезним ентузіязмом. У Філліпінах на Службу Божу прибуло чотири мільйони народу. Відвідав Україну. І президент Віктор Ющенко зложив Йому останній поклін.

Поміж величезною масою статтей, коментарів, світлин, вибираємо глибоку аналізу канадського коментатора телебачення і радіо Рекса Мурфі п. н. „Глобальна сила, основана не на зброї, а на вірі" в перекладі з англійської.

Редакція

Могутніх цього світу–президентів, королів, королевих, дипломатів–притягнув до себе Рим. Впродовж кількох днів виглядало, що старовинна столиця наново пережила свої дні слави й могутности найбільшої імперії свого часу. Коронація чи смерть імператора кликала сюди потентатів цілого тодішнього світу.

Спектакль у старовинні дні був потрібний–світова потуга вимагала поклоніння від раболіпних і підлеглих правителів імперіяльного апарату.

Імперський Рим, Рим кесарів, тримався на силі, тому дисципліна і підданість–це потрібні монети від його сателітів та сатрапів для визнання очевидної величезної домінантної могутности Риму.

Тепер стає майже моторошно, що майже 2000 років після Авґуста, після таких численних змін, які пройшли на Землі, це місто знову на кілька днів стало у фокусі епіцентру світу, і до цієї старовинної столиці прибули найвищі репрезентанти великих і багатих націй світу, разом з представниками найслабших і найбідніших країн.

Іван Павло II не був Авґустом. Нахабне глузування Сталіна, яке повторяли стільки разів в останніх днях: скільки дивізій має під своїм командуванням Папа?–було одночасно відповіддю. Жодних. Сталін мав абсолютну владу, і нею зловживав, Іван Павло II її не мав. І яке місце сьогодні займає проклятий Сталін з його всіма леґіонами? У темних закутинах історії, разом з іншими монстрами, такими, як Гітлер.

Не потуга, не підтримка великої військової сили, не велике багатство, перед якими світ сьогодні клониться, покликали королів, королевих і президентів. Смерть Папи, навіть великого, тепер не загрожує державним союзам–ці дні вже давно проминули.

Провідники майже всього світу (Китай скнирний виняток, але він далі в ярмі розгнилого занепадаючого комунізму) прибули то-

му, що вони бачили впродовж двох з половиною декад, як цей Понтифік поводився перед світом. Вони бачили, як ця людина, котра займала найвищий пост, як багато вважає, анахронічної інституції–репрезентував, що багато також уважає, перестарілі ідеї, патос і звичаї цієї релігії–виявив величну здібність прийти й просякнути в душі мільйонів і мільйонів людей. (Не було теж президента Росії В. Путіна, а телеканали Росії не вели трансляції з Риму–*Ред.*)

У шаленому вирі сьогоднішнього модерного світського віку, пронизаного несправедливістю, віку затемненого тероризмом, шаленої скорости, новизни і розваги, Іван Павло II, своїм особистим прикладом та талантом спілкування, став визначним особливим прикладом такого роду чесности, яку більшість вважала пропалою.

Без егоїзму, безпосередній, транспарентний, резолютний–можна наводити багато більше характерних рис цього визначного мужа–він знайшов місце у мільйонах сердець кожного стану, кожного віроісповідання, багатьох агностиків і навіть атеїстів. Цей феномен не буде розгаданий, хіба що світ його готовий зрозуміти на його умовах, його віри в Христа. Для людей поза колом Католицизму–це напевно міст задалекий, особливо в нашому куті світу, у заметушеному світському Заході. В культурі, яка дає на телебаченні місце інтелектуальним теревеням д-ра Філа і вибрикам *Розпачливих домохазяйок*, люди не мають витримки шукати за ідеєю віри і її наслідків.

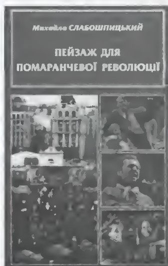
Але тут маємо факт. Перед появою цієї людини світ жив у примарах страшного еквілібріюму холодної війни й повсякчасного страху атомного голокосту. Нагло (з ретроспекту виглядає, що це сталося майже через ніч) почалося в Польщі. Російського комунізму не стало. І десятки країн та їхні громадяни звільнилися з кайданів тоталітаризму. Масивна система великого антирелігійного порядку розвалилася і зникла.

І все це веде, безперечно, до присутности однієї фігури, котрої сила–поминаючи колоритно одягнених швайцарських ґвардійців–була гола віра.

Дія невидимого на видиме, пульсування духа на реалітети світа–це динаміка віри. Іван Павло II випромінював віру, таку повну й глибоку, що вона розчавила все те, що в своїй основі мало фальш та жорстокість. Він був кораблем унікального провідництва.

Тому-то Рим став знову центром світу. Тому мільйони стояли терпеливо в черзі, щоб тільки пройти попри Папу останній раз. Тому сильні й великі цього світу не могли не виявити визнання, їхньою присутністю, що серед нас було чудо.

„ПЕЙЗАЖ ДЛЯ ПОМАРАНЧЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ" НОВА КНИГА.

Таку назву має книжка лавреата Національної премії імени Тараса Шевченка Михайла Слабошпицького, яка повертає читача до тих днів і ночей, які увійшли в нашу історію під назвою Помаранчевої революції. Автор пише і про брудні виборчі технології провладного кандидата, про брутальне потоптання будь-яких демократичних засад і про благородне поривання до ідеалів демократії, про бандократичний олігархічний режим і про нову політичну силу, що іменує себе коротким енерґійним словом: „Пора".

У книжці докладно йдеться про позицію в усіх тих подіях національної еліти, яка енерґійно підтримала Віктора Ющенка, вибравши таким чином курс на демократичну Европу, на ті цінності, які були зіґноровані й потоптані Леонідом Кучмою та його оточенням.

Жанр книжки визначено як хроніка-колаж. У ній органічно сусідять точна репортажна подробиця й психологічна деталь, „моментальна фотографія" й докладна довідка, розлога цитація документа й ориґінальний коментар, аналіз подій переходить у прогноз на майбутнє. М. Слабошпицький запросив собі в своєрідні співавтори своїх приятелів із Торонто, Канада: Леоніда Ліщину, Олександра Харченка, Степана Ґорлача, Валентину Родак, з Австралії: Марію і Михайла Ґоянів та Лесю Ткач. Вони розповідають про той гучний резонанс, який мала Помаранчева революція у світі, і про те, як народилася світова мода на Україну.

Книжка М. Слабошпицького видана на прекрасному поліграфічному рівні. У ній уміщено кілька десятків кольорових фотографій. Її появу у світ уможливила допомога меценатів, серед яких–АТ „Фармацевтична фірма „Дарниця" (її генеральний директор Володимир Загорій–президент Ліґи українських меценатів), подружжя Марії і Михайла Ґоянів з Австралії, Леонід Ліщина, Марія Фішер-Слиж, Василь Васько з Канади.

З'явилася книжка у видавництві „Ярославів Вал".

Презентація книги

В національному музеї літератури України відбулася презентація, в якій взяли участь політики, громадські діячі. бізнесмени, банкіри, науковці, журналісти, а також ті, хто називає себе рядовими Помаранчевої революції. Усі промовці сходилися на думці: таке поліграфічно-культурне й важливе видання має бути в усіх школах, університетах та бібліотеках. Генеральний директор АТ „Дарниця" і президент Ліґи українських меценатів, Володимир Загорій, 10-тисячний наклад книги коштом „Дарниці" поширив по бібліотеках.

Подаємо деякі думки промовців.

Володимир Загорій: Те, що відбулося в Україні в помаранчеві дні– світова сенсація й авторитетне явище національної історії. Цей феномен у різних контекстах вивчають і вивчатимуть і психологи, і соціологи, й політологи. Тут же маємо книжку письменника з елементами психології, і соціології, й політології.

Галина Сорока, *директор Національного музею літератури:* Сьогодні кожен усвідомлює, що наше життя поділилося на дві частини–на життя до Помаранчевої революції і на життя після неї. Майдан залишився в душі, серці, крові кожного, хто хоч раз тоді на нього прийшов.

Володимир Яворівський, *голова Національної спілки письменників:* Ми, українці, справді тут маємо добру оказію зустрітися і подивитися одне одному в очі, відчувши, що на цій землі ми вже інші. Якось блискавично образ нашої нації змінився і змінив передусім світ.

Микола Жулинський, *директор Інституту літератури НАНУ:* Помаранчева революція ставить надзвичайно високу планку вимог перед Президентом, і люди вже не будуть мовчати, не будуть терпіти відходжень від тих критеріїв, духовних і моральних, які задала Помаранчева революція. Ця книга зобов'язує нас пам'ятати, що революція не завершена, що революція триває...

Анатолій Дімаров, *лавреат Національної премії ім. Т. Шевченка:* Такі гарячі й пристрасні книги з'являються не часто. Гарячий тут матеріял. Гарячі тут слова всіх тих, хто став героями цієї книги. Гаряча тут і температура, хоч події на Майдані відбувалися на холоді.

Володимир Пасько, *заступник міністра оборони з гуманітарних питань, письменник:* Ми всі тут присутні є дітьми Майдану, але книжку написав Слабошпицький, який був там разом з нами... І я хочу ще раз привітати лавреата Шевченківської премії, який доказав, що він справдітаки лавреат, бо в такі строки зумів написати таку прекрасну книжку.

Петро Перебийніс, *головний редактор газети „Літературна Україна":* Це перша книжка. Перша публіцистична книжка, яку міг написати тільки Слабошпицький... Тут є два апекти, два ракурси. Перший–ця книжка є детальною анатомією пострадянського авторитаризму, нищівним аналізом зародження такого явища, як українська автократія... Другий це те, що книжка є художньо-документальним портретом нашої української

революції, можливо, трохи ідеалізованим... Це книжка про минуле, перейнята думками про майбутнє України.

Володимир Панченко, *віце-президент Києво-Могилянської академії:* Тут багато впізнавального, але суть цієї книжки в тому й полягає, що всі все про революцію знають, всі все бачили, але все одно дуже цікаво перечитувати і монологи Яворівського зі сцени Майдану, і листи Миколи Жулинського, Івана Дзюби і Володимира Яворівського до Кучми. Є у книжці багато сповідальних листів, які писалися на прохання Михайла саме для цієї книжки. Тут багато вражаючих людських документів, які не можливо забути, і вони, як сказав один чоловік, на рівні сльози...

Володимир Базилевський, *лавреат Національної премії ім. Т. Шевченка:* Ця книжка є однією зі спроб наближення до розуміння того, що відбулося з нами, наближення до осмислення феномену Майдану... Незаперечно одне: те, що відбулося на Майдані, відбулося на ґрунті ненависти до режиму, який у своїй аморальності, зажерливості і цинізмові дійшов до тієї фатальної межі, коли було втрачено почуття реальности...

Володимир Бересеньєв, *директор Інституту проблем болю:* У книжці не тільки настрої Майдану й Помаранчевої революції, не тільки наші надії та сподівання. В ній і вимоги до нової влади, і наші соціяльні замовлення їй. У ній виразно говориться про світовий резонанс Помаранчевої революції.

Валентина Стрілько, *голова Конґресу захисту української мови:* Книжка пояснює багато речей і розставляє багато потрібних акцентів.

Любов Мацько, *академік Академії педагогічних наук, професор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова:* Книжка дуже актуальна. Мине час і про Помаранчеву революцію писатимуть не тільки Слабошпицький, Яворівський чи Жулинський. На неї може знайтися й якась „бузина", яка спробує все споганити й зганьбити... Я сподіваюся що наша нова влада не забуде, що вона українська...

Леонтій Даценко, *віце-президент Національної радіокомпанії, директор каналу радіо „Культура":* „Пейзаж для Помаранчевої революції"–це проза і поезія, й величальна новому витку у народженні нації.

Катерина Ющенко, *дружина Президента,* прислала привітання, яке закінчує: Хочу побажати автору та всім небайдужим людям, що допомогли з'явитися на світ цій книзі, творчого надхнення, довгоочікуваних перетворень та добробуту нашій великій родині, на ім'я якій–Україна.

Подано за ЗМІ

Роман КУЧЕР

ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

(Звіт спостерігача)

Про боротьбу українського народу за свою незалежність оповідав мені мій батько Михайло, колишній доброволець дивізії „Галичина", який воював за її свободу в часі Другої світової війни.* Також вчили мене про ці змагання вчителі Рідної школи і Курсів українознавства в Едмонтоні. Крім цього навчання, я мав нагоду відвідати і бачити місця боїв, де воював мій батько, і цвинтарі, де спочивають вічним сном його товариші. Підчас цих відвідин зродилося в мені бажання помогти Україні, як на це прийде нагода, стати самостійною демократичною державою. Ця нагода трапилася у грудні 2004 року. Тоді мали відбутися перевибори президента України між Віктором Ющенком, демократичним кандидатом, і Віктором Януковичем, наставником президента Кучми і фаворитом президента Росії Путіна.

За старанням пані К. Чічак, бувшої голови Провінційної ради КУК, яка очолила комітет вибору і висилки спостерігачів, мені пощастило бути спостерігачем цих виборів. Наша група відлетіла з Едмонтону 20 грудня, о год. 7.30 вранці й прибула до Києва наступного дня о год. 1.30 по обіді. Тут по 4-годинному чеканні, члени комітету, які займалися розміщенням спостерігачів, завезли нас до готелю „Спорт". По відсвіженні і короткому відпочинку ми групою 10 чоловік пішли вечеряти до поблизького ресторану „Домашня кухня". По вечері пішли на Майдан Незалежности, щоби побачити, як і що там відбувалося.

Наступного дня наша група оглядала Київ, а наступні два дні ми у Києво-Могилянській Академії отримували інструкції, що маємо робити і як поводитися у місцях нашого призначення. Я дістав призначення до міста Луганська. Їзда автобусом забрала 12 годин. У Луганську кожному з нас дали мобільний телефон і відеокамеру та докладно поінформували про місця, до яких ми їхали. Я дістав призначення їхати до містечка Альчевськ, як перекладач для двох міжнародних спостерігачів–німців, які говорили трохи по-російськи. Ми мали спостерігати за проведенням голосування у 85 виборчих округах.

У день виборів у деяких місцях не було все згідне з демократичними вимогами, наприклад, не було вказівок-афішів, як голосувати, фотографій кандидатів не розміщено на належних місцях.

** Спомини Михайла Кучера „За Україну–за її волю" друкуються в Україні.*

В одному приміщенні „охоронці" сиділи на урнах, в які виборці кидали свої голоси і перешкоджали їм. Як ми знімали це відеокамерою, теж перешкоджали нам; міліціянти весь час стежили за нами, притримували в дорозі, так би мовити, для перевірення документів. По зверненні їм уваги, що таке трактування не згідне з демократичними правилами, це змінилося і все проводилося згідно з приписами. Тут ми стрінули обсерваторів, які прибули з Західної України. Вони вітали нас, дякували нам за нашу участь.

О год. 20-ій вибори закінчено, почалося числення голосів і всі станції зголосили висліди до Територіяльної виборчої комісії (ТВК). Процедура числення голосів дуже повільна–ручна, кожен балот передавано з руки до руки обчислювачів. О год. 4-ій тільки 14 станцій з 85 зголосили висліди виборів до ТВК. Тут знову відбувся мітинґ для перевірки і офіційного реєстру голосів. Ця процедура забрала багато часу, бо звіти приходили повільно. О год. 18-ій наступного дня відбувся мітинґ обсерваторів. Ми здали списки виборчих округ, які ми відвідали, і числа відеозаписів, якщо б зайшла потреба для провірення. З голосів ми знали, що в нашій окрузі переможцем вийшов Віктор Янукович, а з неофіційних звідомлень ми знали, що президентом обрано Віктора Ющенка.

До Києва поверталися з молодими хлопцями, які у веселому настрою співали українські пісні, яких до цих пір там не дозволено було співати. У Києві я зустрів Тараса і Максима, синів мого кузена д-ра Зеновія Кучера, та мою давню знайому з подорожей до Англії і Австрії Дарку Солодуху, яка працює там перекладачкою в англійській амбасаді. З ними оглядав Київ до 30 грудня. У той день ми пішли увечері на Майдан Незалежноти слухати промови та спів учасників Помаранчевої революції, які зібралися, щоби відсвяткувати перемогу В. Ющенка. Як почали співати „Ще не вмерла України ні слава, ні воля", я відчув душевне піднесення, наче камінь спав мені з грудей, і з очей потекли сльози.

Роман Кучер і спостерігачка Барбара–„Бася" Пушкар з Сант-Алберт.

СТАТИСТИКА ПРО РЕЛІГІЙНІ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ

Державний комітет України у справах релігій оприлюднив цифри, які храктеризують стан релігійного життя в Україні. Або, точніше, число релігійних організацій, чиї статути зареєстровано згідно з чинним українським законодавством про свободу совісти на 1 січня 2004 року.

В Україні зареєстровано статути релігійних громад більше 27 з половиною тисяч. Трохи більше тисячі релігійних громад діє без реєстрації своїх статутів, що не суперечить чинному законодавству України.

Більше половини всіх зареєстрованих релігійних громад належать до трьох православних Церков–Української Православної Церкви Московського Патріярхату (понад 10,000), Української Православної Церкви Київського Патріярхату (більше 3000), Української Автокефальної Православної Церкви (1100 громад).

Кожна п'ята належить до Католицьких Церков–Української Греко-Католицької (3300) та Римо-Католицької (854). Усіма релігійними організаціями опікуються 26,650 священослужителів.

Монастирів нараховується 365 (в них понад 6000 ченців і черниць), місій–283, братств–75, духовних навчальних закладів–163 (9400 слухачів вчиться на їхніх денних відділеннях і майже 20 тисяч здобувають освіту заочно).

Релігійним організаціям належить також майже 11 з половиною тис. недільних шкіл і 323 періодичні видання. Богослужіння здійснюються у майже 20 тисячах культових споруд, кожна п'ята з них–пам'ятка архітектури. За роки незалежности України було зведено більше 4000 культових будівель і майже 2500 будувалися.

ООН: В УКРАЇНІ Й РОСІЇ НАЙБІЛЬШИМИ ТЕМПАМИ СКОРОЧУЄТЬСЯ НАСЕЛЕННЯ

Уже цього року населення нашої планети досягне 6,5 мільярдів осіб, а у 2012 році на Землі буде вже 7 мільярдів жителів. Середньорічний приріст населення Землі складає 77 мільйонів осіб. З них близько 16 мільйонів припадає на Індію, де населення росте найбільшими темпами. На другому місці Китай–з 9 мільйонів осіб. Наступні чотири місця посідають Пакистан, Ніґерія, США і Банґлядеш.

Водночас найбільше скорочення населення до 2050 року очікується в Росії й Україні–на 44 і 18 мільйонів відповідно. За ними в списку за цим показником ідуть Японія й Італія.

За 2004 рік населення України скоротилося на 341,6 тис. осіб. За даними Державного комітету статистики, за станом на 1 січня цього року в Україні мешкало 47,28 млн. осіб. Якщо прогнози експертів ООН будуть вірними, то до 2050 року в Україні буде менше 30 млн. жителів.

УКРАЇНСЬКОМУ ГИМНОВІ–140 РОКІВ

190 років з дня народження Михайла Вербицького, який написав музику до гимну України, відзначали 4 березня 2005 р. у селі Млини, що біля Перемишля у Польщі. Саме цього дня виповнилося 140 років від тоді, як вперше прозвучав гимн „Ще не вмерла України..." На могилі Михайла Вербицького відбулася панахида за участю голови Львівської облдержадміністрації Петра Олійника та його польського колеґи–Підкарпатського воєводи Яна Курпа. На святкування приїхали учні з української школи у Перемишлі та представники української діяспори Польщі.

Автора музики державного гимну поховано біля церкви, в якій він був настоятелем за життя. Церкву зараз реконструюють. Над могилою Михайла Вербицького звели пантеон: всередині його плянують розписати, а ззовні покрити склом. На урочисте відкриття пантеону 12 квітня приїхав президент України Віктор Ющенко.

До Млинів з Борисполя також приїхала праправнучка Павла Чубинського–72-річна Ніна Котова (вона співає у капелі, яку запросили на святкування ювілею композитора). У минулому вона викладала українську мову і вчила дітей, що треба співати „Ще не вмерла України ні слава, ні воля", а не „Ще не вмерла Україна". Пані Ніна привезла на могилу Михайла Вербицького землю з могили свого знаменитого пращура. Вона розповіла журналістам, що за життя Павло Чубинський та Михайло Вербицький ніколи не бачилися. Доля не звела їх: автор музики гимну жив у Млинах під Перемишлем, автор слів–у Борисполі під Києвом.

* * *

Народився Павло Чубинський 27 січня 1839 р. у сім'ї дворянина на хуторі біля Борисполя на Київщині. Закінчив юридичний факультет Петербурзького університету. Жваво цікавився українською етнографією, і як заступник голови та секретар Київського географічного товариства збирав матеріяли про життя та побут українського народу. За українську народницьку пропаґанду серед селян Київщини в 1862-1869 рр. відбував заслання в Архангельській губернії. А пізніше за свої науково-дослідницькі праці з етнографії і статистики його нагородили в 1875 р. Золотою медалею на міжнародній виставці в Парижі. Діяпазон зацікавлень Чубинського доволі широкий, він займався науковими дослідженнями в галузі народознавства, працював учителем географії, здійснював культурно-освітню працю, організовуючи на Київщині театральні вистави.

Писав поетичні твори, які ввійшли до поетичної збірки „Сопілка".

Софія Русова, яка особисто знала Чубинського, згадує про нього так: „Високий, чорнявий, із чорними очима, з густими бровами, низьким гучним голосом, із владними рухами, високим чолом, тип організатора, що добре знає, що організує, уміє володіти людьми і провадить свою справу через перешкоди. Ні постійні переслідування уряду, ні заслання до Архангельської губернії не змогли охолодити його відданости Україні. Він так хотів у ті глухі часи виявити всю багату індивідуальність її народу, всю красу її фолкльору!"

Помер Чубинський в 45 років, від серцевої недуги...

* * *

КИЇВ. 6 березня 2004 р. Верховна Рада України ухвалила закон про Державний гимн України, запропонований президентом Леонідом Кучмою. Депутати аплодували прийняттю закону стоячи. Затверджується Національний гимн на музику Михайла Вербицького зі словами лише першого куплета і приспіву пісні Павла Чубинського „Ще не вмерла Україна" У той же час перша строфа гимну звучатиме „Ще не вмерла України і слава, і воля".

Ще не вмерла України
і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії,
усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки,
як роса на сонці.

Запануєм і ми, браття,
у своїй сторонці.
Душу й тіло ми положим
за нашу свободу,
і покажем, що ми, браття,
козацького роду.

Закон підтримали 334 народні депутати, проти висловилися 46 із 433, що зареєструвалися для голосування, 56 із них–члени фракції Компартії. Не брали участи в голосуванні й соціялісти.

1992 року указом Президії Верховної Ради затверджено музику Гимну (М. Вербицького). Конституція країни 1996 року затвердила це положення.

Народився Михайло Вербицький 4 березня 1815 року в селі Явірнику Руськім біля Перемишля в сім'ї священика. В десять років став сиротою, і тоді долею хлопчика опікувався брат батька єпископ Іван Снігурський, який забрав маленького Михайла до Перемишля, де знаходився другий після Львова центр духовного відродження Галичини.

Вербицького вважають одним із перших українських композиторів-професіоналів у Галичині. Він писав хорові, вокальні (сольо), інструментальні твори, музику до театральних п'єс із репер-

туару Перемиського театру: „Верховинці", „Козак і охотник", „Проциха", „Жовнір-чарівник". Склав збірник п'єс до гітари. Дехто стверджує, що є підстави вважати, що популярні до сьогоднішнього дня пісні „Верховино, світку ти наш!" та „Гей, браття-опришки" не є народніми, а мають авторство, на яке може претендувати саме Вербицький. Музику і спів о. Михайло вважав молитвою і навпаки молитву–музикою. І взагалі він був надзвичайно ориґінальним чоловіком. У 1850 році закінчує Перемиську семінарію та висвячується на священика. Спочатку працює парохом у кількох селах, а потім остаточно залишається у с. Млини біля Яворова (тепер це–територія Польщі), де виконує священицькі обов'язки до кінця життя.

Точної дати створення гимну історики та музикознавці не встановили. Але 26 червня 1863 року Омелян Менцинський–син відомого співака Модеста Менцинського–завершив формування збірки хорових творів різних авторів. Серед 30 творів під номером 24 вміщено пісню „Ще не вмерла Україна". Цікаво, що Чубинський і Вербицький ніколи не зустрічалися. Але в 1874 році в Чубинського гостювала група галичан, і вони співали йому „Ще не вмерла..." на музику Вербицького.

* * *

Як стверджує один із найповажніших дослідників діяспори–Володимир Трембіцький–віршований текст до майбутньої пісні „Ще не вмерла Україна" Павло Чубинський склав у 1862 році, в Архангельську, в перший рік свого заслання. Серед засланців у той час було багато поляків і дуже популярним у їхньому середовищі був польський гимновий твір „Єще польська не зґінела", відомий також під назвою „Марш Домбровського". Захоплений патріотичним змістом пісні, Павло Чубинський склав свій вірш, перший рядок якого взорований на польському гимні. І це сподобалося польським революціонерам-повстанцям, які в той час схиляли українців до спільних первотиросійських повстанчих дій під гаслом „За нашу і вашу свободу".

Підготував Р. Колісник

Ярослав КОЛОДІЙ

СУМНИЙ ТРАВЕНЬ

Кожна нація має своїх великих людей. Окреме місце між ними займають державні мужі, політики, дипломати, вчені, визначні знавці військової справи–полководці та генерали.

Про державних мужів часто говорять, що вони приходять і відходять, але й між ними бувають люди, які є творцями великих історичних подій, що пишуть історію нації.

У добі нової історії записались такі визначні будівничі української державности, як Симон Петлюра та Евген Коновалець. Вони були рівночасно представниками збройних сил українського народу. Вони втілювали бажання нашого народу до незалежного державного життя.

Однією з великих заслуг Симона Петлюри було те, що в тяжких часах, втративши надію на організацію постійного війська,–він сягнув історичних традицій і в культі до них об'єднав довкола себе ті національні сили, що вміли зі зброєю в руках вмирати за українську державність, що, зрештою, з тією малою, але відданою національній справі, малочисельною, як для України збройною силою незнаних вояків він проводив трирічну боротьбу з московською навалою, кличучи з непам'яти віків до життя національне українське військо.

Евген Коновалець–одна з найвидатніших постатей української історії першої половини XX століття. Як військовий, він відзначався організаційними здібностями та беззастережним послухом державній владі. Як політик, він умів з'єднати принциповість з дипломатичною гнучкістю, а творчу думку–з систематичністю та реалізмом, що забезпечило йому авторитет серед організаційних кадрів і пошану серед політичних противників. Евген Коновалець, як командир Осадного Корпусу Січових Стрільців і в 30-их роках, як голова Проводу Українських Націоналістів, як керівник української підпільної організації, був видатною індивідуальністю.

На місяць травень припадає три сумні події історії України. 3-го березня 1924 року в Києві, за загадкових обставин, згинув Микола Міхновський; 25-го травня 1926 року в Парижі був застрелений СимонПетлюра; 23-го травня 1938 року в Роттердамі від вибухівки загинув Евген Коновалець.

Вороги вбили цих Великих Синів України, проте не могли вбити українського народу та його бажання здобути собі волю. Їхня смерть стала глибокою та болючою втратою для українського національно-визвольного руху, але це не послабило його. Боротьбу українького народу продовжували інші. Не треба забувати, що їхня боротьба це логічне продовження змагань українського народу до волі в історичному аспекті.

Мало хто витримав би такі випробування, через які пройшли українці у XX столітті: війни, ґеноциди, десятиліття тоталітарного обезличення.

Микола Міхновський, Симон Петлюра й Евген Коновалець належали до тих, хто очолює націю у найстрашніші часи, бере на себе відповідальність за її подальшу долю. Автор „Самостійної України", Головний Отаман Української Народної Республіки та засновник Організації Українських Націоналістів–їхні імена вписані золотими літерами в історію України.

Проф. Роман СЕРБИН

ХТО ПЕРЕМІГ В ТАК ЗВАНІЙ «ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ?»

Радянський історик Покровський говорив, що історія–це політика, скерована в минуле. В СРСР іншої цілі історія й не могла мати. Таке практичне завдання мала історія так званої „великої вітчизняної війни" (ВВВ). Під час війни назва „вітчизняна війна", як і клич „За Родіну, за Сталіна!" надавали ідеологічного спрямування бійцям, а після війни „вітчизняна війна" стала головним історичним мітом для консолідації всього радянського суспільства довкола російського народу та комуністичної партії, а день перемоги перетворився на гучне державне свято. Наскільки успішним був цей міт, можна збагнути з того, що після краху компартії і розпаду СРСР, міт „вітчизняна війна" і День перемоги залишилися в силі (окрім, розуміється, прибалтійських республік, які відразу позбулися накинутих їм радянських святощів). На диво, цей міт, який був вироблений для збереження цілости радянської імперії, перебрала й Україна, яка постала саме всупереч цьому антисепаратистичному мітові. Йому залишилися вірні Комуністична партія України, керована нею організація ветеранів, українська політична та економічна еліта. Колишній президент Л. Кучма, який полюбляв історію, не раз наголошував під час державних свят, що стара історична правда мусить залишитися незмінною, а Міністерство освіти дорікало учителям за те, що „цураються" тієї назви в школі.

Виринає два питання: чи відповідає історичній правді вся радянська ідеологія про „вітчизнану війну", а якщо ні, то чи є корисним для України далі дотримуватися цього міту?

Застановімося передусім над тим, з чого складається цей міт. В ньому можна вирізнити три головні елементи: на захист спільної вітчизни піднявся увесь радянський народ, який і дав цій війні таку назву; спільним зусиллям Червона армія визволила окуповані фашистами землі, в тому числі й Україну; переможцем був радянський народ і тому перемога була одна для всіх.

Таке тлумачення війни стало аксіоматичним для радянської історіографії, і в такому дусі плекали в багатонаціональній імперії почуття єдности і національну самосвідомість в російського та неросійських народів. Російському народові віддавалася першість (ще Сталін проголосив його вищі заслуги, як єдиного, який не захи-

тався у своїй вірності сталінському режимові). Інші народи зберігалися як не-російські нації (і могли навіть зберігати „національні" мови–про російську мову не говорилося як про „національну"), але їхнє існування без опіки й допомоги старшого російського брата було немислиме.

Чи був міт ВВВ побудований на історичній правді? До якоїсь міри так; усі модерні міти містять відповідну частину реальности. Така велика війна справді відбулася, в ній брали участь проти ворога мільйони радянських вояків, переможцями були союзні війська, в тому числі й Червона армія. Але чи для українського народу війна була такою, як її описує міт?

Ми знаємо тепер з численних документів та спогадів, що увесь народ не повстав проти військ Осі, в кожному разі, такого всенародного піднесення не було на початку війни. Німців вітали, як визволителів не лише в Ґаличині (як це твердила колись і ще й тепер комуністична пропаґанда), але також і в центральній та східній Україні. На це є документи. На німців чекали як на визволителів також в Білорусі і навіть в Росії, на що також є архівні матеріяли. Російський історик Б. Соколов констатує: „В перші місяці війни значна частина населення бачила в німцях визволителів від більшовиків". („Окупація", Москва, 2002). Про мільйонну „Русскую освободітєльную армію" (РОА) Власова пояснювати, мабуть, зайве. Лише нелюдське збиткування над полоненими та цивільним населенням врешті підняло народ проти німців.

Червона армія не могла визволити Україну тому, що це не було її завданням. Вона мала лише відвоювати Україну від Німеччини (та її союзників) та прилучити назад до сталінської „імперії зла". Це вона і виконала. Гітлерівський тоталітарний режим зник з України і його замінив сталінський тоталітарний режим. Можна арґументувати, що Червона армія врятувала український народ від фізичного знищення, яке йому готувала нацистська ідеологія, але не можна твердити, що Червона армія визволила Україну. Жодного визволення не було, бо „визволити" означає надати волю. Якщо нема волі, нема визволення. Це проста логіка.

Цікаво порівняти „визволення"України з визволенням інших країн. Союзні війська справді визволили Францію, яка позбулася чужої влади і відновила національну незалежність; на місце нацистського режиму (окупованої частини) і фашистського (Віші) прийшла демократична республіка; французи здобули економічну, соціяльну, культурну, релігійну свободу. Навіть німці були в якомусь розумінні визволені, бо відразу позбулися тоталітаризму (ок-

рім Східньої Німеччини), хоча національна незалежність прийшла пізніше. Цікаво порівняти Росію з Україною: та частина Росії, яка була окупована (частинна окупація Росії, одна з різниць війни на українській та російській територіях), не здобула ні соціяльної, ні політичної, ні економічної волі. Зате вона здобула національну волю. Україна не здобула жодної волі, включно з національною. УРСР залишилася підпорядкована Москві так, як і до війни.

У своїй другій кремлівській промові до командирів у червні 1945 р. Сталін підніс чарку за „людей, яких вважають 'гвинтиками' великого державного механізму". Слово „гвинтик" Сталін повторив кілька разів. Переможцям дістаються плоди перемоги. Ці плоди по війні дістали не „гвинтики" великої машини, а керманичі тієї машини. Якщо б „гвинтики" були переможцями, то вони були б дістали назад свою землю, як цього хотіли і сподівалися дістати після війни.

Міт ВВВ побудований на неправді, яка була корисна для радянського режиму. Але чи є сенс сьогодні зберігати цю неправду і цей імперсько-консолідуючий міт в Україні, де державотворчий процес ще незавершений? Думаю, що ні. Цей міт далі ділить українських ветеранів на „переможців" і „переможених", далі не визнає заслуги єдиної військової формації, яка під час німецько-радянської війни боролася проти обох тоталітарних режимів з осередками в чужих країнах (Москва і Берлін). Він посилює ностальгію за радянською імперією і гальмує становлення української демократичної держави і українського повноцінного суспільства.

Чому б Україні не замінити День Перемоги на День Пам'яті? Навіщо плекати ворожнечу всередині однієї країни і передавати її у спадок новим поколінням українців? Хіба це буде зміцнювати єдину українську політичну націю? І задля цієї мети хай стане мужности і розуму сісти за один стіл–чи то робочий, чи святковий–і червоноармійцеві, й упівцеві, і воякові дивізії „Ґаличина". Так уже давно поводяться колишні вороги в усіх країнах Европи!

—— . ——

8 травня для німців–день звільнення

Для 80% німців день 8 травня є днем звільнення від нацизму. Такі результати опитування інституту громадської думки „Поліс", проведеної в Німеччині з нагоди 60-річчя Перемоги над нацизмом опублікованого австрійськими ЗМІ. Тільки 9% респондентів вважають цей день днем поразки Німеччини в Другій світовій війні, 6% вважають день 8 травня одночасно і днем звільнення і днем поразки Німеччини у війні.

ЗА ЯКУ „ВІТЧИЗНУ" УКРАЇНЦІ ГИНУЛИ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

9-го травня кожного року відповідними імпрезами відзначують в Україні День Перемоги Радянської Армії над силами німецького Третього Райху.

Меморіяльний аспект цієї знаменної події має бути безпірний і без кваліфікуючих пояснень. Тим більше, коли говоримо передовсім про фронтових ветеранів, добровольців, а чи мобілізованих, уцілілих, з посеред концетричного вогню модерної винищувальної зброї і великої кількости воєнних акцій: пережиті спільні зусилля і жорстокі війни виплекали у них почуття братерства, глибокої емоції і пошану до колишніх епізодів спільної вояцької долі. Народ шанує їх, живих і мертвих, у своїй пам'яті.

Роковини подій минулого святкують всі цивілізовані народи. Вони в їх житті потрібні, бо, пригадуючи спільне і славне минуле, поширюють і скріплюють свідомість та піддержують традиції народу.

Якби на такій поминальній ноті кінчався процес відзначення вояцьких змагань, то не треба було б дальшої дискусії. Одначе, коли до поминальних імпрез додається ще ідеологічні і політичні елементи, то того не можна не оспорювати. Це правда, що Радянська Армія розбила Авшвіц і Дахав, але завдяки її перемозі (та не з її вини), було створено Архіпелаґ Ґулаґ, і це значить, що обі воюючі імперії однаково антинародні.

Для всього світу війна 1939-1945 ввійшла в історію під назвою: „друга світова війна". Тільки в бувшому Совєтському Союзі партійна пропаґанда назвала її „великою вітчизняною війною". Це поняття, мабуть, так глибоко закорінилося в умах населення, що ще сьогодні, коли вже відомі історичні факти, з пієтизмом уживається цього окреслення. Чи вона справді була для загалу українців „вітчизняною"? Можна сумніватися.

У світлі того поговоримо про накинений пропаґандистський термін „Велика Вітчизняна війна", бо мільйони жертв були репресовані, вивезені, чи лиш тому, що не знали, чия ця „вітчизняна" була.

Вітчизна або Батьківщина–це країна, в якій усі громадяни можуть свобідно жити без огляду на їх моральні, економічні та політичні переконання, і за це їх не переслідують. А як було в СРСР? Українців нищили штучно створеним голодом, масовими вивозами до совєтських ґулаґів, розстрілом майже трьох поколінь свідомих українців та української інтеліґенції. Руйнували українські куль-

турні надбання, палили бібліотеки, перекручували та фальшували історію.

В бувшому СРСР офіційною ідеологією був більшовицький комунізм, який теоретично визнавав інтернаціоналізм, а в дійсності був знаряддям російського імперіялізму. Цю державу творив зліпок різних европейських і азійських народів. В теорії вони всі мали бути рівні, а в дійсності верховодили й правили росіяни при піддержці зрусифікованих „націоналів". Після закінчення війни Сталін під час великого бенкету з цієї нагоди не завагався серед рівних піднести тост за великий російський народ. А інші?

Радянська Україна не була державою в розумінні міжнародного права. Вона була експлуатованою колонією.

В Червоній Армії служили мільйони українських людей. Вони воювали свідомо–вибору не було–чи не свідомо, не за свою вітчизну Україну, а, як пізніші події показали, за збереження імперії–СРСР та утвердження сталінської диктатури в інших країнах Европи й Азії. Трагізм українців в цьому, що, воюючи в лавах Червоної Армії, вони гинули за чужу славу і чужу справу.

„Велика вітчизняна" була лиш блефом для наївних.

Ярослав КОЛОДІЙ

ДІЙСНА ДАТА ПЕРЕМОГИ В ЕВРОПІ (VDE)

Воєнні дії фактично закінчилися 4 травня 1945 року, коли британський фельдмаршал Монтґомері прийняв капітуляцію чотирьох високих німецьких офіцерів у Люненбурґу в Німеччині. Вони здали не тільки свої збройні сили в північно західній Німеччині, але й весь апарат Третього райху. З тим моментом закінчилися воєнні дії.

Ця вістка дісталася до преси і святкування з цієї нагоди відбувалися в Америці й подекуди в Европі. Черчіль приготовлявся до промови наступного дня. Місто Нью-Йорк 7 травня „розгулялося безкраю" (went mad).

Однак американці хотіли капітуляції перед їхніми збройними силами й головнокомандувач збройних сил в Европі генерал Двайт Айзенговер на тому наполягав. Черчіль відложив свою промову. Щойно пізно по полудні 7 травня інша група високих німецьких офіцерів підписала безумовну капітуляцію усіх німецьких сухопутних, морських і повітряних сил в Реймсі (Rheims) у Франції. Айзенговер не взяв участи в тій церемонії. Про це ніхто не повідомив Сталіна, котрий згодом влаштував свою церемонію капітуляції з німецькими офіцерами в Берліні.

Сталін офіційно відзначив капітуляцію в Европі щойно 9 травня.

The Poisoned Peace: 1945–The War that Never Ended, by Gregor Dallas.

Василь ШПАРИК

ОБЛИЧЧЯМ ДО ІСТОРІЇ
або: Чого вчить історія Другої світової війни

У помпезному святкуванні 60-річчя від закінчення в Европі Другої світової війни може загубитися істинна суть цієї війни, історія якої повинна служити школою життя для сьогоднішнього і прийдешніх поколінь.

Зв'язок між війнами XX століття

За наслідками Першої світової війни Австро-Угорщина, Німеччина і Росія втратили значні території, на яких виникли нові, незалежні держави. На хвилях ностальгії за втраченим і реваншу Німеччина з приходом в 1933 р. до влади Гітлера зайнялась встановленням „нового порядку в Европі і світі" під прапором націонал-соціялізму (нацизму). Росія у соціяльному плані під прапором комунізму, а в політичному у дуже аморфному, наче всесвітньому, дусі пролетарського інтернаціоналізму обрала шлях на „світову соціялістичну революцію".

Натомість переможці–Англія, Франція, а з ними й США–спочивали на лавах перемоги і воліли мати мир і спокій. Задля цього у березні 1938 р. „проковтнули" аншлюс (приєднання до Німеччини) Австрії, а у вересні того ж року у Мюнхені дали згоду на відторгнення від Чехословаччини населеної переважно німцями Студетської области.

Цього Німеччині виявилося замало, і в березні 1939 р. вона окупувала Чехію і Моравію. Можна почути голоси, що Радянський Союз бажав прийти на допомогу Чехословаччині, але для цього треба б мати „коридор" через південно-східну Польщу. У Варшаві вважали сумнівною перспективу виступу СРСР проти Німеччини із-за Чехословаччини (як царська Росія в 1914 р.–із-за Сербії), зате були впевнені, що радянські війська залишаться у Польщі. Що це було б так, підтвердили події у вересні 1939 р.

Не можна відкидати тверджень, що Англія і Франція намагалися залучити СРСР на свій бік у боротьбі проти Німеччини, що навіть велися відповідні переговори. Проте такий союз передбачав лише великі зобов'язання по „захисту капіталізму і приборканню Гітлера", тому не випадково був обраний союз із Німеччиною, який давав великі вигоди у формі придбання територій, втрачених царською Росією у Першій світовій війні. Отже, є підстави стверджувати, що корені виникнення Другої світової війни (ДСВ) були закладені в результатах Першої світової війни.

Ініціятор змови віку Сталін

Із Москви застерігають від спроб переписати історію ДСВ, переписати, безумовно, у невигідному для Росії світлі; звинувачують, що ті, хто робить такі спроби, не все читають. Що ж, для справедливости треба прочитати, як учив Тарас Шевченко, все „од слова до слова", не минаючи при цьому „ані титли, ніже тії коми".

20 серпня 1939 р. із Берліна до Москви надійшла телеграма, у якій Гітлер повідомив Сталіна, що він приймає проєкт Пакту про ненапад та Додатковий протокол до нього, які передав йому міністер закордонних справ СРСР Молотов. Гітлер пропонував прийняти невідкладно міністра закордонних справ Німеччини Ріббентропа.

Сталін погодився, і 23 серпня 1939 року, всього протягом одного дня (!), була здійснена така важлива змова двох диктаторів тодішньої Европи. Сам Пакт про ненапад не був чимось надзвичайним, хоча й давав Гітлерові свободу дій на Заході, якби не було „схованого" під Пакт Додаткового протоколу про розчленування Европи на німецьку і радянську „сфери впливу".

Домовились про поділ Польщі („четвертий" з ряду) по лінії рік Нарев, Вісла, Сян, передачу СРСР Фінляндії, Естонії, Латвії та Басарабії. Згодом була включена Литва взамін за Люблінське і частину Варшавського воєвідств. Якщо накласти цю лінію поділу „сфер впливу" на мапу 1914 р., то побачимо, що Німеччина на сході, а СРСР на заході отримували те, що кайзерівська Німеччина і царська Росія втратили в результаті Першої світової війни. Для СРСР загальне „придбання, не рахуючи Фінляндії, складало 390 тис. кв. км, що дорівнює території таких держав сучасности, як Польща і Чехія разом узятих. „Не вписується" хіба що Галичина і Буковина, але й вони отримані за рахунок „відпущених"Німеччині польських земель. Це дуже влаштовувало СРСР, бо царська Росія три роки вела кровопролитну боротьбу в 1914-1916 рр. за володіння Галичиною, оскільки за Потрійною угодою з Францією і Англією Галичина була обіцяна Росії за участь у війні проти Центральних держав. Треба зазначити, що Галичину в російській доктрині панславізму розглядали як „ворота" для проникнення в Центральну Европу та на Балкани, заселені слов'янськими народами: словаками, чехами, словінцями, хорватами, сербами, македонцями, болгарами.

Отже, у виникненні ДСВ винуватцями є Німеччина в особі Гітлера і Радянський Союз (практично–Росія) в особі Сталіна.

Пакт Молотова-Ріббентропа дав „зелене світло" на здійснення німецької експансії на Схід–доктрині „Drang nach Osten".

Гітлер і Сталін ділять Европу, а поділивши, стають до двобою

Після укладення Пакту про ненапад, Німеччина 1 вересня 1939 р. напала на Польщу. Це стало початком ДСВ.

17 вересня 1939 р. СРСР, анулюючи Договір про дружбу і взаємодопомогу з Польською державою, напав на Польщу зі сходу. Радянська пропаґанда зображала фактично радянсько-польську війну (були ж вбиті і дуже багато полонених, частину з яких у 1940 р. розстріляли в Катині) як „турботу" про долю братніх українського та білоруського народів. Насправді ж, усе було точно узгоджене, що підтверджується, зокрема, тим, що німецькі війська, які „зайшли задалеко на схід", були відведені за Сян і Буг.

Особливої уваги заслуговує політика СРСР до „захисту братнього українського народу" у Західній Україні. Досить точна характеристика цим процесам дана в офіційному виданні–„Книзі пам'яті України 1941-1945 рр. „Безсмертя" (стор. 14):

„...замість сподіваної волі у вересні 1939 р., на західні терени посунула зловісна машина тоталітарної системи із вишколеним репресивним персоналом, котрий вже сповна спізнали брати зі Сходу, поплатившись мільйонами життів під час голодоморів, про які в Галичині на той час було відомо небагато. В далекий Сибір потягнулись із Заходу ешелони з „розкуркуленими" галицькими родинами, цвітом галицької інтеліґенції. Депортовані лише тому, що вміли добре хазяйнувати, прагнули бути господарями власної землі. За те, що просто були українцями".

Зазначимо, що в той час не було жодних проявів активного протистояння встановленню радянської влади у Західній Україні, проте масово здійснювалися репресії проти „визволених братів і сестер".

Уже з січня 1940 р. нова влада здійснила превентивні заходи серед інтеліґенції та свідомого селянства–їх арештовували. Згодом після відступу радянських військ стало відомо, що всі вони були закатовані в тюрмах. Осіб польської національности, які оселилися під час польського правління („осадників"), депортували до Сибіру. Німецьких колоністів вислали до Німеччини. Велася шалена антирелігійна пропаґанда, організовували „показові" колгоспи, були проведені „вибори" відібраних владою кандидатів до т. зв. Національних зборів Західної України. Народ буквально замовк. Усі з тривогою чекали, чи вночі не прийдуть за кимсь із рідних або навіть за всією сім'єю.

А тимчасом СРСР продовжував здійснювати „особливі заходи" по Пакту Молотова-Ріббентропа, а саме:

30 листопада 1939 р. СРСР намагався ввести війська у Фінлян-

дію. Воєнна інтервенція перетворилася у кровопролитну радянсько-фінляндську війну, яка закінчилася 12 березня 1940 р. укладенням мирного договору–Фінляндія відстояла незалежність;

28 червня 1940 р.–воєнна інтервенція проти Румунії, була відторгнена Північна Буковина та Басарабія;

20 липня 1940 р.–воєнна інтервенція в Прибалтійські держави–Литву, Латвію та Естонію.

У цей же період Німеччина здійснила свої „особливі заходи" у країнах Західної Европи та на Балканах. Зокрема, користуючись великою підтримкою з боку СРСР нафтопродуктами, продовольством та мінеральною сировиною, в червні 1940 р. довела до капітуляції Францію; були окуповані Бельгія, Нідерлянди, Данія, Норвеґія, Югославія та Греція.

22 червня 1941 р. Німеччина напала на СРСР. Так розпочалася найкровопролитніша війна в історії людства–німецько-радянська війна, яка в радянській, а тепер у російській, історіографії продовжує іменуватися Великою Вітчизняною війною, хоча війна велася не стільки у Вітчизні-Росії, як поза її межами.

Ґоворити про те, що напад Німеччини на СРСР був несподіваний, не приходиться. Інша справа–здатність протистояти.

Немає сумніву в тому, що без Пакту про ненапад Гітлер не наважився б напасти на Польщу, а антигітлерівська коаліція у складі СРСР, Англії і Франції, до якої врешті-решт дійшло після нападу на Радянський Союз, була б ґарантом миру.*

Сподівання кремлівського керівництва на те, що Німеччина вийде із війни з Великою Британією знесиленою і в Німеччині виникне революційна ситуація, не справдилося.

Уклавши союз із Гітлером, Сталін зробив фатальну помилку, за яку Радянський Союз розплатився життям мільйонів своїх громадян.

Висновки і уроки війни для України

Україна як незалежна держава повинна мати власне ставлення до подій ДСВ, історію якої треба писати у Києві, а не копіювати із нав'язаної сусідами.

Українська РСР не була суб'єктом ДСВ, оскільки не мала незалежних політичних і військових структур, тому стверджувати („Книга пам'яті України 1941-1945 рр. „Безсмертя", стор. 13), що 17

** Це розумів Сталін, коли сказав на засіданні ЦК ВКП(б) 19 серпня 1939 року: „...Якщо ми підпишемо договір про взаємну допомогу з Францією та Великобританією, Німеччина зрезиґнує з Польщі. Війна буде перешкоджена.(Ред.)*

вересня 1939 р. у війну вступила Українська РСР, а не СРСР, некоректно.

Питання війни і миру вирішували виключно у Москві, тому Українська РСР була лише об'єктом цієї війни, оскільки війна двічі прокотилася вогненним валом її землями, мільйони українців були „гарматним м'ясом" великих держав світу, тодішніх імперій, за їхні інтереси, за переділ світу між собою. Звичайно, їм, цим імперіям, дуже вигідно поділяти відповідальність і зобов'язання разом з підкореними народами. Не вигідно лише, як бачимо, ділитися золотим запасом, алмазним фондом, закордонною власністю тощо. Усе це святая-святих Росії, а війна хай буде спільною.

Треба однозначно усвідомити, що тільки незалежна Україна може проводити політику в національних інтересах. Щоб не бути „гарматним м'ясом" в руках „великих держав", Україні потрібна сучасна національна, українська за духом і формою, україномовна в офіційному спілкуванні армія. Її виховання повинно базуватися на зразках Українського Війська Княжої доби, Козаччини, визвольних змагань 1917-1921 та воєнних і післявоєнних років.

Безпека України може бути забезпечена тільки входженням в дійсно оборонну співдружність народів–НАТО. Тільки, забезпечивши незалежність держави від зазіхань ворожих сил, можна буде утверджувати стандарти життя у Европейському Союзі, і тоді намагатися вступити в европейську сім'ю народів, де теж є слов'янські народи, а не лише на сході, куди нас насильно штовхають.

Фактично українці були втягнуті у війну вже 15 березня 1939 р., коли Карпатська Січ захищала від угорського аґресора новостворену державу–Карпатську Україну, а у подальшому українці брали безпосередню участь у всіх війнах, починаючи з 1 вересня 1939 року по 2 вересня 1945 року.

Усі безпосередні учасники є ветеранами як „учасники війни у минулому".

В Україні стосунки між ветеранами війни і державою визначає Закон України „Про статус ветеранів війни, ґарантії їх соціяльного захисту". Цей Закон є за духом і змістом прорадянський, оскільки його суб'єктами є виключно учасники збройних формувань колишнього СРСР і працівники тилу радянських установ. Отже, він є дискримінаційний до нинішніх громадян України, які до Другої світової війни були громадянами інших держав, а тому були змушені служити в їхніх арміях чи працювати у приватних господарствах під час німецької окупації.

Для уникнення зрівнялівки, надання кожному належного за заслугами доцільно суб'єктів чинного закону про ветеранів війни віднести до окремих законів, а саме:

„Про ветеранів Другої світової війни", до якого включити ветеранів усіх війн і армій періоду Другої світової війни;

„Про учасників збройних конфліктів", який охоплював би безпосередніх учасників збройних конфліктів як в СРСР, так і за рубежем;

„Про жертви війни", до якого, крім теперішніх „учасників війни", віднести репресованих за національною чи релігійною ознакою або політичними поглядами, зокрема депортованих із України у віддалені райони СРСР та депортованих в Україну із інших країн.

Одночасно з цим доцільно провести перереєстрацію суб'єктів чинного закону з метою виявлення незаконного посідання статусу ветерана війни та перегляд пільг, бо саме пільги заохочують до зловживань.

Україні необхідно подолати роздрібленість політичних партій, які стоять на позиціях незалежности. Вірю: в Україні буде потужна політична партія, здатна протистояти деструктивним, антиукраїнським силам, і це буде Українська партія незалежности і національного відродження.

Українські церкви ділять керівні центри, проте їхньою спільною рисою є обряд. Вірю: в Україні буде єдина національна церква, і це буде Українська церква візантійського обряду.

Історія ДСВ вчить, що воєнна експансія прикривається „турботою" про своїх співвітчизників, які проживають у сусідніх державах. Треба дуже уважно стежити і давати належну відсіч „турботам" Російської Федерації про „російськомовне населення" України, про захист російської мови (невідомо від кого). Усе це дуже нагадує передвоєнну політику Німеччини і СРСР, тому, можливо, є більш небезпечним, ніж спорудження насипу до о. Тузла. Мусимо чітко усвідомити, що спочатку народові нав'язують чужу мову, а вже потім і чужу державу. Тому закликаю українців і неукраїнців південно-східних земель словами великого донеччанина Володимира Сосюри: ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ!

Василь ШПАРИК,

фронтовик, член ради Всеукраїнського об'єднання ветеранів, помічник-консультант народного депутата України І. Осташа

14.03. 2005 р.

В ОКОПАХ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ
(Спогади солдата)

Виповнилося 60 років від дня, коли на просторах Европи замовкли гармати. Повернення до цієї дати є природнім, оскільки минула війна торкнулася в Україні кожного села і міста, буквально кожної родини якщо не смертю близьких, то великими матеріяльними збитками.

60-річчя, мабуть, останній рубіж, коли на „громадському суді історії" про Другу світову війну, поряд із істориками і політологами-адвокатами обох сторін, можуть виступити як свідки безпосередні учасники цих надто важливих подій.

Радянський солдат побачив Німеччину

Мені довелося брати участь у боях у заключний період війни: восени 1944 р. та зимою й весною 1945 року, коли фронт наближався безпосередньо до Німеччини.

Я був телефоністом батареї, увесь час перебував поруч із командиром батареї на спостережному пункті.

Наш полк входив до складу 1-ої артилерійської дивізії прориву резерву головного командування. Це знаменувало новий підхід до ведення війни. Дивізія, яка мала на озброєнні гармати, гавбиці та міномети різних калібрів, включаючи дивізіон РС („Катюш"), була грізною наземною зброєю. Важливим у діяльності дивізії було забезпечення скритности, тому часто міняли позиції. Спочатку це був 3 Білоруський фронт на сході Східної Прусії, потім 2 Білоруський фронт на півдні Східної Прусії. Згодом прорив фронту на Одрі і подальша участь у Берлінській операції північніше Берліна.

У боях по прориву ворожих позицій полк взаємодіяв з піхотою, а після прориву–з танкістами. До посилки на фронт нас відносно довго готували. І не лише володіти спеціяльністю до автоматизму, а й у психічному відношенні. Ми мали вміти добре орієнтуватися на незнайомій місцевості, бути готовими до бою малими групами, а то й в одиночку. Життя показало, що все це мало сенс, бо у наступі після прориву фронту ми, не маючи піхоти, опинялися на неочищеній від противника території, у психічному пляні не мали „підтримки мас". Дуже важливим було не попасти в полон.

Понад 600 кілометрів пройшли ми з боями по німецькій землі. Побачили Німеччину не з вікон туристичного потяга чи автобуса і не в святковій, часто прикрашеній обстановці. Ми побачили Німеччину такою, якою вона насправді була в цей найтяжчий у її історії період. Німецько-радянська війна підсилювалася ідеологією панівних партій: комуністичної в СРСР, нацистської–у Німеччині, тому ворогом був не лише солдат із армії противника, але й будь-яка людина, яка думала

чи, як вважали, могла думати не так, як було передбачено ідеологією. І цього в умовах війни було достатньо, щоб убити таку людину чи хоч би познущатися над нею. Адже не було жодного захисту елементарних прав людини, а навпаки, злочин заохочувався. Усе оправдовувала дика логіка помсти. Вона застосовувалася і до цивільного населення, тому можна уявити собі, що творилося у ті дні на німецькій землі.

Опір німецьких військ при підході до кордонів Райху був надзвичайно завзятий. На виконання заклику „не допустимо ворога на німецьку землю" було задіяне все населення, оголошена тотальна війна. Серед трупів було немало зовсім юних облич, не бракувало і жіночих та сивоволосих чоловіків. Але сили були нерівні.

На теренах Східної Прусії ми не зустрічали цивільного населення–усі втікали на північний захід у бік Кеніґсберґа та Данцінґа. Проте невдовзі їхні шляхи відходу були перекриті радянськими військами, що наступали з півдня, а згодом, захопивши автостраду Данцінг-Берлін, був перекритий відступ на захід і військам. Саме це захоплення автостради і перекриття будь-якої можливости відступу на захід стрімко здійснив, зокрема, танковий корпус, який своїм вогнем супроводжувала наша артилерійська дивізія.

За Одрою, крім прифронтової смуги, населення залишалося на місцях. Зламавши оборону на р. Одра, а згодом на каналі Рандоу, танковий корпус, який ми супроводжували, стрімко наступав. Цивільне населення міст і сіл ховалося по підвалах та сховищах. Видалені звідти (з метою пошуку солдатів), вони намагалися продемонструвати прихильність, вимовляючи „Гітлер капут!".Та не всіх це могло спасти.

Єдиними, хто нас радісно зустрічав, були військовополонені та наші співвітчизники, вивезені на примусові роботи–„остарбайтери". Але не так сталося, як гадалося–усіх їх вважали зрадниками Батьківщини. Ми не вчиняли з ними жодних заходів, зате за нами йшли війська НКВС, контрозвідка Смерш. Ось вони військовополонених після принизливих допитів відправляли у табори ГУЛАҐу „іскупіть віну перед Родіной", а остарбайтерів-чоловіків польові військкомати скеровували на фронт. Жінки зазнавали великих моральних наруг.

У ці прекрасні травневі дні, просуваючись по автострадах і шосе на захід, ми зустрічали колони німецьких солдатів. Вони йшли по бічних доріжках: одні на схід, інші–на захід, ішли додому. Із автомобілів ми нерідко кидали їм хліб чи цигарки і веселилися з того, як вони, голодні і знеможені, кидалися за кинутим. Ми не брали їх у полон. Це напевно робили енкаведисти із „заградітельних отрядів".

У наступі ми не знали, що таке польова кухня. Буквально в кожному будинку в селі чи в місті було вдосталь продуктів, щоб смачно пообідати, була б лише можливість у часі. У селах полюбляли курятину і свинину (не турбувалися про всю тушу), іноді навіть доїли корів.

Любимим трофеєм солдатів були наручні годинники (тоді це була „диковинка"). Часто переодягали нижню білизну і навіть інший одяг.

Але був і „інший бік медалі". Адже до вступу СРСР у Другу світову війну 17 вересня 1939 р. народ тримали у повній ізоляції від зовнішнього світу. А тут величезні маси „запертого в льох" народу в особі солдатів та командирів опинилися на теренах інших держав. Уже у вересні 1939 р. спостерігалося „прозріння" у солдатів і командирів, які прийшли визволяти братів-українців на західних землях.

Побачене на німецькій території уже у Східній Прусії, а згодом за Одрою, було настільки несподіваним, що буквально виявилося психічним шоком. Усі (а це була п'ятимільйонна армія) переконалися, що Німеччина зовсім не така дика і відстала, як її змальовувала радянська пропаґанда. Стали порівнювати життя в СРСР із тим, що на власні очі побачили в Німеччині. У психіці солдатів і командирів спостерігалося „роздвоєння душі": одне говорили в офіційній ситуації, зовсім інше–в довірливій товариській, усе частіше обмінювалися поглядами на побачене, не скриваючи при цьому позитивних емоцій.

Зміни відбувалися і в моральному стані військ: спостерігалися байдужість, мовчазна впертість, недисциплінованість, зокрема, солдати носили цивільне вбрання, залишаючи статутними лише шинель чи ватник, не носили погонів, не „віддавали честь" незнайомим офіцерам тощо. Пригадується вислів замполіта: „нє пішітє, что здесь дома кірпічниє, а криші–черепічниє". Отже, були великі намагання засліпити мільйони, але зробити це вже було неможливим, і, безумовно, кожен солдат і офіцер, повернувшись в Радянський Союз, привіз з собою і враження від Німеччини і Заходу.

Можна стверджувати, що побачене на Заході породило вільнодумство, зневіру до радянського соціяльного ладу і комуністичної ідеології, що вплинуло на подальший розвиток подій в СРСР.

Капітуляція Німеччини: в Берліні чи в Реймсі?

У ході наступу нашої дивізії у тандемі з танковим корпусом 3 травня 1945 р. в районі м. Шверін (Schwerin) ми зустрілися з англо-американськими військами. З цього приводу провели навіть параду військ на автостраді біля м. Кріфіц (Crivitz). Мене перевели зі взводу управління батареї в штаб полку на посаду начальника обчислювальної команди.

Виявиллося, що офіцери штабу у штабному автомобілі слухали передачі БіБіСі російською мовою, усі ми разом могли зрозуміти передачі німецького радіо. Із цих передач дізналися, що 7 травня 1945 р. о 2 год. 41 хв. (за Ґрінвічем) представники німецького уряду на чолі з адміралом Деніцем (Dönitz) підписали в штабі головнокомандувача союзними військами генерала Айзенговера (Eisenhower) в м. Реймс (Північно-Східна Франція) акт про беззастережну капітуляцію Німеччини на всіх фронтах і перед усіма созниками. Саме перед усіма, а не

лише західними, бо при підписанні був присутній представник радянської військової місії генерал Суслопаров.

При цьому на вимогу генерала Айзенговера німецьке командування було зобов'язане підписати в Берліні акт про капітуляцію перед СРСР, що й сталося 9 травня 1945 р. о 0 год. 43 хв. московського часу.

Факт подвійного підписання акту про капітуляцію–в Реймсі та в Берліні–свідчив про глибокі розбіжності в антигітлерівській коаліції. Признати, що капітуляція в Реймсі стосувалася лише Західного фронту, було неможливо, бо вона відбулася за згодою представника СРСР. Отже, Радянському Союзові прийшлося задовільнятися лише повтором цього історичного акту.

Окремо, в різний час, було повідомлено про капітуляцію: у Лондоні та Вашинґтоні–8 травня о 15 год. за Ґрінвічем; У Москві–9 травня о 2 год. московського часу. Звідси і святкування цієї дати окреме: 8 травня–у західних державах, 9 травня–в СРСР.

Сприйняття перемоги на фронті

Була велика радість. Адже торжествувало життя над смертю. Проте не було жодних офіційних церемоній. Усе сприймалося наче звичайна передишка після боїв. Офіцери у виступах перед солдатами стверджували, що це лише перемога над Німеччиною, а не закінчення війни. Говорили, що фашизм ще не знищений, бо є Франко в Еспанії, та й відчувалося, наче вчорашніх союзників перестали любити. Але не тільки політпрацівники „обробляли" нас. Були й організаційні заходи до готовности військ до подальшого ведення бойових дій. Ситуація підсилювалася й тим, що союзники, зайнявши частину Німеччини, яка за Ялтинською домовленістю мала б увійти в зону окупації СРСР, зволікали із відводом своїх військ; точився торг за зони окупації союзників у Берліні. Офіцери політичного фронту у виступах перед солдатами звинувачували союзників у зволіканні з відкриттям „другого фронту", говорили, що буцімто у них, західних союзників, була надія, що німецькі війська виступлять разом з ними проти Радянського Союзу.

До війни не дійшло, але постійна готовність зберігалася протягом довшого часу. Претенсії СРСР на світове панування не були досягнуті. Так, наприклад, у березні 1946 року нашу дивізію стали перекидати на радянсько-турецький кордон, оскільки СРСР став домагатися контролі над Дарданелами. І лише після виступу Черчілля у Фултоні 6 березня 1946 року все змінилося–наш полк повернули вже з дороги на залізничну станцію для завантаження в транспорт. Ми, виходить, були потрібні там, на Заході.

Через декілька місяців дивізію розформували. Я попав для подальшої „строкової" служби в 3-ю ґвардійську танкову дивізію (у боях–корпус), з якою у наступі наша дивізія діяла в тандемі. Характерно, що

на звинувачення США (виступ державного секретаря Бірнса на початку 1947 року) в аґресивних намірах радянського керівництва, на підтвердження чого наводилася чисельність на заході радянських дивізій, радянське командування придумало дуже хитрий прийом–нашу танкову дивізію (як, мабуть, і інші) перейменували в „кадровий" полк, а полки–в батальйони і т. д. Служили майже одні офіцери, сержантів та рядових залишили лише для обслуговування бойової техніки, яку не скорочували.

Закарбоване у пам'яті

Пам'ять багата різними спогадами, дещо збереглося у фронтовому записничку, який я вів всупереч суворій забороні будь-що писати. Ці спогади носять переважно особистий характер, тому тут не місце їм. Проте не можу оминути свого сприйняття поведінки і ставлення до мене, зокрема, офіцерів штабу дивізії. Це вони навчили мене російської мови (усної і писемної), якої я до служби в армії не знав зовсім. Це вони протягом чотирьох років нехтували вимогами оперуповноваженого контрозвідки „Смерш" відсторонити мене від служби в дивізії. Звичайно, я не схильний був думати, що йдеться про захист мене, сержанта. Фактично це було вираження несприйняття втручання органів НКВС у справи армії. Ні, в мене не було жодної „контреволюції", превентивно їм не подобалися мої „соцдемографічні дані": народився не там, навчався не там, не комсомолець. У моїй пам'яті ці майори, підполковники і полковники закарбувалися поіменно як справжні Інтеліґенти (не помилково з великої літери).

Повертаючись до перемоги, треба зазначити, що вона настільки не влаштовувала радянське керівництво, що протягом 25 років день 9 травня відзначався простіше, ніж, скажімо, жіночий день. Для нас, солдатів, той день вирізнявся хіба тим, що на обід давали „сто грамів".

На превеликий жаль, перемога над Німеччиною не стала приводом до послаблення тоталітарного режиму, покращення життєвого рівня народу. Навпаки, в 1946 році народ переживав великий голод. І це при тому, що там, на заході, його не відчували. Я, наприклад, випрошував в офіцерів талони на право вислати посилку в СРСР, і посилав голодуючій матері та трьом малолітнім братам і сестричці, які на той час були вже напівсиротами, по 8 кг борошна, яке купував там, на Заході. То чия це була перемога? Чому відкинули плян Маршалла з програмою відбудови Европи, що дало Західній Европі можливість швидко загоїти рани війни, створити народам гідне існування? Ці риторичні запитання ніколи не покидали мене, бо чому так кремлівське керівництво повелося зі своїм народом, який здобув перемогу?

Поразка у війні стала приводом для Німеччини докорінно змінити своє ставлення до сусідів, відмовитися від будь-якої експансії і реваншу, зосередитися на побудові демократичного суспільства добробуту і

процвітання.

Радянський Союз, натомість, використав військову перемогу над Німеччиною для посилення тоталітарного режиму в СРСР, зокрема, для боротьби з протистоянням радянській владі в Західній Україні і в Прибалтійських країнах, для насильного нав'язування свого суспільного устрою підкореним народам Европи, для експорту революції у країни Азії, Африки, Південної Америки.

Василь ШПАРИК

«У ЛЬВОВІ ПАМ'ЯТАЮ НЕ БОЇ, А КРИКИ МОНАШОК...»
Вийняток із спомину

Я–спадковий донський козак, народився у 1910 році у столиці Війська Донського–Новочеркаську. Батька майже не знав: він загинув на Першій світовій. Зате добре пам'ятаю діда, ветерана турецької кампанії, статного козака із золотою сережкою у вусі. З огляду на цей родовід мене не хотіли брати до технікуму. Взяли тільки після того як мати понесла директорові гостинця...

Я пройшов всю війну, від Ростова до Берліна, брав участь у Курській битві, звільняв від німців Львів. Сам не знаю, як вцілів. Певно, Господь оберігав мене та материна молитва. Я не раз бував у самісінському пеклі, а за всю війну маю хіба що контузію...

Двічі горів у танку. Вперше–під час Курської битви. У мене тоді вже була „тридцять четвірка". Ми вистрибнули з танка і зіткнулися з таким самим німецьким екіпажем. Наша взяла...

Що у Львові було? Нічого цікавого. Німець тоді вже був деморалізований, і великого спротиву не чинив. Та мені запам'яталися не бої, а крики монашок, яких радянські солдати витягували з монастиря і ґвалтували. Так було, ніде правди діти, майже у кожному захопленому місті. І ніхто з офіцерів ніколи не зупиняв ні ґвалтівників, ні мародерів. Це вже десь через місяць після перемоги за мародерство почали судити. А до цього–ніколи. Такі були закони військового часу.

Як я після війни у Львові опинився? Привіз своєму командирові вантажівку награбованого у Німеччині добра. Це вважалося нормою, адже ми перемогли і повинні були отримати якусь нагороду за постійний смертельний ризик.

Микола СУХАРЄВ

Ростов-на-Дону

(„Високий замок")

Володимир ІВАНОВ
Ігор ПЛУГАТАРЕВ

МОСКВА І ПЕКІН ЗАКРІПЛЯТЬ ВІЙСЬКОВИЙ СОЮЗ НА ПОЛІ БОЮ

Складна гра Росії та Китаю покликана зрівноважити стратегічні амбіції США на Далекому Сході. Але в цій грі багато підводних каменів.

13 грудня в рамках своєї візити в Китай міністер оборони Росії Сергій Іванов заявив про те, що він і його колеґа генерал Цао Ганчуань рішили „вперше в історії обох країн провести на території Китаю серйозні військові навчання", причому вони мають відбутися вже в 2005 р. Своєю чергою голова китайського військового відомства це підтвердив, відмітивши, що обидві армії „мають високий рівень бойової підготовки" і „на цих навчаннях ми зможемо багато навчитися один в одного".

Заяви досить несподівані і явно розраховані на сенсаційність. Достатньо згадати, що в попередні чотири десятиліття Китай та Росія, що стала спадкоємницею Радянського Союзу, постійно готовились до війни один з одним. „Проба сил" відбулась в березні 1969 року на острові Даманський, тоді були чималі втрати з одної і другої сторони. Всі ці роки на російському Далекому Сході стояло потужне військове і фльотське угрупування, а у 1980-х роках створилась навіть ставка далекосхідного командування. Напруга була такою, що наприкінці 1970-х в Усурійському суворовському училищі зовсім юні кадети почали вивчати китайську мову. Тут і тепер дислокуються 4 загальновійськові армії та один армійський корпус, що включає 3 танкові дивізії, дії яких в разі чого може забезпечити сильна авіяпідтримка.

Звичайно, в останні роки ця напруга певним чином спала, обидві країни розвивали співробітництво у військовій галузі, але „груз Даманського" завжди тяжів над цим розвитком. І раптом– навчання, та ще такі серйозні, і не в перспективі, а, по суті, ось-ось.

ПРОТИ КОГО ДРУЖБА?

У чому полягає серйозність прийдешніх маневрів, тобто їх характер, де саме вони будуть проходити та яка чисельність війська може бути на них задіяна, ані Іванов, ані Цао Ганчуань не уточнюють. Спроби „НВО" це вияснити, лише посилили інтригу.

Між іншим, знаючи далекосхідний театр воєнних дій, можна

щонайбільше передбачити, де можуть проходити навчальні бої. На думку знавця цього реґіону, керівника Центру воєнного прогнозування Інституту політичної і воєнної аналітики полковника Анатолія Циганка, „якщо навчання будуть морськими, то вони, можливо, пройдуть в північній екваторії Японського моря, тобто приблизно на однакових відстаннях від баз розташування китайської та російської фльоти". Але виходу армади, чи навіть двох-трьох кораблів з кожної сторони на оці у Японії та США експерт все ж виключає.

„У цьому випадку нанівець зійшла б вся політика Росії на Далекому Сході, та начебто налагоджені відносини Москви і Токіо знову серйозно б охололи. Та і Вашінґтон би піднатужився."

Навчання, на думку Циганка, найпевніше будуть сухопутні і пройдуть „в радіусі" Сергієвського полігону в Приморському краю, де на тому боці кордону в китайців є своє маневрове поле. Можливо, китайські військові хочуть вивчити можливості тої техніки, озброєння, обмундирування для повітряного десанту, які Росія вже доставляє або збирається доставляти в Піднебесну. Чисельність військ, незважаючи на заявлену серйозність навчань, не повинна перевищувати один-два полки. Може бути задіяна авіяція. Характер навчань буде таким, щоб сусіди та Сполучені Штати не подумали, що у військовому відношенні Москва і Пекін розпочали „товаришувати проти когось". Щодо цього, вважає Циганок, російські генштабісти навряд чи придумають щось нове, окрім знищення великої групи бойовиків, що вже відпрацьовувалось минулого літа в Сергієвці. Не смішити ж Росію та світ „воєнно-озброєнною боротьбою" з бандами браконьєрів, які сьогодні зосереджені по обидва боки прикордонної ріки Усурі.

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ ПАСЬЯНС

Багато тут і політичних підводних каменів. Голова китайського військового відомства заявив, що „дружелюбні відносини між нашими військовими силами не направлені проти третіх держав. Навчання виключно проводяться для розвитку китайських і російських військ і для збереження стабільности в нашому реґіоні".

Одначе все це, як вважають експерти, „від лукавого". Зі слів Анатолія Циганка, „відомо, що Китай здавна вважає своїм суперником США." „Відповідно до них попадають і всі сателіти Вашінґтону на Далекому Сході, як: Тайвань, Південна Корея та Японія. Але вони ж–давні недруги Росії",–вважає він. І в цьому контексті уявляється зовсім не випадковим, що російський міністер оборони підкреслено сформулював відносини Москви до китайсько-

тайванської проблеми: Росія уважно слідкує „за обстановкою навколо Тайваню" і виступає „проти сепаратизму та різних плянів", які не враховують інтереси китайської сторони.

Крім цього, на думку, висловлену „НВО" членом Ради зовнішньої і оборонної політики Віталієм Шликовим, „в Китаю залишаються територіяльні претензії до різних країн, Пекін вважає, що в країні на певних етапах його історії було забрано біля 5 млн. кв. км, і не збирається відмовлятися від своїх історичних претензій". В тому числі і на „ісконно китайські" російські площі на північ від Амуру та схід від Усурі.

Ще один експерт, колишній співробітник ГРУ, що спеціялізується на Китаю і Далекому Сході, взагалі вважає, що „Китай створює могутню фльоту та переносить границі своїх інтересів на стратегічну глибину аж до берегів Каліфорнії". В коментарі „НВО" він прогнозує, що до 2005 р. Пекін плянує стати реальною силою в Азійсько-Тихоокеанському реґіоні.

Тому зацікавленість Китаю в певному форсуванні військового співробітництва з Росією, на думку експертів, очевидна. В Пекіні просто не можуть не бачити явні військові переваги в розвитку цих відносин буквально у всіх значеннях. Експорт озброєнь з Росії набув для Китаю достатнього значення, оскільки в умовах військового ембарго, оголошеного Китаю США і країнами ЕС 15 років тому, є практично єдиною можливістю придбання новітньої бойової техніки та підтримка боєздатности національних збройних сил на рівні сучасних вимог. Китай хоче одержати від Росії наступальні системи озброєння для своїх сухопутних військ, які російська сторона на протязі чималого часу також відмовлялась продавати Пекіну.

Загальна сума контракту на поставку російських озброєнь та військової техніки в Китай за останні п'ять років склала 5 млрд. долярів. Пекіну вже були продані і винищувачі Су-27, і ліцензія на їх виробництво, а також два есмінці проєкту 956 (типу „Сучасний"), обладнаних надзвуковими крилатими ракетами „Москит", що не мають світових аналогів.

З своєї сторони, Москва, розвиваючи військові відносини з Пекіном, на думку експертів, намагається закріпити своє нестійке військово-стратегічне положення на Далекому Сході. Військовий потенціял Росії за останні роки значно знизився. Компенсувати втрати певним чином зміг би військово-стратегічний союз з Пекіном. На думку експерта Шликова, „очевидно, що йде складна гра, направлена перш за все проти Вашинґтону".

Рівночасно Шликов вважає, що „коливання Росії із сторони в

сторону" відрізняється від достатньо стабільних поглядів Пекіну на свою оборонну політику. „В Пекіні думають на перспективу, на десятиліття, а в Москві живуть між черговим підйомом чи падінням цін на нафту"–заявив він „НВО". Москва пропонує Пекіну багато чого, але китайці, вважає експерт, приймуть далеко не все: „Вони будуть ввічливо посміхатись та продовжувати вивчати Росію з точки зору довготривалих інтересів Піднебесної. У тому числі це торкається і східних і північних російських територій".

Казати до ладу, на думку воєнного експерта Анатолія Циганка, озброюючи Китай, Росія буде хоч-не-хоч сприяти тому, що приблизно через 10 років Пекін придбає такий військовий потенціял, який дозволить по-іншому вирішувати проблеми цих „тимчасово окупованих" земель. Не виключено, що й з позиції сили. І в цьому контексті аналітик вважає, що коли пропозиція спільних навчань виходила від генерала Цао Ганчуаня, то Сергію Іванову все ж не варто було б так демонстративно з поспіхом за неї хапатись. На його думку, очевидно, що під час маневрів китайська розвідка буде прискіпливо вивчати як військово-стратегічні підходи Росії у розв'язанні питань в реґіоні, так і тактику російських підрозділів, використання радіочастот, можливості систем ППО і т. д. І зрозуміло, що робити вона буде це не „про всякий випадок"..

(„Газета Плюс")

РОСІЯ: МІЛЬЯРДИ ДОЛЯРІВ НА НОВУ ЗБРОЮ

Російський уряд затвердив державне оборонне замовлення, надавши значні кошти на модернізацію війська.

За словами міністра оборони Росії Сергія Іванова, збройні сили мають закупити нову техніку на суму майже 7 мільярдів долярів.

„Ми отримаємо сім стратегічних ракет, 9 нових військових космічних кораблів і 5 ракет-носіїв. Сухопутні війська отримають три нових батальйони танків Т-90–абсолютно найсучасніших. Військовоморська фльота матиме два нові надводні кораблі, а військово-повітряні сили–один цілком новий стратегічний бомбардувальник Ту-160 і ще один модернізований літак".

FT: УКРАЇНА ВИЗНАЄ, ЩО ЕКСПОРТУВАЛА РАКЕТИ ДО ІРАНУ І КИТАЮ

„Україна визнала, що продала 12 крилатих ракет Ірану і шість Китаю"–пише Том Ворнер у газеті „Financial Times". Генеральний прокурор України Святослав Піскун сказав FT, що у 2001 році було продано 18 крилатих ракет Х-55, також відомих як AS-15. Жодна з

експортованих ракет не мала боєголовок, для транспортування яких такі ракети призначені. Однак Японія і США занепокоєні очевидним витоком технологій з ядерного арсеналу СРСР.

Політ Х-55 3 тисячі кілометрів. Цього достатньо, щоб Японія опинилася на відстані ракетного удару від азійського континенту або Ізраїль став досяжним для іранських ракет.

Визнання Піскуна, що Україна продала ракети,–це перше офіційне підтвердження того, що експорт мав місце.

Піскун сказав, що розуміє занепокоєння Японії тим, що ракети, продані в Китай, можуть врешті-решт потрапити до Північної Кореї, хоча ніяких підстав підозрювати, що така передача мала місце, немає.

В арсеналі України після розвалу Радянського Союзу залишилося близько тисячі ракет, причому половину з них передбачалося передати Росії в 1990-х роках, а інша половина мала бути знищена в межах фінансової США програми з роззброєння.

Попередній уряд висунув обвинувачення в організації експорту українському бізнесменові, якого було взято під варту торік, коли розпочалося секретне розслідування. В організації цієї угоди на постачання ракет підозрюються двох російських бізнесменів, один з яких, Олег Орлов, був арештований у Празі в липні за ордером, виданим в Україні. Новий голова СБУ Олександер Турчинов поновив розслідування і знайшов підстави для підозри двох колишніх представників державного відомства в експорті зброї.

На сьогоднішній день немає жодного доведеного факту участи України як держави в незаконному експорті озброєнь. Більше того, Україна готується поліпшити якість експортного контролю. Про це заявив секретар Ради національної безпеки й оборони України Петро Порошенко.

ВОЄННА ДОКТРИНА УКРАЇНИ

Президент Віктор Ющенко знову запровадив до воєнної доктрини України положення, згідно з яким метою України є вступ до Европейського союзу і НАТО. Про це повідомив у Вільнюсі (Литва) міністер закордонних справ Борис Тарасюк. Міністер інформував про це міністрів закордонних справ країн НАТО під час засідання комісії Україна-НАТО. Він нагадав, що влітку 2004 року тогочасний президент Леонід Кучма вилучив цілі членства України в ЕС і НАТО з воєнної доктрини. Міністер сказав, що крок Ющенка–одне з підтверджень того, що Україна має намір відійти від декларативности у відносинах з Альянсом і Евросоюзом.

А генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер заявив, що Україна та НАТО розпочали інтенсивний діялог.

УКРАЇНСЬКІ СТАРШИНИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ США ДІСТАЛИ ПІДВИЩЕННЯ

Віктор Петренко 1 липня 2004 р. дістав підвищення до ранґи полковника. Тепер виконує призначення у Форт МекФірсон, Джорджія. Відповідальний за плянування, переведення і догляд над вишколом військових сил активної армії, резервних формацій армії та Національної ґвардії. Віктор закінчив військовий „Нейвал вор коледж" (Naval War College), відслужив 11 місяців в Афганістані, також учасник першої війни з Іраком–„Дезерт сторм".

Ігор Петренко виконує службу в Пентаґоні у спеціяльних призначеннях авіяції при армії, дістав підвищення до ранґи підполковника 2 жовтня 2004 року. Раніше Ігор служив в Іраку, Італії, Туреччині та Німеччині.

ГЕНШТАБ ЗБРОЙНИХ СИЛ РОСІЇ ОЧОЛИВ УКРАЇНЕЦЬ

У липні 2004 р. указом президента РФ Володимира Путіна генерала армії Анатолія Квашніна звільнено з посади начальника генерального штабу Росії. Главою Генштабу призначений його перший заступник **Юрій Балуєвський.** Він народився 9 січня 1947 року в місті Трускавці Дрогобицького району Львівської области. У 1970 р. закінчив Ленінградське вище загальновійськове командне училище, в 1980 р.–Військову академію ім. М. В. Фрунзе, у 1990 р.–Військову академію ГШ ЗС (з відзнакою і золотою медаллю). У 1970-1982 служив у ЗВ на посадах від командира мотострілкового взводу до старшого офіцера оперативного управління штабу. З лютого 1993 по липень 1995 р.–начальник штабу–перший заступник командувача Групи російських військ у Закавказзі, заступник начальника ГОУ ГШ ЗС. З 2001 року–перший заступник начальника Генерального штабу Збройних сил РФ.

В. МАЗУРОК
викладач КЛТ
О. МАЗУРОК
вчителька КЗШ №5

ЧОТА ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА" НА КРЕМЕНЕЧЧИНІ

На Кременеччині (південна Волинь) у 2004 р. виявлено оригінальну вазу, виготовлену з артилерійської гільзи. На гільзі невідомий умілець викарбував символи Дивізії–лева, дату її започаткування, дві гілки з листям.

Пошуковців зацікавила ця реліквія, її поява на Волині, бо у бойових діях у 1944 р. в краї дивізійники участи не брали. У кінцевому висліді було з'ясовано найбільш ймовірну версію її появи в краї. Пропонуємо її на розсуд читачів „ВК".

У липні 1944 р. більша частина дивізійників, прагнучи вийти з Бродівського оточення, проривалася з боями на Захід. Однак були й такі, які прагнули в силу обставин відійти на Схід, щоб пізніше долучитися до УПА, вести боротьбу з сталінським режимом. На Схід, на Волинь, прорвалася чота під командуванням Щерби Олександра Никифоровича, 1921 р. н., родом з с. Малі Садки, Шумського району, Тернопільської области.

За припущенням, чотовий належав до ОУН(м) і був направлений підпільною сіткою для вишколу в Дивізію. На першу половину 1943 р. основні бази та бойові загони цієї організації зосереджувалися в районі Рівне–Луцьк–Дубно-Кременець.[1] Однак у другій половині 1943 р. майже всі мельниківські загони в цьому районі були приєднані ОУН(б) до УПА.

Щерба О. не міг цього знати, так як перебував далеко від дому. У серпні 1944 р. його чота прибула на Шумщину. Вояки були одягнуті в німецькі однострої, що викликало підозріння у місцевого населення. Про „незвичних німців" доповіли польовому командиру УПА „Круку". Його повстанці оточили чоту і роззброїли, а після з'ясування обставин запропонували приєднатися до УПА. Щерба О. отримав псевдо „Прач", поступив з частиною своїх товаришів у боївку СБ в розпорядження „Довбуша". Що „Прача" спонукало піти саме до цього „провідника" залишається загадкою, адже саме він, ще до повернення Щерби О. в рідні краї, знищив всю його сім'ю–тестя, тещу, дружину, сестру. Ця подія збудоражила всі навколишні села і люди дивувалися, що „хлопці

з СБ" знищили національно-свідому сім'ю, зять яких перебував у Дивізії „Галичина".[2]

Зібравши матеріяли про знищення „Довбушем" людей, „Прач" переконався, що саме за його наказами (районного керівника СБ) знищено в краї багато щирих українців, щоб зкомпроментувати національно-визвольну боротьбу і посіяти ненависть до учасників підпілля. Колишні дивізійники таємно почали стежити за групою „Довбуша". Улітку 1945 р. „Довбуш" зі своїми бойовиками заквартирував у с. Літовищі, про що доповіли Щербі О. Повстанці „Прача" оточили бойовиків „Довбуша" і роззброїли, провели слідство, під час якого з'ясувалося, що „Довбуш"–Стороженко Віктор, старший лейтенант НКВД. Повстанці „Прача" розстріляли енкаведиста. Підтвердженням, що в УПА діяли спецгрупи НКВД підтверджують і архівні дані. В районі на початок 1945 р. силові структури НКВС-НКДБ створили для боротьби з ОУН-УПА дві спецгрупи, аґентурну сітку.[3]

Вони інформували про керівний склад, боївки, загони ОУН-УПА в районі, а саме:

•В районі с. Людвище діяв повстанський відділ чисельністю 30 повстанців під командуванням Данилюка Г., псевдо „Глод", „Ляндвірд".

•В районі с. Тилявка боївка в кількості 11 повстанців–командир Марценюк Л.

•В с. Кордишів боївка з 16 повстанців, яку очолював Поліщук П.

•В с. Залісці і Сошище загін із 30 повстанців, командир Кочернюк Б.

•В с. Малі Садки–40 повстанців під командуванням Щерби О. та група „СБ"–8 бойовиків очолювана жителем цього ж села Ткачуком Ф.

•В с. Голибіси–20 повстанців під командуванням Косюби І.

Крім цього в районі сіл Антонівці, Башківці, Тилявка, Жолобки оперував повстанський загін із Дедеркальського району під командуванням „Нечая". До загону долучився відділ „Герасима"–Присяжнюка А., 1901 р. н. із с. Одерадовка.[4] У архівних матеріялах є згадка і про районного коменданта СБ „Довбуша" та його групу, які в липні 1945 р. перебували в районі с. Боложівка.[5]

Аналізуючи архівні матеріяли, можна зробити висновок, що в УПА в Шумському районі діяла аґентура НКВС-НКВД, так як майже всі прізвища командирів повстанців було встановлено по прізвищах, а це могла зробити лише людина, яка мала відповідний доступ до секретної інформації. Після знищення „Довбуша", СБ в одному з підрозділів очолив „Прач".[6] В підрайоні припинилися вбивства невинних людей. Загинув „Прач"–Щерба О. в бою з енкаведистами в 1946 р. на хуторі Діброва біля с. Васьківці на Шумщині. Попавши в складну ситуацію, яка склалася в краї, на погляд дописувачів, „Прач" або хтось із його побратимів, що прийшли з-під Бродів на Шумщину, на згадку і

пам'ять майбутнім поколінням виготовили і заховали цю унікальну реліквію, яка була знайдена майже через 60 років.

Література:

1. В. Кучер, В. Гриневич, В. Король. *Політична історія України.–Україна у Другій світовій війні (1939-1945).* – К. –2003. –423 с.

2 Й. Лозко. *Вони жертвою впали.* –м. Тернопіль. – 2003. – 141 с.

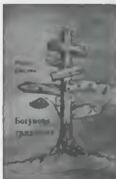
3. ДАТО Ф. П. 24, оп. 1, спр. 14, 41 арк.

4. ДАТО. Ф. П. 24, оп. 1, спр. 14, 48 арк.

5. ДАТО. Ф. П. 24, оп.1, спр. 14, 45 арк.

6 ДАТО. Ф. П. 24, оп. 1, спр. 27, 9 арк.

Роман БАЙЛЯК, «БОГУНОВА ТРИДОРОГА»

Появилася друком чергова книжка в історико-документальній серії спогадів Українського архіву „Богунова тридорога". Її авторові судилася незвичайна мандрівка, чи як він сам каже–тридорога. На скрижалях його долі, на оцих чистих таблицях, які кожен із нас з приходом на світ отримує, а опісля аж до крайньої межі думкою і вчинком, мов різцем, карбує–першим появився код роду та вписана в нього пам'ять. Роман Байляк віднайшов у цій пам'яті заповіт-наказ: якщо ти син мій–іди волю добувати! І він послухався. 18-літнім вибрався зі свого Прикарпаття на військовий вишкіл у Дивізії „Галичина". Потім роками на партизанських стежках в Українській Повстанській Армії на великій Холмщині рятував українських людей від бандитських рук. А далі рейдом ішов Европою, долав океани–спершу до Америки, а опісля в мундирі воїна US Army до Азії. Весь час добуваючи волю, прямував до Тієї, чиїх наказів слухав, котру над життя любив,–до України,–коротко пишеться про зміст книги на обкладинці.

Пройдені дороги–довгі та круті–від 1943 до 1948 років–із щасливим закінченням для Романа Байляка–„Богуна". Народився в с. Павелче на Прикарпатті 3 серпня 1925 року. З його села в 1942-43 німці забрали на примусові роботи 100 молодих людей. Зголосився до дивізії „Галичина". Пройшов вишкіл у 5-му галицькому добровольчому полку, в 1-му рої, 2-ої чоти, 10-ої сотні, в Ґдині. В березні 1944 року полк дислоковано на Холмщину з завданням охорони й бойових дій проти польських і совєтських партизанів, які немилосердно нищили українські села. Там уже діяла УПА з добре розвинутою сіткою підпілля. Роман був назначений командиром свого роя. Німець з Словаччини Польне був командиром чоти.

Кузен Польнера згинув, мабуть, в сутичці з упівцями. Польнер не годився з німецькою політикою і не хотів гинути за її цілі. Звірився Романові і доручив йому зв'язатися з повстанцями й заключити з ними „мирне співіснування". Цей зв'язок довів до того, що Байляк з своїм роєм перейшов в лави УПА, коли їхня чота покидала свої становища в бункрах під с. Печигори. Було їх сім: Петро Білик, Іван Клюб, Іван Товарницький, Віктор Федак, Орест Шелест, Ярослав Яцейко і Роман Байляк. Серед упівців вони зустріли інших дивізійників, між ними Володимира Фуделя з м. Сталіно. Роман отримав псевдо „Богун" перед присягою в сотні „Тигри". Призначений до 1-го роя 2-ої чоти–„Оленя".

Далі автор описує бої і „пригоди" в курені „Юрченка", з схемами, мапами й описами окремих боїв. Читати треба з великою увагою, бо автор подає „псевда", часом прізвища й деталі в стислій формі.

„Юрченко" був підозрілим командиром–часом зникав, часом видавав „нелогічні" накази. Коли остаточно „зник", упівці зустріли свого командира в ранзі майора НКВД на чолі „стрибків", очевидно, завдаючи безпощадних втрат упівцям. Все таки час відплати настав і „Юрченко" згинув у пастці, разом з своїм прибічником ст. лейтенантом Леоновим та 37 „стрибками". Він Левочко Василь з села Себечова на Сокальщині.

1 жовтня 1947 року головнокомандувач на Закерзонні „Орест" сказав: „Наша боротьба у дотеперішній формі осягнула край. Від сьогодні на цьому терені не чекайте жодних наказів. Їх не буде. Від сьогодні кожен з нас стає сам собі командиром і воїном. Є дороги для вибору. Можете залегалізуватися тут у Польщі. Можете теж поодинці або групами непомітно перейти по той бік кордону, в Україну. Там, наколи буде змога, можете долучитися і продовжити боротьбу або легалізуватися в тамтешній дійсності. Є ще одна дорога для вибору. Веде вона рейдом на Захід в американську зону в Німеччині. Рейд на Захід не буде легким. Тим, що вирішаться на нього, така моя порада: перезимувати якось тут у терені і щойно навесні збиратися в дорогу. Зима–це найбільший ворог у такому рейді. Військо і тут у Польщі, і там у Чехословаччині весь час у повній готовності, сподівається, чекає саме таких наших рейдів. Вчора на Захід відійшла група під командуванням „Беркута". На днях і ви відійдете у вами заплановане, обране. Щасти, Боже, і їм, і вам!"

Це було на Володавщині. Останньою відійшла група під командуванням Євгена Штендери „Прірви". Пішли, як попередні групи, до Східної Прусії, де виселено багато українських родин з Лемківщини, тобто йшли з Тишовецьких борів аж до Бартошиці в Ольш-

тинщині. По дорозі доводилося їм вдавати польських вояків Армії крайової, з причепленими на шапках відзнаками орла.

Перезимувавши, 3 квітня група з провідником „Прірвою" вирушила зворотною дорогою на Лемківщину, далі через Словаччину–попри Ружомберок, Жіліну, де були розташовані відділи Української дивізії в 1944 році,–через Чехію, до Австрії, звідтам до Баварії. Словаки їм співчували й помагали, чехи ще були „очумачені" братніми „русами".

Третя дорога–найприємніша й найуспішніша–Романа Байляка почалася еміґрацією до США, де його покликано до американської армії. Службу виконував в Японії та Кореї у будівельному батальйоні. Дослужився до ранґи сержанта.

В травні 1954 року він повернувся до цивільного життя, студіював на вечірніх курсах і отримав працю на асистентському посту у New York City Housing Authority, а згодом став „суперінтендантом конструкції". І ще одне „геппі-ендінг"–одружився з Анною (Нусею) Караванською з Торонта в січні 1968 року.

Книга *Богунова тридорога*–це один з кращих документів буремного часу українського народу. Надрукована на доброму папері, в твердій обкладинці, 360 ст., з світлинами й показниками місцевостей та прізвищ. Видавництво „Український архів", Варшава, 2004.

Роман Колісник

Книжка за редакцією Романа Галана, ціна 26 зл. з висилкою. Замовлення на адресу: UKAR, 02-558 Warszawa 48, skr. poczt. 156 або по телефону: (0-22) 841 87 56.

ВЕЛИКИЙ ПРИЯТЕЛЬ ДИВІЗІЙНИКІВ

У 90-ліття з дня народження сотника Богдана Панчука

В одній промові сотник канадського літунства Богдан Панчук заявив: „Як би я жив в 1943 році в Галичині, я теж став би був вояком дивізії „Галичина". Народився 8 лютого 1915 року в про-вінції Саскачеван, у 1940 році зголо-сився до повітряних збройних сил Канади. Після війни він організував допомогу українським втікачам в Європі. Помер 20 червня 1987 року в Монтреалі. Похований, на його бажання, на дивізійній секції цвинтаря ім. св. Володимира Великого в Овквіл, біля Торонта. (Докладніше про його життєпис див „ВК", ч. 4, 1987). Нижче містимо його спогад про УД з книги „Герої свого дня" (Heroes of Their Day. Multicultural History Society of Canada, 1983) та гумористичний нарис про візиту сот. Панчука в Ріміні з журналу „Оса", 1947.

Редакція

Зв'язки з дивізією „Ґаличина"

Досі небагато канадців знало про дивізію „Ґаличина". До нас (канадського бюра в Англії) приходили делеґації та давали інформації про цю військову формацію. Я дещо прочитав і знав, що її вояки зложили зброю перед британцями в Австрії та їх перенесено до табору в Ріміні, Італія. Втікачі в Німеччині поінформували мене про них і я передав ці відомості до Комітету українців Канади та Злученого українського американського допомогового комітету у Філядельфії. Деякі матеріяли ми переложили на англійську мову для британських і американських чинників. Ми все робили, що можна було, щоб поінформувати Захід про дивізійників–хто вони, де вони були і т. д. Ми хотіли домогтися, щоб їх невірно не потрактовано як воєнних злочинців чи нацистів.

Цікавий випадок скоївся в Лондоні у 1946 році. Старший лейтенант літунства Йосиф Романов був перенесений з воєнного театру Бурма-Індія до Англії й тут, перед своїм поверненням до Канади,

возив літаком „ДЦ-3-Дакота" достойників до Брусселі, Парижу, Франкфурту. Одного дня він прийшов до нашого клюбу й запитався: „Я завтра лечу до Риму, може хтось хоче полетіти зі мною?". Я відповів, що не можу, бо повертаюся поділово до Німеччини. Сотник Петро Смильський, який мав відпустку, каже: „Я можу їхати, але як це зробити?". „Вел,–каже Йосип,–я цей рейс знаю напам'ять. Бо літаю весь час. Я не потребую навіґатора. Мій навіґатор хоче погуляти пару днів у Лондоні, а ти сядеш на його місце в літаку". Так Петро Смильський, дантист, в уніформі офіцера летунства полетів як навіґатор до Риму.

Ми використали цю нагоду, щоб познайомитися з єпископом Іваном Бучком, який очолював Український допомоговий комітет в Римі, а через нього з дивізійниками, які в таборі в Ріміні перебували як Surrendered Enemy Personnel (персонал противника, що здався). Ми вже отримали пошту для полонених, яку ми не могли безпосередньо їм передавати. Від владики Бучка ми дізналися, що теж від полонених є пошта до Канади й США. Важливо було теж віч-на-віч зустрітися з полоненими. Романов і Смильський зустрінулися з єпископом Бучком. Він післав своїх людей до Ріміні, щоб привезти потрібні речі, а через це Романов мусив відложити відлет до Лондону. Хоч погода була добра, він сказав своїм пасажирам, що через погану погоду їм треба залишитися в Римі довше, ніж вони плянували. Так вони провели три дні в Римі. Своє завдання ми виконали й нав'язали прямий контакт з табором в Ріміні. Згодом ми могли допомогти їм під час перевозу з Італії до Великої Британії в 1947 році. А вже в 1948 році майже всі дивізійники перейшли на цивільний статус.

Згодом ми отримали більше інформацій з листів та контактів у Німеччині, від проф. Володимира Кубійовича й інших осіб, які були причетні до творення Дивізії у Львові. Ми теж мали інформації від інших груп, які встановили підземну кур'єрну сітку з Німеччини до Ріміні. Британські чинники в Лондоні нічого не знали про нашу діяльність, а ці на військових базах нам не перешкоджували. Велика частина військовиків була дуже прихильна до українців. У Ріміні два офіцери–полковник і сотник–були дуже задоволені з своїх підданих. Британські офіцери знали від вояків Дивізії, чому і за що вони воювали. Вони теж знали, що в канадських збройних силах служили десятки тисяч українців. Ми були лояльні канадці й ми допомагали полоненим в Ріміні, тож, логічно беручи, полонені мусили бути порядні люди. Наша позиція з канадськими й британськими чинниками, а згодом з американськими, була сильна завдяки вели-

кому числові активних вояків, які добровільно підтримували воєнні дії альянтів. Альянтські чинники обмінювалися інформаціями. Ми були у контакті з Канадським домом (амбасадою) в Лондоні. Кожний був свідомий, що канадські українці заслужили собі право голосу завдяки своїм жертвам у війні. Зараз після закінчення війни, коли я ще був в однострою, Воєнне бюро в Лондоні покликало мене й запропонувало: „Люк, ми хочемо тебе призначити нашим дорадником в українських справах".

Я погодився, а вони заявили, що нічого не зроблять в українських справах, особливо щодо Дивізії, без моєї поради.

–Ти є в контакті з українською громадою в Канаді і тут. Канадські чинники в Оттаві будуть більше звертати уваги на опінії канадських українців вдома, де вони вирощують пшеницю, ніж на Канадський дім чи на нас тут. Це теж твоя справа.

Багато інформацій про переміщених осіб пройшло через мене до канадських, британських і американських урядовців. Коли виринула справа переміщення Дивізії з Ріміні до З'єднаного королівства від травня до жовтня 1957 року, мене про це повідомили. Я поїхав до Італії і допомагав ліквідувати табір. Зняв це навіть на фільм. Я був при вантаженні полонених на поїзди до кораблів під наглядом британських офіцерів. Вони передали під мій нагляд тисячі долярів, які затримали при контролі полонених, які українці отримали з Канади і США. Я в своєму автомобілі перевіз їх через Альпи до Англії. Я вітав дивізійників, коли вони причалили до Шеффілд. Я організував різні комітети для окремих таборів і готелів, куди їх розміщувано. Британський воєнний офіс дозволив мені взяти деяких з них до Лондону до Центрального українського допомогового бюра, який вже працював. Вони не могли спати у місті, бо технічно тепер були військовополоненими, тому ми примістили їх у кол. таборі для німецьких полонених, котрий знаходився поблизу Лондону, і дали їм дарові квитки-перепустки на автобус до Лондону. Ці дивізійники зразково виконували свою роботу: віддавали гроші справжнім власникам, приготовляли статистику хто де є, відвідували табори, щоб встановити яка допомога де потрібна й, взагалі, давали нам повну інформацію про перебування і життя полонених у Британії.

Переклад з англійської Романа Колісника

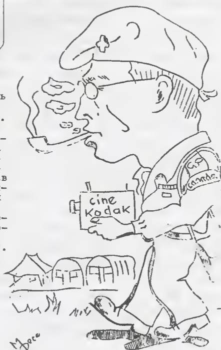
„Якщо ми хочемо, щоб нас поважали, ми повинні навчитися поважати самі себе"

Павло Загребельний, письменник

С-б. Жалить, що два тижні, під неділю.

Передвеликодні ПИСАНКИ

І чому це так табор розхвилювався? Всі говорять, викрикають, лиця розяснені, ба навіть хронічні „туристи" перестали уряджувати прогульки в Німеччину. Всі середники таборової реклями пущені в рух: „шафа" кричить вечорами, аж захлистується, преса поміщує оптимістичні статті, Команда видає „надзвичайні" накази про „надзвичайних" скитальців і про транспорт до Арґентини. Лице Коменданта сіяє, як ліхтарня морська на Розі Доброї Надії і всім голосить: „А я казав, я передбачив"... З цілого цього хаосу одне можна тільки зрозуміти: „Їде сот. Панчук і везе „Ді-Пі". По кількаденному опізненні, як пристало на так важного „звістуна нашої недолі" /улюблений зворот нашого п. Коменданта/,

Сотник Панчук в акції...

Жінка з військовим серцем – панна сотник Храплива

приїхав згаданий делегат і привіз дійсно зі собою „Ді-Пі"/читай – Дві Пані/, які дуже захоплювалися нашими досягненнями, головно пирогами з нашого базару й питомим таборові напитком „Смерть Селепка".

Нарешті в Льондоні рішили! Ситуація прояснилася, а радше „п-сіріла", а ми дістали змогу „з-тати на цілий світ" /слова Шановного Делегата/... Вправді один італієць, що якраз повернув з полону ще з часів абісинської війни казав, що тільки перших п'я років тяжких в полоні, а потім вже привикається, він сам по самих роках теж свистав вже на ц.

лий світ, але ми 'в далеко кращому положенні, бо можемо це робити вже по двох роках...

Це все однак дурниця супроти цього, що їдемо! Куди? Ах, чи це таке важне? Чи ж чоловік мусить якраз їхати до родини в Німеччині, чи іншій Канаді? Чому не Лібія, Танганіка, Суезький Канал? Вже раз треба скінчити з тим нашим сентиментом, що тягне нас як-найближче дому! Крім цього вже раз треба нам виглянути в світ! Чи вічно тратимо на цьому, що не маємо відповідної репрезентації в загарячих і інших державах... Головне, що не будемо вже „нудитися", йдемо до „свобідної праці". Вправді і дотепер дехто працював свобідно, прикладом наші Ш- і інші команди, німці при відбудові „Суезу", - але гра не мала цього щастя.

Найважніше, що всі надії, які ми мали дотепер на Німеччину, Аргентину, Канаду, абсолютно не відпадають! Борони Боже! Як перейдемо цей „другий наш етап" і всі слідуючі, які ще нас чекають, можна буде получитися з родиною чи навіть виїхати, куди хто захоче, „якщо буде мати змогу і то в найближчих 2-ох, 3-ох, чи 5-ох роках."Тому голова в гору, свищи на цілий світ і ці апетитні писанки спожий зі смаком і без будьяких жолудкових комплікацій...

Не тільки жінки пироги ліплять...

\+ + + + + + + + + + + + + + + +

ВСІМ УКРАЇНЦЯМ У ЦІЛОМУ СВІТІ ЩИРИЙ ПРИВІТ З НАГОДИ ВЕЛИКОДНЯ ПЕРЕСИЛАЄ ТОВАРИШ КАГАНОВИЧ, СВІЖОВИБРАНИЙ ПРЕЗИДЕНТ...!
ВСІ УКРАЇНЦІ У ЦІЛОМУ СВІТІ СКЛАДАЮТЬ ЙОМУ В ПОДЯЦІ ПО ОДНІЙ ГРУБІЙ ПАЛИЦІ.

Анальогічно до давнього повір'я про 4-и стовпи, що мали би підпирати Землю, Укр. Справа, якої авангардною /чи атракційною/ силою є табор в Ріміні, „спочиває" теж на 4-ох Слупах з Битькова: Нікітін, Яськевич, Мельник, Заяць.

Видає: Культ-Осв. Відділ
Редагує: Колегія
За Редакцію відп.: Каплун В.

Рік III Ріміні – Італія, 13.4.47 ч. 6/43

КОЛИ ДІЙСНІСТЬ ПЕРЕВИЩУЄ ФАНТАЗІЮ

Декілька слів про пполк. Романа Долинського

1941-ий рік. Половина травня. Був чудовий справжній український ранок, але в повітрі „щось висіло"–заносилося на „бурю", чи зудар. Кожний відчував (а може це були лише бажання?). Правник, передвоєнний маґістер прав, а тепер працівник домоуправління міста Бережан, Володимир Пришляк, від самого ранку був якось неспокійний, а причини були. В Галичині шалів московський терор–вивози населення на Схід. Почалося від поляків-колоністів, а тепер перейшло на українську інтеліґенцію і свідомих селян, а що маґістер був зв'язаний з українським підпіллям, то причин до неспокою не бракувало. Зайшовши до бюра–праця якось не бралася. Не міг зібрати думок. Кажуть, що передчуття не заводить... Десь біля год. 9-ої ввійшов до бюра високої ранґи енкаведист. Серце у Володимира підскочило до горла, в грудях заперло віддих... Кінець!–подумав...

–Драстє (здравствуйте),–привітався енкаведист.

–Драстє,–гейби з-за гробу відповів Володимир.

–У меня єсть желаніє, меня нужна кватїра.

Опам'ятавшися трохи, Пришляк завважив, що „отоки" (обведення) на кашкеті не блакитнього кольору, а зеленого. Значить–пограничник.Вигляд пограничника людяний, европейський, симпатичний. Завваживши, що Пришляк має труднощі з російською мовою, енкаведист перейшов на українську, з галицьким акцентом. Називається Роман Долинський, майор прикордонних військ НКВД. Приїхав із Далекого Сходу на один місяць відпустки і потребує приміщення... Очевидно, приміщення знайшлося.

* * *

Дещо з характеристики Романа Долинського. Був надзвичайно товариський і веселої вдачі. До стрільців відносився не як строгий командир, а як друг і рідний батько–через те був люблений стрільцями. Як вояк–не відмовився від чарки.

Пригадався Великдень на фронті. Десь хлопці роздобули яливку і кухар нам приготовив смачний обід (наступного дня вже наступила капітуляція), а полковник роздобув ще сливовічкі. За чаркою підходив до кожного з нас і бажав не так веселих свят, як щасливого закінчення війни.

–Випиймо, десятнику, бо хто знає, чи ще зустрінемось колись, якщо зустрінемося взагалі?

Це була остання наша зустріч!

Якщо часом „вийшов з рівноваги", а у війську таке буває–діставав раптом біль голови й „загикувався". Після Бродів у Нойгаммері, так аби не забути, проводив з нами легку муштру, теж обговорювали наслідки останніх боїв і причини катастрофи. Тоді я довідався, що для Східного

фронту одна порядна дивізія–це „добрий сніданок!" В Америці, подібно як і його дружина, працював звичайним робітником. Помер молодо–всього 60 років. Збираючися до праці, в часі гоління, дістав нагло параліч („строк"), а що в той час в хаті нікого не було, то він пролежав на підлозі аж до вечора, поки не прийшла дружина і щойно тоді відвезено його до лічниці, де закінчив своє бурхливе життя.

Похоронено на американськім цвинтарі, місцевість Ровей, бо в той час православний Бавнд Брук нерадо приймав католиків (сьогодні протилежно–більше католиків, ніж православних).

На мої завваги і старання перенести тлінні останки до Бавнд Бруку–не увінчалися успіхом. Ще й тепер можна його, ініціятора і основника Братства охорони воєнних могил „Броди-Лев", і його дружину перехоронити на український цвинтар.

Василь ПЕЛЕХАТИЙ
десятник-підхор. 1-ої автомобільної сотні
дивізійного постачання

ППОЛК. РОМАН ДОЛИНСЬКИЙ

Підполковник Роман Долинський єдиний, відомий нам, старшина Дивізії, який був теж старшиною Української Галицької Армії та офіцером Червоної Армії. Він залишив по собі цінні спомини з свого життя в Радянській Україні, які після його смерти 13 березня 1961 року „віднайшлися". Написав їх в 1947 році в Ріміні та 1948 році в Англії. Це чотири окремі трагічні епізоди, написані талановито у літературній формі. Підписав їх псевдонімом Р. М. Беркут.

У „Різдвяній ночі" він описує сон в концтаборі в північному Сибіру, в якому його відвідують дружина і дочка. Приснився цей сон, як він пізніше довідався, у день, коли його дружину з дочкою вивезли на схід тому, що вона відмовилася взяти розлуку з своїм мужем.

У „Пеклі на землі"–драматичне з'ясування щоденника його дочки, після його арешту й аж до їхнього прибуття до місцевості 200 км від Челябінська.

„Один з мільйонів"–уривок з споминів „Тернистим шляхом", якого в цілості немає–це опис життя в таборі 200 км від Верховянська, в басейні р. Єни „одного з мільйонів" селянина Василя Ткаченка, який там загинув.

У найдовшому спомині „Перлина в болоті" автор ґрафічно описує життя в Києві, повне трагедій і жорстокості Лії К.

Ці історичні спомини–документи жорстокого часу переслідувань українців варт опублікувати.

Роман Долинський втік з Сибіру після шестирічного ув'язнення. Як пише: „...тинявся деякий час по Україні". Щодо його мундиру, про який пише Василь Пелехатий, Р. Долинський згадує після одного

інциденту в поїзді: „...після цього епізоду, ми ґрунтовно змінили свій зовнішній вигляд. Їхали ми в піввійськових пересічного совіцького типу шинелях і піввійськових картуузах, а висіли вранці в Кам'янці в куртках і шапках цивільного типу". Мабуть, у цьому „мундирі" він з'явився у Бережанах.

Як доповнення до „кількох слів" В. Пелехатого, друкуємо життєпис пполк. Романа Долинського з книги „Українська Галицька Армія", текст двох листів від полонених у Ріміні, підписаних ним як комендантом табору, до Папи Римського, пані Елеонор Рузвелт й міністра закордонних справ Великої Британії.

Редакція

Долинський Роман, хорунжий УГА. Народився 30 квітня 1900 року* в Городенці. Гімназію закінчив у Львові в 1918 р., а університет (Інститут шляхобудівництва) в Києві в 1931-35 рр. По вишколі в коші в Бережанах, в складі 3 Бережанської бриґади, як підхорунжий, брав участь в боях під Львовом, а перед чортківською офензивою був приділений як командант скорострільної сотні в ранзі хорунжого до 2-ої Коломийської бриґади, з якою здобував Підгайці, Бережани. В бою під Києвом був смертельно ранений і попав в большевицький полон. Непритомного большевики, відступаючи, підняли як свого та доставили санітарним потягом в Москву, а далі в Казань. Після виздоровлення при кінці 1920 р., коли виявилось, що він старшина УГА, з групою інших підозрілих та ненадійних відправлений був в Кожухівський концтабір під Москвою, з якого через кілька місяців втік з товаришем до Києва. Через кілька місяців, коли організувалась школа червоних старшин з українською викладовою мовою, вступив з декількома іншими старшинами УГА до тієї школи і, як інструктор фахових предметів, перебув в Червоній армії до 1931 р. За той час закінчив 2-річну вищу кавалерійську школу в Єлисаветграді, відтак 3-річну школу ґенеральського штабу при Академії Фрунзе в Москві. В 1931 р. з великими труднощами звільнився з армії та перейшов працювати в Наркомзем в Харкові. В 1935 р. був арештований та, по рішенні особливої Колеґії НКВД, засланий в концтабори північного Сибіру (Верхоянськ). В 1941 р. втік із Сибіру, опинившись в часі вибуху німецько-совєтської війни на Україні, вернувся до рідних Бережан. В 1943 р. вступив до дивізії „Галичина", в якій пробув до кінця війни, як командант кавалерійської школи дивізії, відтак командант відділу воєнного постачання в ранзі підполковника.** Брав участь в боях з бандадми Ковпака на Холмщині, під Бродами та в Австрії.

** В офіційних дивізійних документах поданий рік 1901.*

*** У Дивізії служив у ранзі сотника, а в полоні Верифікаційна комісія признала йому звання підполковника, яке визнала англійська команда. У Червоній армії в час його служби військових ранґ не було.*

ТАБОР УКРАЇНСЬКИХ ПОЛОНЕНИХ
Ріміні–Італія

Табор, дня 3.4.1946 р.

К О М А Н Д А Т А Б О Р У
ДО СВІТЛІШОГО ОТЦЯ ПІЯ XII

РИМ – ВАТИКАН

Святіший Отче!

Ваша історична ініціятива для з'єднання стремлінь всього християнського світу у напрямі остаточного поборення зла, що загрожує вже не тільки поодиноким народам, чи державам, але цілому світові і його величній культурі, побудованій на ґранітних основах церкви Христової, Ваша найвища ініціятива в обороні одної із віток великої церкви Христової, Церкви греко-католицької, зокрема на українських землях, що находяться сьогодні в цілості під найстрашнішим в історії світу терором і насиллям варварського, північного наїздника, Ваша ініціятива, Святіший Отче, спонукала нас, горстку тих, що із зброєю в руці старались втілити ідеали виховання Христового в життя, зложити Вам поклін і подяку, особливо тепер, коли серед розбурханого, повоєнного моря так сильно відчуваємо ми наше осамітнення, осамітнення всього українського народу у нерівній боротьбі за Бога, Віру і Волю.

Ми віримо твердо, що Ваша ініціятива, Святіший Отче, започаткована Вашою Енциклікою з дня 23 грудня 1945 р., покладе ясні і рішучі основи під новий хрестоносний, духовий похід християнського людства проти деструкції і нігілізму, варварського вчення комунізму. У духовій і фізичній боротьбі проти цієї злощасної науки стоїть від тридцяти літ весь український нарід, що перший із народів світу розпізнав його фальшиве, облудне обличчя і загрозу, що скривається під його писаними гаслами та теоріями. У проводі українського народу стоїть його Церква, морально оперта об величну Христову Будівлю і з'єднана із нею вірою в одного Бога і в одні Його ідеали. Українська православна Церква перестала існувати під ударами большевизму. Українська греко-католицька Церква сьогодні піддана найважчому теророві за це, що вона осмілилась українському народові додавати віри і надії на остаточну побіду Христових заповідей. Єрархи української греко-католицької Церкви сьогодні на вигнанні або розстріляні. Тисячі священиків піддані переслідуванням, так моральним як і фізичним. Тисячі вірних заслано у сибірські тундри, розстріляно і знищено. На українських землях сьогодні шаліє нечуваний терор, що його ціллю є знищити не тільки греко-католицьку Церкву але й весь український нарід. Тому з тимбільшою вагою і пошаною приняли ми Ваш голос, Святіший Отче, що не тільки осуджує і відкидає всі єретичні наклепи на греко-католицьку Церкву, але й її єрархам, священикам і вірним додає сили до поборення труднощів та надії на остаточну перемогу Христових ідеалів у нашому світі.

Ми, дев'ятьтисячний прошарок українського народу, що взяв зброю у руки за виборення свободи віри та думки свойому краєві, находимось сьогодні під опікою англійської королівської влади, якій ми віддали себе після капітуляції на східному фронті. Перед нашим відвічним ворогом ми

зброї не склали і не складемо. Противно, ми готові боротись з ним дальше аж до повної побіди світла над темінню, правди над неправдою. Ми готові в кожний момент, в обороні ідеалів Христової Церкви підняти знов зброю і не жаліти ні трудів ні життя, бо ми знаємо, за що ми боремось, ми знаємо за що ми зброю у руки брали. Ми будемо цю боротьбу продовжувати і тому ми з радістю вітаємо солідарність культурного, християнського світу з нами у цій важкій і рішальній боротьбі.

Табор українських інтернованих вояків, що боровся лише на східному фронті проти ворога своєї віри та свого народу і жодним вчинком не сплямив своєї чести супроти західних аліянтів,–б'є чолом і складає Вам щиру подяку з глибини свого скривавленого серця за Ваше Боже Благословення, яке торжественно передав на спеціяльному Богослуженню о. д-р Кушнір, представник об'єднаних Комітетів Українців Американського Континенту.

Весь світ стає сьогодні, під Вашим прапором, Святіший Отче, проти вандальських ідей агресивного большевизму, весь світ стає проти злочинних ідей комунізму, що довів до звироднїння цілих суспільних шарів, до звироднїння здобутків тисячолітньої культури людства, що в її розвитку Христова Церква займала провідну ролю. Ми, українські полонені, горяче вітаємо Ваш рішучий крок, Святіший Отче, вітаємо як представники цього народу, що найбільше від большевизму потерпів і що найдовше і найрішучіше з ним бореться. Так званий „уряд" Совітської України не репрезентують люди, що їх ідеалом є ідеям Церкви Христової, ми не можемо піддаватись впливові і юрисдикції цих людей. Ми не хочемо вертати до країни, що сьогодні не є нашою батьківщиною, ми не хочемо вертати до країни, що сьогодні стала гірше як колонією воюючого, московського большевизму. Ми проти цього підняли зброю і тільки як вояки, із зброєю в руках після остаточної побіди над ворогом можемо повернути. Сьогодні ми примушені вважати нашою батьківщиною цю державу, що забезпечить нам свободи, за які ми воювали, свободу віри, слова і думки, що забезпечить нам право до життя і до громадянства. Нашою духовою опікункою ми вважаємо Христову Церкву під Вашим Святішим Проводом, Святіший Отче, Церкву, за ідеали якої ми пролили море власної крові і готові надальше не жаліти жертв для побіди Її святих ідеалів. Наш ідеалізм виплиає з Христового виховання і в ім'я цього ідеалізму ми не зупинимось перед ніякими трудами, ніякими перешкодами, а доложимо всіх зусиль, щоб Ваша історична ініціятива, Святіший Отче, увінчалась остаточною перемогою Христової Науки над темінню злочинних ідей комунізму.

Бог нам допоможе!

На доручення табору:

Реф. духової опіки табору
та гр.–кат. парох
/ пор. Е. Кордуба /

Генштабу пполк. Укр. Арм.
і командант табору
/ Р. Долинський /

Табор Українських Полонених Риміні, дня 12 лютого 46.

Риміні-Італія

До міністра закорд. справ В. Британії Вш. п. Ернеста Бевіна–Лондон.
До ВШановної пані Елеонори Рузвельт–через Лондон.

Довідавшись з преси про Ваш високо-гуманітарний вчинок зроблений Вами в діяльності УНО [United Nations Organization.–Ред.] у справі захисту політичних втікачів зі східних теренів–ми 10 тисяч українських інтернованих вояків, що билися частинно при боці німецької армії проти большевиків, а частинно як Українська Повстанча Армія (УПА) бились і проти німців і проти комуністів, складаємо найсердечнішу подяку і признання Ваших заходів як чин, що базується на дійсно демократичних засадах. Ми майже всі походимо зі Західних Теренів України (кол. Галичина) і ніколи до Совітського Союзу не належали і совітськими громадянами не були і бути не хочемо. Ми є репрезентантами того покоління та ідеї, що в 1917 р. на самому початку підняли прапор боротьби проти комуністів, які перші нарушили ідеї проголошені деклярацією пок. Президентом США Вільзоном після першої світової війни. Ми свідомі того, що кожний чесний член своєї нації є той, який при всіх обставинах працює у своєму народі на його землі батьківщині. Нам однако цю батьківщину відобрали проти волі цілого народу. Ми є тими репрезентантами, які ніколи не сприймуть комуністичних ідей, навіть, щоби прийшлося ціле життя прожити на чужині, поза батьківщиною. Нас на батьківщині чекає смерть або досмертна каторга в тундрах дикої Сибірі, на якій майже кожний з нас має родича, який опинився там тому, що смів лише думати інакше.

Це було причиною того, що частина з нас стала навіть при боці німців зі зброєю в руках проти комуністичного тоталітаризму, боротьби з яким ми не заперестали від 1917 року будьто збройно, будьто ідейно. Ми застерегли собі документально в німецькій головній військовій команді примінення нашої зброї виключно на східному фронті. Цеї умови німці хоч-не-хоч були змушені дотримати, а наша куля не досягнула в цій війні ані одного жовніра не совєтської армії, і в день розвалу гітлерівської Німеччини ми перекинулись всі на полудне до британської армії, якій і зложили зброю.

Ми сподіваємося, що в ім'я принципових ідей демократизму, на яких базуються потуги аліянтських держав: Великої Британії і США, державний устрій яких став взірцем для українського народу ще в 1917 р.–уряди тих держав візьмуть під захист людей, злочином яких є лише те, що вони волять західно-европейський демократичний устрій, за який вони безнастанно всіма засобами боряться від 1917 року, чим східний комуністично-тоталістичний режим.

Від імені Табору Українських Інтернованих:
Р. Долинський – пполковник Укр. Армії
С. Яськевич – сотник Укр. Армії
Б. Підгайний – сотник Укр. Армії

<u>Зам.</u> Вислано телеграмою через гол. брит. к-ду в Річіоне в англійському перекладі дня 18.2.1946.

Роман ЯНІЦЬКИЙ

ДО ІСТОРІЇ 5-ої СОТНІ 29-го ПОЛКУ

У жовтні 1944 року 5-та сотня виїхала з Нойгаммеру до с. Оходніца у Словаччині. У виправі („Айнзац") в околиці Ердутки (на схід від м. Кесуцке Нове Место, на північ від м. Нова Бистрица), прибувши до села перед вирушенням в гори для прочищення місцевости, сотня закватирувала на нічліг. Один рій під командою роттенфюрера німця примістився в хаті на краю села. Два вартові, нічого не підозріваючи, ходили біля брами в паркані за городом. До них підкралися партизани з лісу й заскочили їх та обеззброїли. Зачекали на час зміни варти. Коли зміна прийшла, вони їх теж обеззброїли, підійшли до вікна й кинули досередини кімнати ґранати, та одночасно вартових постріляли.

Під час розстрілу один вартовий зімлів. На нього попадали мертві товариші. Згодом він сховався біля шопи під тиками. Коли заалярмована сотня прийшла на місце нападу, він, до краю потрясений, розповів що сталося.

Чотирьох вояків поховано на кладовищі села. Я ніде не зустрічав у спогадах чи звітах, щоб хтось відвідав їхні могили й поставив пам'ятник.

Опісля сотню перенесено до 31-го полку як 11-ту, яка примістилася в с. Ощадніца. З цієї сотні командир чоти старший десятник Ґрунтовський (з Конюхова) покохав дівчину в с. Оходніца й коли дивізія вимаршувала з Словаччини, залишився. Залишився у Словаччині теж стрілець Зварич із Збоїск.

В сотні служив десятник Яґнич, народжений у Відні, а до гімназії вчащав у Станиславові. На Словенії, коли ми зійшли на південну сторону одної гори, він сів відпочити під копицею сіна. Снайперова куля прошила йому серце. Похований недалеко Любляни.

Сидить дес. Яґнич, стоять зліва: Роман Кухар (Львів), Роман Хоміцький (Львів), Зварич.

Старший дес. Ґрунтовський (сидить), за ним тоїть Яґнич, біля нього, справа, Роман Хоміцький.

ВОЮВАВ У „ГАЛИЧИНІ"? РОЗСТРІЛЯТИ...

Василь Хитрий з сестрою Ганною.

У не такому вже далекому радянському минулому, в добу жорстокого московсько-більшовицького тоталітаризму, поміж довірених людей передавалась півголосом з уст до уст така розповідь. Після битви під Бродами в липні 1944 року темної ночі прийшов до рідного села, до батьківської хати син, який служив у дивізії „Галичина". То була велика несподіванка. Радість, тривога, жах і переляк переплелися воєдино. Щоб таке усвідомити і збагнути, треба було пережити. Але, не дай Боже, нікому через таке пройти.

Саме у той час, влітку 1944-го, тривала мобілізація в Радянську армію. Колишній вояк-дивізійник з групою односельчан змушений був йти у радянську армію. Згодом в „учебці" з числа призваних галичан формували військові частини. Спецслужба вислідила колишнього дивізійника. Не було ні слідства, ні суду. Перед вишикуваним строєм колишнього дивізійника розстріляли.

У той далекий час цю розповідь я вважав за леґенду. Та недавно, у розмові з друзями, несподівано для себе з'ясував, що почута колись розповідь–не леґенда, а правда.

Біля Микулинців є маленьке село Кривки. Ще за Польщі там проживала родина хліборобів із шести осіб–батько, мати і четверо дітей. Третьою дитиною у сім'ї був Василь Михайлович Хитрий, 1926 р. н. У Микулинцях він закінчив шість класів місцевої школи. Навчання у сьомому класі збіглося з початком польсько-німецької війни. 17 вересня 1939 р. неочікувано державна влада в краї помінялась з польської на радянську. У школі Василь вчився на „відмінно", мав добрий музичний слух і чудовий голос. Співав у шкільному хорі, грав на скрипці й на дозвіллі малював. Дружив з ровесниками, був товариський і компанійський.

У перші дні після „визволення" польські крамниці і магазини спорожніли. Бракувало товарів першої необхідности. У листопаді 1939 р. прийшло розпорядження хліборобам здавати хліб державі,

так званий контингент. З початком лютого 1940-го поїхали на схід перші залізничні ешелони з депортованими. У квітні цього ж року почалась „добровільна"позика громадянами грошей державі. Восени 1940-го на військову службу до Червоної армії призвали хлопців 1917-1919 років народження. І на доповнення до цього почалась насильницька колективізація сільського господарства. Більшовицька влада з перших днів своєї присутности в нашому краї діяла з нечуваною жорстокістю. Почались арешти світської і духовної інтеліґенції. Ночами, тихо, без розголосу зникали і пропадали безслідно поодинокі особи, цілі родини, яких ешелонами вивозили до Сибіру. Повсюди панував страх. Коли й скільки людей було знищено з 17 вересня 1939 р. по 2 липня 1941 р.–важко встановити.

У неділю 22 червня 1941 р. почалася німецько-радянська війна. На світанку 2 липня 1941 року „визволителі" втекли з Тернополя. Місто зайняли німецькі війська.

Василь Хитрий вчився в Тернопільській гімназії. Спочатку німці мали успіх і просувалися на схід. Але під Сталінградом вони зазнали відчутної поразки. Стало зрозуміло, що Німеччина програє війну. Та це не означало перемоги більшовицької Росії. Були певні сподівання, що дійде до війни між західними союзниками та СРСР. А тому для боротьби українцям потрібно готувати власне військо.

За таких обставин у квітні 1943 р. і було створено дивізію „Галичина". З великого числа добровольців вибрали майже 15 000 юнаків. У їхніх рядах був і Всиль Хитрий. Військовий вишкіл тривав понад рік. На початку липня 1944 р. дивізія „Галичина" чисельністю 11 000 вояків зайняла оборону на фронті під Бродами. А вже з 11 по 21 липня 1944 р. тривали жорстокі кровопролитні бої. Оточення. Котел. І трагіча поразка.

Василь Хитрий був у числі тих вояків, які опинилися в радянських тилах. Він ночами з великими труднощами пробирався до батьківської хати у рідне село. Тим часом уже тривала мобілізація. Михайло Хитрий разом з синами Володимиром і Василем змушені були іти в радянську армію. У Білій Церкві, де формувався військова частина, Василя несподівано затримали. Негайно вишикували військову частину. Перед строєм зачитали, що Василь Хитрий–колишній вояк дивізії „Галичина", і тут же розстріляли юнака на очах рідних–тата і брата.

Нестор ЧОРНИЙ

м. Тернопіль

Петро ГРИЦАК

ЗАБУТИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОКОСТ ТА УКРАЇНОФІЛЬСТВО

Недавно минуло 90 років від таких пам'ятних подій, як погром українського населення в Галичині в 1914-15 рр., при помочі польської адміністрації Галичини та мадярського війська (понад 70 000 жертв) і депортацій свідомих українців при московському відступі з Галичини у 1915 р. * (Понад 12 000 вивезено як „закладників"). Тоді також дійшло до майже поголовного вивозу українського населення з Холмщини, Підляшшя та частини Волині, підчас евакуації російських військ із тих територій (кілька сот тисяч людей). Для української Галичини, яка тоді начисляла всього три і пів мільйона людей, це були великі удари. Дуже можливо, що без тих масових насильств та депортацій, галицькі українці виграли би визвольні змагання у 1918-19 рр. Варто про це подумати сьогодні, 87 років після першого проголошення незалежности.

На початку першої світової війни московські полчища в серпні 1914 р. вдарили переважаючими силами на Галичину, яку вони хотіли за всяку ціну здобути блискавичним наступом. Це було як із престижних оглядів, так і щоб „назавжди" зліквідувати небезпечне для Росії гніздо „мазепинців". Австрійська армія не була у стані витримати цього удару й почала відступати. Вже 3 вересня москалі зайняли Львів та зближалися до великої австрійської твердині Перемишля. В Галичині почалася паніка. Серед опанованої поля-

** Одною з евакуйованих, мабуть, з Перемищини була Ніна Кухарчук–майбутня друга дружина Нікіти Хрущова. Як розповіла Хрущових дочка Рада, її мати була українка з Галичини. Вона вчащала до гімназії, коли дівчат вивезли до Одеси. Вступила в члени партії вже у 1917 році, брала участь в польському поході Тугачевського, закінчила гімназію після революції. Згодом закінчила партійні курси в Москві. Познайомилася з Нікітою в Донбасі. Їхнього шлюбу не зареєстровано й вона затримала своє дівоче прізвище все життя. – Ред.*

Сестри Лєна і Рада в українських вишиванках.

ками адміністрації почалася кампанія проти ніби-то відповідальних за всі військові неуспіхи шпіонів та саботажників–тоді т. зв. „москвофілів". Одначе тільки мала частина населення Галичини себе уважала етнічними росіянами, які вперто старалися говорити по-російськи. Їх популярно звали поляки „старорусинами", а інших просто „кацапами". Рух цей був підтримуваний не тільки поляками, згідно з ідеєю „пусць русіна на русіна" (для протиставлення їх українцям), але також царськими субсидіями. Поляки, маючи у своїх руках місцеву владу, на чолі з намісником Коритовським, потрапили зручно використати замішання й безголов'я в запіллі відступаючої австрійської армії, щоб почати систематичну кампанію арештувань, наглих судів та депортацій проти вищезгаданих москвофілів, хитро-мудро долучивши до того багато свідомих українців. При тому мали вони сильне попертя від частини військової влади, а спеціяльно від мадярів, які мали в той час свої окремі більші військові з'єднання в Галичині.

Мадяри (звані поляками по-родинному „братанки") гордо любили хвалитися, що вони були ніби-то нащадками леґендарних гунів, та хотіли в якийсь спосіб відімститися на москалях за їх поміч при здавленні мадярської революції в 1848 р. Вони мішали назву місцевого населення „русин", як тоді нераз називали себе галицькі українці, з національним означенням москалів („орос" по-мадярському значить „руский"), й були взагалі схильні до всяких ексцесів садистичного характеру, як масове вішання людей на деревах та телеграфічних стовпах. В Перемишлі переходячий відділ мадярської кавалерії зарубав 43 українців на вулиці „на Бузьку" 15 вересня 1914 року. Їх якраз вели, скованих, тою вулицею до тюрми. Мадярів мало під'юдити до того місцеве міське шумовиння. На тім місці стояв на тротуарі хрест ще у 1930-х роках. Ще малим хлопцем, нераз переходячи попри той хрест, автор слухав оповідання людей, як-то сталося. Це не був одначе якийсь ізольований випадок, як це було пізніше широко обговорюване в австрійському парляменті послом від перемиської округи, В. Загайкевичем, то були неймовірні звірства мадярів у Галичині. І. Нагаєвський подає у своїй „Історії Української держави двадцятого століття", що разом на смерть тоді закатовано 36 000 українців, а інших 36 000 депортовано до концентраційних таборів. Один із цих таборів був у Талєргофі, де наші люди просиділи кілька років, заки їх випустили. Тільки мала частина тих людей була дійсно москвофілами. Та й серед москвофілів найвище тільки одиниці могли бути шпигунами.

Друга хвиля арештів, екзекуцій та депортацій мала місце при поверненні австрійської влади до Галичини влітку 1915 року, як також при відступі москалів з Галичини. Тоді забрано понад 12 000 свідомих українців як закладників. Їх звільнено з арешту щойно у 1917 р., вже за революції. Був це намір фізично винищити українську інтеліґенцію адміністративно „одним махом", і це служило напевно пізніше в СРСР прикладом вирішувати скомпліковані проблеми „національностей", при помочі масових депортацій та „виміни населення". На жаль, масова евакуація Холмщини, Підляшшя та західної Волині мала для українців дуже небажані наслідки на довшу мету. Крім загального зубожіння тих околиць, багато людей ніколи не повернулося на попереднє місце замешкання, згинувши в роки революції від хворіб та поганого трактування. Оскільки тут розходилося про сотні тисяч людей, такі втрати сильно причинилися до втрати української більшости на Холмщині та на Підляшшю. Безглуздий жорстокий розпорядок про виселення маси населення з тих околиць видав тодішний міністер оборони, ніби „на підставі досвіду з кампанією проти Наполеона" у 1812 р.

Ще одна справа була тоді дуже актуальна–справа повернення українських полонених бувшої австрійської армії. Їх тоді було понад 80 000 в Італії, і, правдоподібно, вдруге стільки в російському полоні, головно на Сибірі і в Туркестані. Така скількість полонених у військовому віці сильно знизила демографічний потенціял Галичини, тоді як із польських полонених в Італії та із польсько-американських добровольців зорганізовано т. зв. „Армію Галєра", яку зформовано ніби тільки для боротьби з більшовизмом. Одначе, поляки в критичний момент використали стотисячну Армію Галєра, щоб перемогти Українську Галицьку Армію у травні та червні 1919 р.

Вищезгадані людські втрати української Галичини, разом із полоненими, які не могли на час повернутися, щоб узяти участь у визвольних змаганнях у 1918-19 роках, виносять 324 000 осіб, досить консервативно обчисливши, 9,2% українського населення. Тому можна погодитися із І. Нагаєвським, що перемога галицьких українців була можлива–якби не забутий сьогодні „голокост".

Батько автора Е. Грицак був одним із галицьких закладників, а мама сама виселена з Волині. Вони повернулися до Галичини щойно 1922 р.

Італійські полонені поверталися не скорше, як у 1920 р. Поворотці з російської неволі верталися поволі, часом 10-15 років пізніше, сильно проріджені пошестю тифу. З ретроспекту можна сказати, що московська армія не потребувала розвідчих послуг від аматорів-

москвофілів, бо мала своїх шпигунів в самому австрійському генеральному штабі. Тому сьогодні ясно, що історія із москвофілами-зрадниками була чисто політичною аферою, скерованою в першій мірі проти галицьких українців.

Варто згадати, що відомий у цілому світі чеський автор Я. Ґашек перебував у Ґаличині в 1914-15 роках. Він занотував масові денонсування українців, їхні арешти, депортації та сумарні екзекуції тодішньою адміністрацією. Він служив в австрійській армії в Перемишлі, й був очевидцем тих подій.

Тому слід уважати хибним погляд О. Субтельного, який у своїй „Історії України" твердить що вищезгадані сумні події в Ґаличині в 1914-15 роках мали місце ніби через доноси „українофілів" на „москвофілів" (за австрійської влади) та „москвофілів" на „українофілів" (за московської окупації). Тодішні страшні, нечувані на той час у кульурному світі репресії над українським населенням Ґаличини були вислідом державної політики двох імперій, де особисті антагонізми серед українців не відігравали жодної ролі. З імперіяльної точки погляду, ті репресії були частково успішними, бо потрапили відложити прихід української самостійности на більше, як 75 років.

Цікаво написана „Історія України" О. Субтельного, що появилася англійською мовою в 1988 році, дає певним ворожим до всього українства колам підставу твердити, що підчас першої світової війни український рух у Ґаличині був боротьбою між „українофілами" та „москвофілами", ставлячи українців (чи тільки „українофілів"?) на ту саму площину з „москвофілами". Відомо, що москвофіли уважали себе етнічними росіянами, й пізніше нераз виступали проти української державности (при підтримці поляків) ніби від імені всіх галицьких українців, перед представниками Антанти, коли мала рішатися справа державного статусу Ґаличини у 20-их роках. Можна мати навіть застереження до самого вживання слова „українофіл" замість (галицький) українець. В той час було можна знайти в Австрії немало людей інших національностей (австрійських німців, чехів), які були добре поінформовані про існування українців у Ґаличині, та які були нераз „українофілами", але ніхто на них за те не доносив чи їх арештував.

Мало того, що ще за Австрії українці були одною із 11-ти офіціяльно визнаних національностей, ще досі панує серед деяких росіян переконання, що це є властиво тільки „українофіли", збаламучені етнічні росіяни. Такі переконання були також, на жаль, пануючими до недавна серед багатьох американських „совєтологів" та „кремльологів". Самого автора цієї статті пару разів пробували переко-

нати американці з академічних кіл, що він є властиво росіянин (рашен), у цілком добрій вірі. „Історія України" О. Субтельного скористає, якщо справа „українофілів" як доносчиків на „москвофілів" буде краще вияснена.

Недавно (17 березня 2005) помер визначний американський політичний теоретик і дипломат, Дж. Кеннан, у віці 101 років. Він використовував „до крайности" всі арґументи „українофільства", будучи вповні переконаним противником українських політичних аспірацій. Був затверділим непередрішенцем та ідеологом відомої політики „стримування" („контейнмент") супроти СРСР, яка стала від 1949 р. офіціяльною політикою США. Ця політика була настілки успішною, що довела у 1991 р. до розпаду СРСР через внутрішні протиріччя. Була також відповідальною за відому промову президента США Буша І в Києві, де він відверто виступив проти концепту української незалежности: три тижні перед її проголошенням.

—— · ——

Полк. Агатон ДОБРЯНСЬКИЙ

СИЛА НАЦІОНАЛІЗМУ Є БІЛЬША ВІД КОМУНІЗМУ

Фрагмент з революційних часів 1917-1918

Перший перевишкіл старшин піхоти Дивізії „Галичина" відбувся влітку й восени 1943 року. На перевишкіл виїхали колишні старшини різних армій 18 липня 1943 року із Львова до Брна. Звідти повернулися до Гайделяґру, де були „спостерігачами" при рекрутському навчані добровольців. 28 серпня прийняли присягу–один день перед присягою добровольців. Того самого дня від'їхали до Лєшан на перевишкіл. Прибули 2 вересня і вже 3 вересня відбувся товариський вечір, за інсценізацією поета, письменника й педагога Миколи Угрина-Безгрішного. Крім двох гумористичних скетчів, в одному з яких сот. Михайло Бриґідер подав перші „новини" з нової радіопрограми „Лєшани", а в другому представлено, як приїхав пан з міста (хор. Юрій Ґерасимів) на село рибу ловити, котрому придивляється ґазда (сотн. Дмитро Феркуняк). Хор курсантів співав: „Ой у лузі червона калина", „Стоїть, явір", „Ой, там за Дунаєм", „Вечірній дзвін". Майор Евген Побігущий прочитав доповідь: Дивізія „Галичина". Цікава була доповідь полк. Добрянського про подію з Трапезунту над Чорним морем з Визвольної війни, яку друкуємо.

Редакція

З вибухом революції в російській імперії 1917 року передали більшовикам програмову спадщину по російському нігілізмові. В їх програмі, на перший погляд, соціялістично-кому-

ністичній дрімала програма старого імперіялізму не білого, а червоного. Визнавці Маркса, серед яких чільними однодумцями були Ленін і Сталін, підпали вповні жидівському впливові. Втім, як розкладовий елемент взяли за ціль в першій мірі розложити імперію, тобто знищити адміністраційний апарат, військо, як революційну силу, а згодом використати каторжний елемент, збудувати при помочі незаписаного в історії людства терору таку силу, яка б помогла їм провести світову революцію.

Оце було заложення. Переходжу до події, яка мала місце в Трапезунті над Чорним морем. Одержано відомість, що в цьому місті є сорок тисяч війська, в 90% української національности. Це військо на час змаги перемістилося на Україну з причини браку перевозових засобів. А це тому, що майже у цілій Чорноморській фльоті ведеться шалена боротьба –боротьба на життя і смерть між українськими і російськими моряками за опанування цієї ж фльоти. Певну скількість легких кораблів використовує шайка морських ватажків для власних цілей, послугуючись виключно грабежем і насильством. Сорок тисяч вояків вже дев'ятий день стоїть під Трапезунтом на узгір'ю без їжі і чекає на неминучу смерть, яка має прийти за три дні, від наступу турків. Турки заявили, що коли російські війська, що базуються під Трапезунтом не опустять до 14 днів цього побережжя, будуть знищені до послідного вояка.

Гроза, немов чорна буря, находила на очі і на психічний стан вояків. Становище виїмкового ув'язнення сорока тисяч людей старалась більшовицько-комуністична мафія якнайкраще використати для своїх, знаних цілей. І ото висилає комуністична централя в Петрограді своїх сімох найсильніших тузів для захоплення частини і впровадження її в бій проти їхнього противника–України.

Капітан корабля „Крейсер Карл"–Орленко, який не знав ні одного слова по-українськи, а був стовідсотковим українцем, згодився перевезти з Новоросійська представника Центральної Ради до Трапезунта в цілі рятування ситуації. Як капітан, так і представник–оба молоді. Гнались вони Чорним морем, мов два орли, рятувати орлят.

Сама подія. На одному із горбів стіл. На ньому зміняються промовці з більшовицького табору, викидаючи повно піни з уст за переконливими фактами: „Ідіть,–мовляв,–рятувати здобутки революції–ось вам негайно кораблі, хліб, вода, їжа, тільки ставайте на нашому боці!"

Сорок тисяч людей, голодних, спрагнених дожидалось моменту, коли сьомий і послідний ватажок скінчить промову та дадуть їм остаточно щось з'їсти і посадять на кораблі та відвезуть хвилями Чорного моря до берегів рідної землі. В хвилі, коли залунало посліднє „Ґура" як оклик згоди на пропозицію комуністів–вийшов на горбок представник Центральної Ради–українського правительства з Києва.

Зібраним було прикро слухати ще восьмого, одначе перші його слова українською мовою моментально насторожили їх увагу. Пропозиція цього молодця була ось яка:

–Українці, я українець, а не москаль, ані жид. Прибув до вас від рамени українського уряду, говоритиму п'ять хвилин. Ставлю до вас вимогу, а саме: по закінченні моєї промови ви є зобов'язані на цьому місці, де стою, мене постріляти. Стріляйте цільно і добре глядіть по вистрілі. Якщо помітите бодай маленьку трусливість на мойому обличчі, що відхилюсь вправо, чи вліво від перелітаючих куль, коли ранений скривлюсь–тоді це все, що я сказав, є обманом. Одначе, якщо до послідної хвилі життя задержу строгість рис і відвагу–тоді знайте, що те, що сказав мусить бути виконане, бо в сказаному лежить єдиний рятунок життя сорок тисяч вас, громадян України. Зачинаю: Сини України! Вас дожидають! Мати сина, батька діти, жінка чоловіка, сестра брата, дівчина нареченого. Дожидають з тугою. Уважають вас пропавшими. На Україні запалили вогонь знищення і руїни отакі саме ватажки, як до вас тут промовляли. Ваші господарства і хутори в полум'ях. Спішіть на оборону. Вам від цього місця до послуг корабель „Крейсер Карл", який дозволить кожний проїжджаючий корабель задержатись, а ви становитимете залогу. Вас відвезуть до Новоросійська хвилями вашого моря, а звідси залізницею у рідні сторони. Спішіть на рятунок Україні! Я скінчив."

Молодець випрямився, обличчя в нього сіяло радістю. В чорноморській масі запанувала тиша. Послідне його слово: „Я готовий! Стріляйте!"

Більшовицькі ватажки з напруженням слідкували за рішенням маси. Впало три стріли. І пролетіло біля голови і рамен представника. Він не порухнувся. Аж нараз вирвалось з грудей багатьох тисяч:

„Не смій! Не руш! Ми на Україну! Ми до рідних! Це наша, рідна, українська душа говорила до нас. Нас кличе рідна земля до оборони!"

Ватажків в мить не стало. Вояків заладовано на кораблі і відвезено до Новоросійська. Хвилі Чорного моря на своїх хребтах несли пісню сорокатисячної маси вертаючих українців в рідні сторони.

РОЗШУК ДИВІЗІЙНИКА

ТИМКА ЗАВАЛЕНЯ

Мирослав Гнатишак пошукує свого кузена
ТИМКА ЗАВАЛЕНЯ з с. Воля Горянська,
Ліський район, нар. 1920 року.
Відомості просимо телефонувати до Торонта, Канада,
на ч. 416-763-6105.

Спомини

Святослав ВАСИЛЬКО

РЯТУНОК З ТОГО СВІТУ!

В другій половині грудня 1944 року одержано наказ зі Штабу Дивізії „Галичина" призначити кандидатів на старшинський вишкіл. Вимоги: середня чи неповно-середня освіта, бодай частинне знання німецької мови і фронтовий досвід. Всім тим вимогам я, на жаль, відповідав і вибір впав на мене. Я відмовлявся як міг, бо щойно повернув з підстаршинської школи в Лявенбурґу з ранґою „ротенфюрер". Ще під Бродами я постановив собі не лізти по військовій драбині, і „ротенфюрер" вже була навіть зависока ранґа для мене. В моїй компанії приятелі, як старшини так і підстаршини, намовляли мене не відмовлятися від школи, бо Дивізію можуть кинути на фронт кожної хвилини, а „ти, заки закінчиться вишкіл і заки причіплять тобі старшинські пагони на рамена, війна скінчиться". Я згодився, але пізніше переконався, що мої дорадники виявилися злими ворожбитами і незнайками. З нашої 1-ої сотні дивізійного постачання, якою командував Роман Долинський, призначили на вишкіл д-ра Богдана Левицького (він був пізніше в Ріміні головою правничого відділу), Зенона Мельничина, сина священика в м. Ходорів, і мене.

На наше Різдво 1945 р. відвезли нас возом до Жіліни, де ми застали може з сотню кандидатів з різних частин. По короткій параді та патріотичних промовах відмаршили ми до залізничної станції, сподіваючись одержати пасажирські вагони, як пристало для майбутніх старшин. Пасажирських вагонів не було, але ми таки одержави деякі привілеї–підлога в товарових вагонах була встелена грубою верствою свіжого сіна. Наступного дня ми прибули до касарень у Познань-Трескав. Вранці я сподівався, як у Лявенбурґу, свистків і криків ставати на збірку–а почув тільки повідомлення куди йти на сніданок. Їдальня в розлогому приміщенні, застелені столи з ложками і виделками та усміхненою цивільною обслугою, як в найкращому готелі. Так само сталося з обідом і вечерою. Це почало мені дуже подобатися.

Д-р Б. Левицький увечері в розмові висловив припущення, що нас дуже скоро вишлють на фронт, бо розпочався більшовицький наступ, після зайняття Варшави, на Познань-Берлін. Він уважав, що нам треба якнайскоріше виїхати зі школи до Дивізії. Так проминув один і другий день.

Одного ранку, десь коло 4-ої години, оголошено алярм цілої школи і заряджено виходити на площу вправ зі всіма речами і зброєю. Тонкий шар снігу покрив землю з легким морозом і ми, тупцюючи, чекали. Нас неприємно вразило, коли побачили командування старшин-вишкільників, котрі заточувались і ледве трималися на ногах, немовби пиячили цілу ніч.

Нарешті, почали вичитувати роди зброї і кандидатам доручили голоситися до того роду зброї, в якій вони служили: артилерія, сапери, скорострілі, ґранатомети, санітари, протитанкова зброя, транспорт і т. д. Д-р Богдан Левицький звернувся до мене і Мельничина й порадив, щоб ми не голосилися до якогобудь роду зброї, та щоб ми казали, що не говоримо по-німецьки, а він знає трохи німецьку мову. Кількох дивізійників, що нас слухали, заявили також, що будуть так само робити. Почали формування груп по родах зброї, і вкінці наша група, яких 12 вояків, залишилася стояти окремо. Один зі старшин, хитаючись, підійшов до нашої групи. Запитав, в якій зброї я вишколений. Я виструнчився і сказав: „Ніхтс ферштеген" і, вказавши головою на Левицького, додав: „Дольмечер". Він підійшов до Левицького і повторив запитання. Левицький, дещо сповільнено пояснив йому, що ми в Дивізії ще не закінчили вишколу і чомусь нас вислали сюди. Я ледве не вибухнув сміхом на таке маловірне пояснення. Офіцер подивився на Левицького захмурено, згодом усміхнувся, мовляв, „ми вже бачили не таких мудрагелів", вказав на мене і двох інших, щоб ми зголосилися в групі ґранатометників, а Левицького і Зенона Мельничина з іншими післав до скорострільних груп. Я попав до групи, в якій інструктором був наш дивізійник-унтершарфюрер, прізвище якого я забув. (Існувало три роди ґранатометів т. зв. „ельґраве"–легкі ґранатомети, „емґраве"–середнього калібру (8 см) і „есґраве"–тяжкі ґранатомети (12 см), для яких треба транспорту). Я попав до групи „емґраве".

Наш вишкіл тривав півтора години–інструктор пояснив, як приготовити ґранатомет до стріляння, вказав на частини, себто „боденблят"-плита, цівка, в яку всувається стрільно-ґранату, двоніжок для підпору цівки і триніжка з приладом до вимірювання далечини. Група складається звичайно з 6 вояків, старший групи, інші до ношення і обслуги, двох амуніційних, котрі носять по дві бляшані скриньки з трьома ґранатами в кожній. На запитання, коли ми будемо вчитися стріляти, офіцер-німець відповів, що вже по полудні будемо мати нагоду до стріляння...

Діставши залізні порції на два дні, ми поїхали до „Вартеляґер". Переїхавши мостом ріку Варту, півтора кілометра від ріки ми

розвантажилися і долучилися до окопів вермахту. Тонка верства снігу лежала на землі, всього кілька степенів морозу.

Нараз ми почули гуркіт більшовицьких танків, і наказ: „Фаустпатронен нах форне!"(Протипанцерні п'ястуки допереду!) Вирушило кількох вояків, а між ними дивізійник інж. Сильвестер Ремеза. Вскочивши в приготовану яму, він намірився на танк Т-34, який їхав на нього. Стрільно, замість у вежу, попало в гусеницю. Танк почав крутитися на одному місці. Але залога танка обстрілювала „героя", який не міг виставити голови з ями. Коли смеркло, залога залишила танк, а інж. Ремеза, перемерзлий і ледве живий, повернув до наших окопів.

Пізно увечері підтягнулися більші з'єднання піхоти Червоної армії і ми відступили до правого берега Варти. Почалася стрілянина і артилерійські та ґранатометні стрільна рясно вибухали перед нами і поза нами в ріці, якою плили криги леду. (Це були, здається, наші Йорданські Свята–19 січня 45). Ручна зброя і „максими" нам не шкодили, бо беріг ріки нас хоронив.

Ми обсервували міст, який був під сильним обстрілом з ручної зброї більшовиків. Вони не нищили моста артилерією, бо, очевидно, їм потрібний був міст для танків і піхоти. Аж десь коло четвертої години ранку стрілянина трохи вщухла і ми поспішно малими групами перебігли на другий берег ріки.

До полудня тривала завзята стрілянина з обох боків. Вполудне прийшов наказ відступати в сторону Кістріну, де будувалася на скору руку оборонна лінія перед Берліном, а школа мала творити т. зв. „Ґефхтсфорпостен"–передні стежі, й стримувати наступ більшовиків, як довго можна. Наша й скорострільна групи зайняли на горбі проти мосту позиції і не допускали танки і піхоту перейти міст, а решта частин зі школи розтягнулися на кілька кілометрів вздовж лівого берега Варти. Ми встоялись на наших позиціях цілий день і цілу ніч аж до наступного вечера. Ані танки ані піхота не могли перейти міст, бо ми не щадили амуніції. Але й більшовики не дармували. Вони збудували міст на поромах і переправилися через ріку в кількох місцях, танками й піхотою та прорвалися вглиб терену. Пізно увечері ми відступили, щоб не бути окруженими. Кожної ночі ми проходили 10-15 км, бродячи ярами в глибокому снігу. Часто ми бачили й чули, як горою їхали танки з піхотою, а ми, причаївшись в ярах, в білих плахтах на наших мундирах, маширували пізніше за ними.

Однієї ночі, після довгого і тяжкого маршу, ми опинилися раннім-ранком в одному сонному селі, щоб трохи відпочити, напитися

гарячої кави та приготовити щось гарячого до їдження. Відступаючі частини вермахту мали наказ залишати нам консерви, хліб, масло чи марґарину, набої до скорострілів, крісів, ґранатометів та „фаустпатрони" і навіть пляшки з лікерами і горілкою. Їжа була звичайно замерзла, бо цілими ночами і днями були морози. В одній руці ми гризли замерзлий хліб, а в другій–замерзле масло чи консерву, що спричинювало страшну спрагу. Де було можливо, ми розтоплювали сніг в їдунках.

Даремні були наші сподівання на відпочинок, бо ми вступили в село зі східної сторони, а з північної в'їхали три ворожі танки з піхотою. Почалася стрілянина. Один танк ушкоджено. Два інші зупинилися на краю села, а піхота розбіглася поміж хатами й пропав так потрібний відпочинок. Їх було замало, щоб завдати нам більших втрат, але стрілянина тривала аж до вечера. Пізно вночі ми покинули село, коли танки і піхота відступили. Після 24 годин без сну й відпочинку, почали ми знову тяжкий нічний марш, бродячи в деяких місцях у глибокому снігу. Коло 5 години вранці, вкрай замучені, рішили відпочити на чистому полі. Попереду, між кількома деревами, примістилася скорострільна чота, а наша ґранатометна оподалік від дерев знайшла своє місце, бо стріляти з ґранатометів можна тільки в чистому полі. З ранішньою відлигою почав падати густий клапатий сніг. Подалік стояла стодола з сіном і соломою. Два амуніційні вояки принесли два оберемки сухого сіна, розложили вогонь, щоб зварити з розтопленого снігу зупи і кави.

Я був вкрай втомлений, а проклята важка цівка натовкла мені боки й крижі. Я протоптав невелику заглибину в снігу на мій зріст, „позичив" трохи принесеного сіна, положився на нього, щоб трохи відпочити, заки заварять зупу. Не забув прив'язати кінець ременя від цівки до моєї руки, щоб не забути її в снігу, коли треба би було з поспіхом відступати. Кожний з нас відповідав головою за свою частину ґранатомета, бо загублена чи забута частина робила вже ґранатомет непридатним до стріляння.

Падав густий сніг, і я попав відразу в глибокий сон. І сниться мені: я прийшов до своєї хати, відчинив до сіней двері, побачив, що в сінях стіни побілені білою фарбою. Відчиняючи двері до кімнати, завважив, що підлога вкрита грубим білим і пухким килимом, аж ноги встрягали в ньому. Меблі, навіть рамки образів були білі, все чистеньке, аж іскриться. Посередині кімнати стояла моя мама, дві сестри, Катерина й Оля, а також невістка Марія, дружина мойого старшого брата Стефана, котрого силою забрали до Дивізії. Під Бродами підчас прориву, тяжко поранений, загинув в липні 1944

року. Жінки, побачивши мене, кинулись до мене, щоб привітатися, але я наставив руки перед собою–хочу спати. Вони кинулися до ліжка і скоро накрили його білим килимом. Я положився на ліжко в мундирі, з черевиками. Вони знову почали накривати мене покривалом білим, аж очі разило. Починаючи від ніг тепло почало розходитися по моєму тілі. В той момент я почув якісь крики назовні, стріли і вибухи. Двері до кімнати відчинилися і в них появився мій брат Стефан в мундирі, без шолома. Він почав голосно кричати: „Славку, вставай, не спи, вставай-вставай-вставай!" За кожним словом відчиняв і сильним стукотом замикав двері. Я почав його прохати, щоб не гримав так сильно дверима, і дав мені трохи поспати, але він дальше кричав щоразу голосніше і гримав дверима: „Вставай–не спи!". Жінки стояли посеред кімнати і споглядали то на мене, то на двері. На їхніх обличчях малювався не то страх, не то здивування. На моє прохання, щоб вони втихомирили Стефана, вони не відповідали. Нарешті брат відчинив широкі двері і з цілої сили гримнув ними аж двері розламалися надвоє. Сильний подув вітру викинув мене з ліжка і я став на ноги.

Стрільно з більшовицького ґранатомета розірвалося біля мене, і тільки те, що я лежав в сніговій ямі, врятувало мене від поранення чи смерти. Скочивши на ноги, я відразу впав у сніг. Корчі в ногах були такі сильні, що я аж зойкнув і почав розтирати коліна, щоб привернути циркуляцію крови, зорієнтувавшись відразу де я знаходжуся. Падіння у сніг врятувало мене від куль з „максима", які просвистіли над моєю головою. Не виставляючи голови зі снігу, я почав розгортати сніг одною рукою і прямувати в сторону дерев, звідки почув знайоме цокотіння скорострілаМҐ-42. Одною рукою розгортав сніг і час від часу розтирав ноги, бо друга рука була прив'язана ременем до цівки. Я відв'язав ремінь з руки і прив'язав до ноги. Тепер уже мав вільні дві руки, розгортав сніг, немовби плив у воді. Короткими скоками і паданням в сніг я опинився між деревами, де застав моїх ґранатометників.

Почав я гостро дорікати їм: „Як могли залишити мене самого". Вони присягалися, що кричали за мною, але я немов крізь землю провалився. У той час я уже був під тонкою верствою свіжого снігу.

Цівка так натягнула мені ногу, що я через два дні відчував немовби мав одну ногу довшу.

Десь по двох тижнях з більшими і меншими пригодами ми дійшли до Кістріну і побачили новозбудовані укріплення, що мали стримати Червону армію від наступу на Берлін. На розпорядження Гіммлера, наша школа, чи радше недобитки, мала зібратися в

Оранієнбургу, недалеко Берліна, де ми мали дістати відзначення за хоробрість на фронті. З нашої сотні–120 вояків скорострільних і ґранатометних груп–зібралося в Оранієнбурґу 48 недобитків, щасливо дісталися сюди також мої два приятелі, д-р Б. Левицький і Зенон Мельничин. Сюди також прийшло повідомлення з Дивізії, що я підвищений в ранзі до унтершарфюрера. Не було кому провести відзначення, бо всі три старшини зі школи загинули. Не було також часу нашити на мій мундир відзнак унтершарфюрера, бо прийшов наказ відіслати нас до Кляґенфурту в Австрії докінчувати вишкіл. Групами по 5-6 на один „маршбефель", ми через три дні пробивалися через Берлін, бо в той час відбувалося майже безперервне бомбардування столиці. Я мав адресу своєї мами і старшої сестри Катерини у Відні. Пізно вночі відбившись від своєї групи, я віднайшов їхню адресу. Це були найкращі три дні в моєму житті. Вони працювали в двох ресторанах, і я мав нагоду їсти два сніданки, обіди і вечері та підкріпитися на силах. Без офіційного дозволу я не міг довше затримуватися, бо міг бути заарештований, і навіть розстріляний–як дезертир.

У кватирі Ґестапо я одержав, як не дивно, без великих труднощів „маршбефель" до Дивізії, подавши подробиці зі старшинської школи і фронтових дій, про які Ґестапо було поінформоване. По приїзді до моєї частини в Дивізії я застав там також д-ра Левицького, котрий прибув день перед мною. Зі штабу Дивізії видали нам „маршбефель" до Кляґенфурту, в якому не було, на щастя, для нас зазначено, що ми були учасниками старшинської школи в Познань-Трескав. Коли по двох днях ми прибули до Кляґенфурту, школа вже виїхала день перед тим на фронт.

Я дальше вдавав, що в мене з німецькою мовою „ані в зуб", а Б. Левицький, бувши правником, знав в кожній ситуації обернути все в нашу користь. Він твердив, що не знає, чому нас прислали сюди з Дивізії, і ми зі школою не маємо нічого спільного. Щоб нас позбутися, нас післали до якоїсь азербайджанської частини, яка стаціонувала в той час в північній Італії, недалеко містечка Пальманово. Звідтам, на прохання Б. Левицького, нас повернули до Дивізії.

Не поспішаючи, ми по тижневі прибули до нашої сотні, яка стаціонувала в Юґославії. Мені, як „заслуженому мандрівникові", дали малу кімнату при сотенній канцелярії, щоб я відповідав на нічні телефони й не потрібно було тримати окремо для цих справ дижурного. Одного дня я дістав високу температуру, увечері відвідав мене лікар, котрий ствердив, що мій організам виснажений, я потребую відпочинку й кращого харчування. При розмові він поці-

кавився моїми переживаннями в останні місяці. Коли я розповів йому про „замерзання в снігу", він дуже поцікавися моментом, як тепло почало розходитися по моєму тілі. Він сказав, що бракувало ще 5-10 секунд, щоб тепло розійшлося по цілому тілі, тоді жодна сила вже мене не збудила б. Замерзання–це дуже приємна смерть в останніх хвилинах, бо людина не відчуває зимна. Про сон і появу мойого загинулого брата, він сказав, що лікарі натрапляють щораз частіше на цей феномен, який ще недосліджений.

Наступного дня гарячка не вщухала, і мене доставили до шпиталю в Марбурґу, бо підозрювали, що я в своїх мандрах набрався тифу. По трьох днях мене повернули до сотні, де я застав руїну, бо в моїй кімнаті спалили всі мої речі, включно з білизною, записками, ліжко і все, до чого я міг доторкнутися. Щоб не заразитися тифом!?

Перепошували мене всі.

По війні я познайомився з багатою літературою на тему снів і привидів, коли померлі члени родини появлялися живим та остерігали їх перед різними навіть смертельними небезпеками.

Один приклад з книжки „Заметений шлях" Кузьми Каздоби: коли він молодим юнаком був заарештований разом з батьком в тридцятих роках і засланий на каторжні роботи в північний край, в крайній розпачі постановив відібрати собі життя. Одної ночі він вийшов з бараку зі шнуром в руках і за бараком закинув цей шнур на галузь дерева. В той час з'являється йому привид його померлої мами, котра остерігала його від поповнення тяжкого гріху відбирати собі життя, і тим врятувала його від смерти.

Мій рятунок з того світа прийшов також до мене, коли у сні появився мій загинулий брат.

— · —

Степан ЯРМУСЬ
Вінніпеґ, Канада

„ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ"–ПОДІЯ ВИНЯТКОВА АЛЕ ПОДІБНІ ЗВОРУШЕННЯ ДУХУ БУВАЛИ НЕ РАЗ

З приводу 60-річчя переходу 1-ої УД УНА в полон. Мої рефлексії.

Феномен української Дивізії „Галичина" був унікальним, бо вона єдина з-поміж усіх чужоземних з'єднань в квітні 1945 р. зложила присягу українському народові і стала першою Дивізією Української Національної Армії під командою генерала Павла Шандрука. Цим актом вона формально вийшла з німецьких військ СС.

У квітні 1943 року проголошено її творення з метою боротьби виключно проти СРСР. У липні 1944 вона боролася проти його сил, при чому потерпіла великі втрати. Згодом була переорганізована, доповнена добровольцями й під кінець війни вона знову билася проти Червоної Армії на теренах Австрії, а після капітуляції в травні 1945 року перейшла в англійський полон.

Про Дивізію „Ґаличина" є вже чимала література, але в ній її трактується політично, патріотично, навіть романтично. В даному випадку попробуємо поглянути на неї і на її воїнів психологічно. Сама ж Дивізія, як і дивізійник назагал феномен осамітнений.

З нагоди 60-річчя закінчення Другої світової війни далі будуть наголошуватися „Велика вітчизняна війна", „Перемога над фашизмом"–так, ніби нова окупація України московським комунізмом була добром.

У полоні, перейшовши декілька таборів та перевірок, 10 червня Дивізія зупинилася у таборі біля Белярії, Італія. Там стала об'єктом особливої уваги з боку совєтської репатріяційної комісії. Її аґенти вдавалися до прерізних метод: домагалися в англійців виводити нас на паради, щоб мати до нас безпосередній доступ; офіцери–під охороною англійців–виступали перед зібраними сотнями наших полків, заохочували нас повертатися на Батьківщину, обіцяли Сталінове прощення тощо. Але коли наше вояцтво реаґувало на це вигуками та свистом, то вони почали–групами, то поодинчо–викликати нас поза дроти табору, а там вдавалися до всяких намовлень, але і це їм не допомагало. Викликали мене. Я скинув із себе військову одежу і тільки в одних купалках появився в шатро совєтського майора. Мене супроводив англійський солдат. Майор поставив мені ряд питань і коли переконався, що йому нічого не вдається,–махнув на мене рукою і сказав: „Ґуляй!".

Врешті, аґенти комісії запропонували англійцям вивезти з табору наших старшин, бо, казали, що наша поведінка–то намова старшин. Англійці пішли і на те. Вони наказали старшинам зібрати свої речі і вийти на головну дорогу табору. До них під'їхали вантажні машини і наші старшини/батьки всіли на них. В той же час обидві сторони таборової дороги заповнилися тисячами вояцтва. Витворювалася тяжка атмосфера. Колона рушила вперед, хтось з-поміж нашого вояцтва голосно почав пісню: „О, Україно, ти рідна ненько". Пісню підхопило все вояцтво. Емоційною хвилею понеслася пісня понад ланами белярійського поля. Старшини були зворушені,–чимало з них втирали сльози. Заплакало багато і в рядах наших мас,–і втирав сльози дехто з англійської сторожі...

Від сусіднього німецького табору почулися виклики: „Україна браво!" То були сотки німецьких полонених, що відчувши метушню в нашому таборі, зібралися біля дротів і пробували підтримувати нашого духа своїми викликами. Це було підбадьоруюче, а одночасно тільки посилювало ту стихійну атмосферу, яка покривала нас. Такого здвигнення духу не можна забути ніколи...

Одного разу при вході совєтської комісії в наш табір вояцтво живою лавою загородило дорогу. Ми збіглися до головної (одинокої) брами. Совєтчики й англійці стали проти нас з автоматами. Але наша стрілецька душа–завзята! Ми так часто співали стрілецьку пісню „Ми ввічі сміємося смерті, вмирати прийдеться лиш раз!". Тож тепер кожен дивився, щоб взяти щось в руки, готовився іти на брань з ворогом. Але на белярійських полях каміння нема. Я бачу груду засохлої глини і беру її в руки... Тут біля брами появилася легкова машина „джіп". З неї вийшов, заалярмований нашим бунтом, англійський комендант усіх таборів генерал-бриґадир Блок. Він запитав наших представників, у чому справа? Ті заявили йому, що наше вояцтво совєтів у табор не пустить.

–А що, як би я хотів піти?–запитав. На це йому дали відповідь, що не станеться нічого.

Наше вояцтво розступилося. Він пішов у табор, вояцтво давало йому дорогу і віддавало вояцьку честь. Пройшовши далі, генерал дав знак своїй сторожі повернутися назад, а сам пішов у глибину табору. Там скрізь бачив лад і спокій. Він повернувся назад, сказав совєтам, що вони можуть іти в табор на свою відповідальність.

На цьому акція репатріяційної комісії в основному закінчилася. Наших старшин повернули до табору, а перед нами розгорнулася нова сторінка таборового життя. Демонстрації на Майдані Незалежности нагадали мені про наш „Майдан" в Італії.

У жовтні 1945 нас переселили в т. зв. зимовий табор, що біля Ріміні. Там для нас були військові шатра й ліжка (нари) для кожного. В Белярії ми жили в своїх військових палатках, спали на землі.

Наша таборова команда почала організувати освітнє та взагалі культурне життя. Були організовані різні курси та школи. Чимало хлопців докінчували матуральні курси, набували різні фахи. Я закінчив Лісні курси з посвідкою підлісничого. Іспити ми здавали перед комісією з Риму. Тут була розвинена преса, театральне життя. З різних бляшок був побудований таборовий театр, у бараках були влаштовані католицька й православна церкви, в театральному будинку фахівці читали різні виклади, працювала мандолінова

оркестра, вояцький хор, влаштовувалися мистецькі виставки,– таборове життя закипіло. Наші вистави й концерти відвідували чужинці й висловлювали признання.

Моїм улюбленим заняттям було слухання лекцій, що їх читав проф. В. Ревуцький (він живе у Ванкувері, Канада–вдячність і доброго здоров'я йому!); старий письменник Сергій Девлад („Дід Пасічник") розважав нас викладами, деклямував „Листа запорожців до Султана"–на вимогу слухачів безцензурно,–хто хотів то в таборі було чим займатися. (Проф. Валеріян Ревуцький і Сергій Девлад в Дивізії не служили. Доля заставила їх шукати порятунку в таборі полонених добровільно).

Я якось випадково на таборовому смітнику знайшов книжку Чарлса Дікенса „Олівер Твист". Книжка зацікавила мене, я почав читати її, а разом з тим вчитися англійської мови. Для того позичив в хорунжого Володимира Новосілця польсько-англійського словника, при допомозі якого–на туалетному папері–опрацював свій власний словник, оправив його в картонові обкладинки з коробки на сухарі і так, виходить, що працював добре, бо вже 1947 року, в Англії, був перекладачем у військового лікаря. А доля мого словника? В моїй відсутності шваґер, не бачучи в ньому будь-якої вартості,–викинув його на смітник. А була б реліквія...

В травні 1947 року нас, полонених, з Італії перевезли в Англію. Але й там не обійшлося без–якщо не доленосних, то все таки замітних пригод–все завдяки причетності до феномену та долі Дивізії.

В англійському полоні доводилося працювати на різних сільськогосподарських роботах, які я закінчив службою у полковника, пізніше генерала й головного командира англійських збройних сил в Австрії. Скоїлося це так:

В таборі полонених, в якому я перебував, мені доручили відповідальність за таборову крамницю. Сталося, що інспекцію наших таборів проводив генерал з Міністерства воєнних справ Англії. Зайшов він із своїм ентуражем до нашої крамниці. Він оглянув крамничні полиці, взяв пачку найнижчої якости сигарок (інших нам не давали), понюхав їх і запитав мене: „Солдате, чи ваші люди люблять ці сигарки?" На це я, не надумуючись, відповів: „Мусять любити, пане"... Весь ентураж генерала вибух реготом. Засміявся й пан генерал і вийшов з моєї крамниці.

Декілька днів по цьому, до нашого табору приїхав комендант таборів полковник Л. Віллєрс і викликав мене до канцелярії. Я був здивований, але замельдувався до нього. По обміні деякими словами, він запитав мене, чи погодився б я працювати в його городі! Я

відповів: „Так, пане". Комендант повелів поїхати з ним, щоб ознайомитися, де він живе. Я поїхав... в авті Гітлерівського друга, Гіммлера, що його полковник якось придбав. Він ознайомив мене з своїм осідком, показав город та садок, дав мені велосипеда і сказав приїжджати на роботу. Я слухняно погодився. Коли ж наступногоо дня я появився на роботу, служниця полковника винесла мені його черевики з приладдями до чищення і повеліла взятися за роботу. Я не міг... Я вважав, що чищення черевиків будь-кому було поза межами вимог долі навіть полоненого українця. Я відвернувся і пішов у город. Але чую голос полковника: „Стефане!" Я повернувся. Він, у повному строї, підійшов до мене, подав мені руку, дав пачку „Сеньйор сервіс" сигарок, десять шилінґів, побажав мені доброго дня й від'їхав. Я ж пізніше почав застановлятися і думав: яка в тім несподівана лекція, дійсний психологічний іспит/виклик...

Повернувшись до табору, я розповів про все своєму двоюрідному брату та іншим у бараку. Вони однодушно сказали, що я поступив не добре. Не добре... Але в тім була дійсна наука, якої й тепер не можна забути. На думку приходить дія загадкового „меча обосічного". А до того мене вела доля Батьківщини, доля Дивізії.

Феномен Дивізії вивів у широкий світ багатьох. Без нього те, що діялося зі мною особисто: вихід у світ, зазнання дару свободи, встановлення сім'ї і насліддя, наука, неабияка творчість не могли б бути виміряними ніяк і ніколи. Про це доводиться думати завжди,–а вже тим більше тепер під усвідомленням подій Майдану Незалежности та наслідків подиву гідної „Помаранчевої революції". А все це–то продукт долі нашої Батьківщини, її Духу, що живий і єдиний завжди і скрізь. То він кує долю України! То його ворушення в нашій історії творить нас українцями, творцями добра, а в потребі–революціонерами, воїнами, будівничими долі свого народу.

А самі ті будівничі–то не герої, вони звичайні люди, які розуміють ЩО в даний час, в даних обставинах, на даному місці треба робити. Такими були сміливі оборонці старої Русі і всієї Европи наші прабатьки-русичі; такими були творці феномену козацтва, гайдамаків, Української Народної Республіки, повстанського руху, УПА, Дивізії. Такі вийшли на Майдан Незалежности, провели „Помаранчеву революцію" і на наших очах встановлюють демократичну Україну. Коли застановитися–бачимо, що в нас є багато величного, є про що думати, є що згадувати, є про що розказувати дітям/внукам. А все воно–продукт живого Духу України.

Так–ото ми всі–великий рід того Духу...

Музеї

МУЗЕЙ 1 УД УНА – ПЕРЕРЕЄСТРОВАНО

Кожні три роки обласне управління освітою та обласне управління культурою Львівщини перевіряють роботу і документацію всіх музеїв області. Цього року поважна обласна комісія перевіряла роботу музею 1 УД УНА. Після копіткої перевірки комісія визнала роботу музею дуже доброю і рекомендувала перереєструвати музей. І 23 березня відбулася обласна конференція, на якій завідувачеві музею 1 УД УНА Ігореві Федику вручено свідоцтво ч. 3 про відомчу реєстрацію музею. Реєстраційний номер 13-03. Одночасно Головне управління освіти та науки Львівської обласної державної адміністрації та Львівський обласний центр краєзнавства, екскурсій і туризму учнівської молоді видали книжку „Музеї загальноосвітніх навчальних закладів Львівщини". У ній є інформація про 52 музеї області і на першому місці інформація про музей 1 УД УНА. (Див. внизу). Отже, музей 1 УД УНА став давно відомим і не тільки на Львівщині. Щороку у його стінах бувають тисячі відвідувачів, і в основному–молодь.

Ігор ФЕДИК
завідувач музеєм

м. Львів *Галицький район*

МУЗЕЙ ПЕРШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ

Львівська загальноосвітня школа І-ІІ ст. № 34

Короткі історичні відомості.

Музей заснований у 1992 р. з ініціативи І. Федика та Всесвітнього братства вояків Першої Української Дивізії Української Національної Армії (Канада).

Профіль музею: історико-краєзнавчий.

Фонди музею: 350 експонатів.

Найцінніші експонати: зброя; особисті речі українських вояків.

Керівний склад музею: керівник–заслужений вчитель України, вчитель-методист І. Федик, вчитель історії.

Приклади найцікавішого досвіду роботи: щоденні екскурсії; виховні заходи; пошуково-дослідницька робота.

Адреса музею:

79016, м. Львів, Замкнена 6, тел. 72-87-48, 74-02-67.

Гумор і сатира

Ро-Ко

ПРОБЛЕМА–„РОКОВИННА" І ВЕЛИКА

Замість політологічної розвідки про роковини перемоги великої вітчизняної війни.

Ювілеї, роковини, річниці–це частина людського життя, парохіяльного, народного, національного. Бо як пізнаватимуть люди одні одних, як не на ювілеях чи річницях. А нація скріплюється відзначенням роковин великих подій, без яких ні в кут, ні у двері, образно кажучи. Та не всі „великі" роковини дають усім велике задоволення таке, якби хотілося. Є роковини, які стають національною колькою в боці. І треба знаходити лік на таку „роковинну" хворобу, або терпіти кольки.

Розгляньмо останню таку кольку-проблему: 60-річчя перемоги у Великій Вітчизняній Війні! Усе з великої літери й усе на „В"! Отже, нема місця на малу війну чи, тим більше, малу вітчизну. Оце й проблема.

У Великій Вітчизняній Війні від поневолення фашистами не визволено Велику Вітчизну, а тільки маленький клаптик її території, який німець окупував. Зате ВВВ визволила ряд цілих Малих Вітчизн. І що після того звільнення сталося? Те, що ствердила давно у своїй пророчій поезії Леся Українка: хто визволить тебе, в неволю візьме.

Кожне море берег має,–писав Богдан Лепкий. І коли настав такий час, своїми силами приплили до берега свободи Малі Вітчизни. Так зробила найбільша з малих Ненька Україна. І завела закон Вашингтона, як радив Шевченко. Без Вашингтона. Бо замість нього прийшли два „антивашингтони" Леоніди–Кравчук і Кучма. Так незамітно проминули беззвучно, як тінь, всі роковини ВВВ, навіть золотий ювілей.

І гульк! Така в ювілейних церемоніялах маловажна дата-роковина, як 60-річчя стала досі історично „найбільшою"! Як то так? Велика Вітчизна, кажуть політологи: хоче пригадати меншим вітчизнам та всьому світові, що ще існує ВВ з духом ВВВ... Тому запросила президентів і прем'єрів чи не всіх держав. І американський президент Буш не відмовив...

Маленькі вітчизни–балтійці і грузини–сказали просто: ви нас, визволивши, поневолили, то святкуйте собі на здоров'я.

Саме в той час, в Неньці Україні врешті виринув на хвилях Помаранчевої революції український Вашингтон–президент Віктор Ющенко. Його всюди вітали. Народні обранці в американському конґресі переривали оваціями його промову 24 разів.

На його плечі впала складна проблема ВВВ. Не випадає главі

держави не бути там, де прибудуть могутні цього світу. Бо жити в злагоді треба з кожним сусідом, не забуваючи народної мудрости: любімося, як брати; рахуймося, як євреї. З другого боку, як будуть почуватися без свого Головнокомандувача ветерани ВВВ, котрі будуть святкувати таку роковину в Золотоверхому?

Перед президентом України виросла неочікувано політична проблема: як вийти з цієї ситуації, щоб вовк ситий був і коза ціла? (Знаєте, про якого вовка промовка).

Політичні проблеми є для політиків. Є дві дати перемоги ВВВ. Одна для західних альянтів–8 травня, а друга для східного–9 травня. І тепер знадобилися: 8 травня, у навечеря перемоги ВВВ на сході, Президент полетів до Москви, а по параді 9 травня прилетів додому, щоб він–сам ветеран–разом з ветеранами Меншої Вітчизни, серед котрих був і його батько, вшанувати пам'ять жертв війни. Хоч це відбулося без ветеранів–борців за справжнє визволення...

І Соломон краще не вирішив би. Чи це правильна розв'язка?

Правильна, неправильна–усіх не задовольнить. Правда, міг би відсвяткувати ці роковини в себе вдома 8 травня, щоб задемонструвати солідарність з НАТО, США й Европою. А 9 травня–в саму точну дату–гайда, до Москви.

Ще інша розв'язка аж напрошується. Як знаємо, великі провідники творять історію і зараз забувають те, що не треба пам'ятати. Такі події описують історики й з того виходить т. зв. faction–тобто трохи фактів і більше фікції. Не зашкодило б, якби тепер забути про ВВВ, що й колись призабувалось у Великій Вітчизні–СРСР. Правда, не зовсім, бо тоді в день перемоги ветерани отримували даром 100 грамів водки. На здоров'я!

САТИРИК

Поет, якщо він одвертий,
Не може буть популярним.
Він слів не ховає в конверти
На сто літ, як крам антикварний.
Не зле, як він „чистий" лірик,
Як котик, муркоче співучо.
Але інша річ–як сатирик:
Він в когось не ціплячись влучить.
Прихильників–ой! Небагато...
Не люблять сатирика добрі,
Бо гострі слова цінувати
Можуть лиш, як він сам, хоробрі.

Ганна Черінь

НОВА РОСІЙСЬКА КНИГА ПРО ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬК СС

Російські історики продовжують цікавитися Другою світовою війною. Минулого року у видавництві „ЯУЗА" „ЭКСМО" в Москві вийшла книга із серії „Імперія III Райх" Константина Семенова „Війська СС–вояки як усі". Автор розповідає про найбільш боєздатні частини і формування військ СС, які являлися елітарною силою сухопутніх Збройних сил Третього Райху. На основі аналізу численних джерел, автор показав бойовий шлях кожної частини військ СС до батальйону включно. Тут вперше ми змогли познайомитися з історією створення і бойовим шляхом частин і формацій військ СС, їх структурою, командуванням, уніформою й відзнаками розпізнавання. Вперше читач може познайомитися зі списком вояків військ СС–кавалерів Лицарського хреста. В книзі опубліковані фотоматеріяли з архівів про дивізію „Галичина". Їй присвячено, як і іншим дивізіям окремий розділ під назвою „14-та гренадерська дивізія військ СС „Галичина" на 5-ти сторінках (всього в книзі 384 стор.). К. Семенов використав тільки одне українське джерело: Т. Гунчак „В мундирах ворога", Київ, 1993. Автор підкреслює, що цікаво відзначити, що самі українці абревіятуру СС розшифровували як „Січові стрільці"–термін, вживаний для галицьких формувань Австро-Угорської армії у Першій світовій війні. Розділ, як і вся книга написаний об'єктивно. Згадано також про події кінця війни й УНА.

В епілозі книги автор нагадує, що до недавнього часу в Росії, згадуючи про війська СС, звертали увагу про злочини самих СС. У світі найбільш непримиримими по відношенні до СС був Ізраїль. У цій державі була навіть створена спеціяльна команда для пошуку і знищення найбільш злочинних членів СС. Ця книга описує тільки історію військ СС, їх битви і бої.

Автор К. Семенов закінчує книгу словами післявоєнного канцлера Федеративної Республіки Німеччини Конрада Аденавера (1876-1967). В одній зі своїх промов він заявив, що „солдати польових формувань СС були такими ж солдатами як і всі". Природно (це слова автора), ці слова не відносяться до есесівців, які служили в концтаборах, айнзацгрупах та протипартизанських частинах.

На нашу думку, навіть у Росії почали історики (і не тільки історики) описувати історичні події більш правдиво, ніж в царський і комуністичний період, це означає, що також вони розуміють, що російська імперія клониться до занепаду.

Володимир МАЛКОШ

ПІСНІ, ЩО ДИВІЗІЯ СПІВАЛА

Заходом Крайової Управи у США в 2003 році вийшов у Львові цей співаник великого формату. Музична редакція і фортеп'яновий супровід відомого композитора України Мирослава Скорика. Підготування збірки і мистецьке оформлення виконав Орест Ґо-Ґо Слупчинський. Він також написав „Переднє слово", в якому пише: „Маємо надію, що цей збірник буде використовувати військо України, а також зацікавлені історією Дивізії в Україні, де вона все ще зовсім не знана або дуже часто зловмисно спотворена і, зрештою, всі, хто цікавиться музикою".

Співанник охоплює 29 пісень:

1. Марш Дивізії „Галичина", 2. Дивізіє, гей рідна мати, 3. Ми йдемо в бій, 4.Машерують добровольці, 5. Не сміє бути, 6. Ми йдем вперед, 7. Зоріла золота заграва, 8. Ми українські партизани, 9. Під шум лісів, 10. Чи то буря, чи грім, 11. Їхав стрілець на війноньку, 12. Подай дівчино руку на прощання, 13. Чи то грім гримить, 14. В Закарпатті радість стала, 15. І знову хмари почорніли, 16. Там під лісом, темним бором, 17. Гей, там на горі Січ іде, 18. Розпращався стрілець, 19. Засвистали козаченьки, 20. Гей, на горі женці жнуть, 21. Розпрягайте, хлопці коні, 22. Їхали козаки із поля додому, 23. Ой, на ставі, 24.Тече річка невеличка, 25. Коло млина яворина, 26. Як я ішов, 27. Вона не прийде, 28. Пливи, моя туго, 29. Мрійлива ніч.

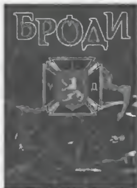
ПЕТРО ЦІСАРСЬКИЙ: „ЖОРСТОКИЙ ЧАС"

2004 року у Львові вийшла друком книжка Петра Цісарського з Дарбі, присвячена подіям Другої світової війни: Петро Цісарський „Жорстокий час". Видавництво „ПІАС", Львів, 2004 р. Рецензентами книги були професори Львівського національного університету ім. Івана Франка І. В. Крупський і В. В. Лизанчук. Передмову книги „Один з багатьох" написав д-р С. Фостун. Автор книги на основі документальних матеріялів розказав про складний життєвий шлях українських вояків, своїх друзів по зброї, які під час Другої світової війни боролися і віддавали життя за світлу мрію народу–Соборну Українську державу. Він присвятив свої спогади всім членам Фюзилерського куреня, що загинули в нерівній боротьбі з більшовизмом.

P. CISARSKYJ, 69 Willison Rd, Littleover, Derby, DE23 1B4 Gr. Britain

ВОНИ БОРОЛИСЬ ЗА УКРАЇНСЬКУ ІДЕЮ

„Броди"–видання присвячене участі дивізії „Галичина"–майбутньої Першої Української Дивізії Української Національної Армії у битві під Бродами в липні 1944 р. Книжка укладена за виданнями: „Броди". Збірник статтей і нарисів за редакцією О. Лисяка.– Мюнхен, 1951, та „Бій під Бродами (збірник статтей у тридцятиліття)".–Нью-Йорк, 1974. Видання Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії, 1974. Додатково за матеріялами з сайтів в Інтернеті:www.geocities.com/galicia division, www.infoukes.com/galiciadivision, 14thss.cjb.net.

Авторами статтей, нарисів і спогадів є голова Військової Управи проф. В. Кубійович, генерал-хорунжий П. Шандрук, майор штабу Дивізії В. Д. Гайке, офіцери Дивізії, учасники боїв. Тексти ілюстровані мапами, схемами, світлинами. Мову авторів збережено без змін. Видання адресоване історикам, військовикам, широкому загалові читачів.

Вид. фірма „Відродження" 82100, м. Дрогобич, вул. Т. Шевченка, 2.

Michael Roman Hrycyszyn.
GOD SAVE ME FROM MY FRIENDS. A Ukrainian Memoir.

Антін Грицишин, народжений 23 листопада 1921 р. в с. Криве, Тернопільської обл., був вояком Української дивізії від 1944 року. Після рекрутського вишколу групу понад тисячу українських вояків „відкомандировано до СС-дивізії „Вікінг", яка стояла в оборонних боях над рікою Нарвою, на північ від Варшави. На постійне домагання Військової Управи й командування Дивізії їх врешті повернено до Дивізії на Словаччину.

А. Грицишин був поранений і він з власної ініціятиви повернувся до Дивізії із шпиталю. Згодом був інтернований в Ріміні, Італія. Після звільнення з полону в Англії А. Грицищин одружився з Анною.

Їхній син Михайло Роман написав спомин англійською мовою.

Michael Roman Hrycyszyn. *God Save Me From My Friends. A Ukrainian Memoir.* P. 244, illust. Vanguard Press, Sheraton House, Castle Park, Cambridge, England, 2002.

СУСПІЛЬНА СЛУЖБА КОМБАТАНТІВ В ЗСА

Social Service of Ukrainian War Veterans

Ukrainian Educational & Cultural Center

700 Cedar Road, Rm-122A, Jenkintown, PA 19046

(215) 663-9519

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
від 1 січня до 31 грудня 2004 року

<u>ПРИХОДИ</u> – фонди придбані підчас листопадової збірки:

Баланс з 2003-го року	$ 24,830.56
Від громади	8,385.00
Від громадських установ	525.00
Від Станиць і Уповноважених КУ Б-ва 1 УД УНА	16,915.00
Від Об'єднання кол. Вояків УПА	140.00
Від Фундації „Спадщина"	1,000.00
Відсотки	130.00
Разом загальна сума зібраних фондів	$ 51,925.62

<u>РОЗХОДИ:</u>

Допомога членам Галицького Братства 1 УД УНА	$ 25,000.00
Об'єднання кол. Вояків УПА (Ю. Котляр)	3,000.00
ОбВУА (О. Левицький)	3,000.00
О. Никифорук (Кірґізстан)	107.00
Інвалідам Галицького Б-ва в пам'ять бл. п. д-ра Ярослава Яримовича	1,165.00
Видано на допомогу	$ 32,272.00

Адміністративні видатки: рент, телефон, пошта фінансовий звіт (СПА), копіювальна машина, різні малі видатки (маємо поквітовання)	$ 6,411.92
Всіх видатків разом	$ 38,683.92
Баланс депозитів на 31-го грудня 2004	$ 79,345.59

Фінансовий звіт приготовив
Степан РОМАНКО–діловод ССК

ПОВІДОМЛЕННЯ

Управи Суспільної Служби Комбатантів в ЗСА

Декотрі з наших вельмишановних жертводавців бажають знати для кого ССК переводить щорічну „Листопадову збірку", мовляв війна була закінчена 60 років тому.

Управа ССК повідомляє, що під сучасну пору Галицьке Братство 1-ої УД УНА начисляє 365 членів, кол. вояків Дивізії „Галичина", і 120 вдів по кол. вояках Дивізії. Всі вони одержують допомогу, переслану на Україну через ССК. Знаємо, що дотепер ці ветерани і їх вдови не одержують жодної допомоги від уряду України.

ОбВУА і Об'єднання кол. вояків УПА допомагає через ССК своїм членам: 60 в Галичині і 65 в Польщі.

Управа ССК просить вельмишановних жертводавців дальше підтримувати наші зусилля у збірці так конечно потрібних фондів на цю благородну ціль.

Станицям і уповноваженим Крайової Управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА в ЗСА Управа ССК складає щиросердечну подяку за зразкову співпрацю.

Управа ССК в ЗСА

З листів до редакції

Громадсько-політнчне видання „Отава", Дніпропетровськ

28.02.05

Редколегії журналу „Вісті комбатанта"

Шановні друзі!

Наближаються Шевченківські свята.

І ми переконані, що ці дні віднині як наслідок сучасних подій у нашій країні відзначатимуться ще більш урочисто.

Звичайно, не все буде так легко й швидко. Але до цього все неухильно прямує.

Тарас Шевченко для всіх нас нерозривно пов'язаний з Україною. Минуло вже багато літ, але його Величина Постать назавжди зостанеться в пам'яті поколінь уособленням свободи й любові до рідної землі.

Бажаємо, щоби ці дні надихнули Вас на нові задуми й починання, які зміцнять та дадуть розквітнути нашій домівці, нашій Україні!

Наснаги й успіхів Вам у Вашій праці!

Щиро Ваш,

Вадим Джума

голова Комітету у зв'язках з громадкістю

СВЯТКУВАННЯ НЕЗАБУТНІХ РІЧНИЦЬ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

5 лютого ц. р. в залі обласної філармонії відбулася святочна академія присвячена 90-річчю створення леґіону УСС, 60-річчю битви під Бродами, 87-річчю бою під Крутами та 86-річчю Дня Злуки, що її організувала Івано-Франківська станиця Галицького Братства. Перші два ювілеї Станиця плянувала святкувати ще у вересні минулого року, але місцева влада радила не дразнити людей у східних областях. Вибори затягнулися і додалися ще два ювілеї. Врешті назначено дату 23 січня, але несподівано на цей день проголошено інавґурацію Президента. Отже прийшлося перенести дату проведення академії на 5 лютого, бо скоріше заля філармонії була занята. Міське і обласне управління культури сприяли нам і академія відбулася на славу. Традиційно капелян Станиці о. Антін Путько провів молитву і відкрив початок вступним словом. Чотири місцеві пластуни і дві пластунки стояли у почесній варті з державним і станичним прапорами, коли виступали доповідачі. Основну доповідь виголосив відомий місцевий історик п. Петро Арсенич. Голова управи Станиці побр. Володимир Малкош доповнив його, розповідаючи про мало відомі деталі леґіонової політики в минулих війнах. В Першу світову війну польські і чехословацькі леґіони помогли відновити незалежність Польщі та Чехословаччини. Наші вороги підкреслюють, що дивізія „Галичина" присягали Гітлеру, але й леґіон Пілсудського і наші Українські Січові Стрільці були змушені присягати австро-угорському цісареві, а червоноармійці присягали СРСР і кривавому Сталінові. В дивізії „Галичина" було багато старшин УСС, УГА, Армії УНР і Леґіону ДУН і серед них такі герої як сотник Дмитро Паліїв, один з найбільш визначних командирів „Листопадового Зриву", колишній старшина УСС, який загинув у битві під Бродами. Був також командир військового формування післаного Центральною Радою під Крути затримати орди Муравйова тоді сотник, пізніше полковник Аверкій Гончаренко. Ще старшина Армії УНР підполк. Іван Ремболович учасник Другого зимового походу, поранений в бою під Базаром, вдруге поранений у битві під Бродами, де командував саперним куренем, знаходився в підпіллі ОУН-УПА до кінця 1949 р., розстріляний більшовиками в 1950 р. З привітанням виступили директор 15-ої середньої школи Івано-Франківська, відомий прихильник Дивізії п. Василь Бойчук

та голова обласної організації Всеукраїнського Об'єднання ветеранів п. Степан Ґелета.

У широкій концертній частині академії брали участь муніципальний оркестр, ансамбль бандуристок, народний артист Кривень, молоді виконавці та аматорський драматичний гурток с. Крихівці. Виконували стрілецькі, дивізійні й повстанські пісні, патріотичні поетичні твори та уривок з п'єси „Пам'ять серця" дивізійного автора побр. Михайла Мулика.

Володимир МАЛКОШ
м. Івано-Франківськ

Івано -Франківська обласна рада
Обласна державна адміністрація
Обласне управління культури
Івано-Франківська міська рада
Управління культури міськвиконкому
Івано-Франківська Станиця Галицького Братства
кол. вояків Першої Української Дивізії „Галичина"
Української Національної Армії

5 лютого 2005 року

в залі обласної філармонії (пл. А. Міцкевича)

влаштовує

Святкову Академію

присвячену

90-річчю заснування легіону Українських Січових Стрільців
60-річчю битви під Бродами
87-річчю бою під Крутами
86-річчю проголошення Соборності України

У програмі:
доповідь доцента Прикарпатського національного університету п. П. Арсенича,
співдоповідь голови управи Станиці п. В. Малкоша.
У мистецькій частині виступи відомих солістів та творчих колективів м. Івано-Франківська

Початок о 15 год.

Вхід вільний

АФІША

Німеччина

München, дня 17.03.05

Для інформації пересилаю–спізнено–копію листа до щоденника „Зюддойче Цайтунг"–орган лівих соціялістів, із поновним наклепом на Дивізію, на який я запротестував листом, якого, на жаль, газета не помістила. Це не є перший наклеп. Тому 10 років написав жидівський публіцист, родом з України, якого совіти видалили за критику режиму, що Дивізія „Галичина" придушувала жидівське повстання у варшавському гетто весною 1943 р.

Я і тоді написав був спростування, що Дивізія весною 1943 р. ще не існувала–редакція також не помістила і також не хотіла дати мені його адреси, також в мельдунковому бюро у Франкфурті, де він мешкав–не дали мені адреси.

Автор пресового вирізка (див. внизу) є член редакції, жонатий з полькою, подає себе що він–„шлезієр", знає польську мову.

Остаюся з дружнім побратимським привітом

Богдан Шарко
голова КУ Німеччини

Томас УРБАН

СЛІДАМИ В'ЯЗНЯ 11 367

Новий український президент Віктор Ющенко прибув до Авшвіцу на відзначення річниці звільнення кацетників не тільки як голова держави, але теж, щоб згадати сліди свого батька Андрія, котрий у 1941 році попав у табор полонених. Приблизно 15 тисяч з них перенесено до табору праці, де польські інтеліґенти виконували примусові роботи. Крім нищення євреїв, нацицстський режим плянував теж знищити Польщу як культурну націю. В Авшвіці згинули тисячі польських інтелектуалів, між ними більшість професорів Краківського університету, й багато католицьких священиків.

Полонених-червоноармійців заставляли не тільки до важких робіт, але також випробували на них смертельний газ „циклон Б". Перед тим Андрія Ющенка перенесли до табору Дахав, звідки він втік, одначе його схоплено. Наступний концтабір був Бухенвальд, де його застав кінець війни. Фізично вичерпаний, він повернувся до домівки в район Суми. Він був один з 95 червоноармійців, які пережили Авшвіц. Його доля ласкавіша, як багатьох червоноармійців, яких, на наказ Сталіна, заслано як підозрілих шпигунів до ґулаґу. Він також закінчив студії і став вчителем англійської мови. Помер в 1992 році.

Його син Віктор розповідає: „Мій батько мав витатуоване ч. 11 367 на грудях. Я приїхав сюди з своїми дітьми й надіюся, що приїду з своїми внуками. Це святе місце для мене й моєї сім'ї."

Політичні опоненти Ющенка у виборах останньої осени старалися йому приписати „фашизм". Їхні аргументи: остоя Ющенка знаходиться в Західній Україні. Під час 2-ої світової війни тисячі добровольців вступили до СС-дивізії „Галичина", частина котрих брала участь у голокості. В Україні сподіваються, що Ющенко дасть поштовх до вияснення цих віддавна затабуваних тем.

„Зюддойче Цайтунг", ч. 22, 2005

XXVIII-ий КРАЙОВИЙ ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД КАНАДИ

Братства кол. вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії відбудеться 17-го вересня 2005 року в приміщенні УНО 145 Evans Ave. Торонто.

Початок о год. 10:00 рано. Звіти Станичних Управ (писані на друкарці на Станичному фірмовому папері) за 2-річний період від 31 травня 2003 р. до 31 липня 2005 р. просимо слати до Крайової Управи до 15 серпня 2005 р. на адресу: 4 Bearwood Drive, Etobicoke, ON. M9A 4G4.

Мандати: кожна станиця від 25 членів має право вислати на Крайовий З'їзд одного (1) делеґата та одного (1) делеґата від сімох або більше. Станиці, що мають менше як 25 членів, висилають одного (1) делеґата.

За Крайову Управу:

Лев Бабій-голова — Корнило Когутяк–секретар

— . —

РОЗШУК

Я звертаюся з просьбою допомогти відшукати якісь відомості про мого двоюрідного брата Ярослава Казанівського.

В цивільному житті він працював учителем в Солотвині. В 1943 році зголосився до Дивізії і, як офіцер в польському війську, перейшов перевишкіл; признано йому ранґу поручника (оберштурмфюрера).

Останньо я стрічався з ним в Нойгаммері весною 1944 року, коли Дивізія комплектувалася до виїзду на фронт. Мене вислано до школи артилерійської в Бенешові, а він виїхав на фронт під Броди. Звідти до Дивізії не вернувся. Були чутки, що перейшов до УПА. Також не знаю, в якій частині, в якому роді зброї чи в котрому з піхотинських полків він ніс службу.

За всякі відомості будемо ми і родина Вам вдячні.

D. Kazaniwsky. 7169 Waters Ave., Niagara Falls, ON. L2G 5X4, Canada.
Tel. 905 356-5371

У ПАМ'ЯТЬ ПОБРАТИМА МИХАЙЛА БЕРЕЗОВСЬКОГО

Цього року минає п'ять років від дня відходу у вічність дорогого побратима нашої станиці в Детройті Михайла Березовського.

Народився він у 1926 році в селі Тростянець біля міста Золочева в Західній Україні. Крім нього, у його родині були ще два брати і сестра. Народню школу закінчив у його селі. Під час німецької окупації у 1941 році Михайла взяли на примусову працю до Австрії, де він працював лісорубом в лісах біля Відня.

В 1943 взяв відпустку до його батьків, з якої вже не вернувся назад до Австрії, а зголосився добровольцем до дивізії „Галичина", яка пізніше стала Першою Дивізією Української Національної Армії. В дивізії брав участь у бойових акціях на Словаччині, в Юґославії та в Австрії. Після капітуляції Німеччини, щоб оминути полону, влаштувався на працю у австрійського „бауера" недалеко мальовничого містечка Абтенау. Там він зустрів Анну Вархолик. Вони полюбилися, а в 1947 році вони побралися. В них народився син Ярослав і родина Березовських переселилася до табору біженців біля міста Ґлязенбах.

В таборі Михайло вступив до Спілки Української Молоді (СУМ), церковного хору та інших організацій, вчився та працював у верстаті дерев'яних виробів та меблів, що йому дуже придалося у його дальшій життєвій мандрівці вже на американському континенті.

В 1951 році родина Березовських переселилася до США, до Детройту. Вже на третій день після приїзду став на працю столяра-тесляра і в цій професії працював ціле своє життя. Родина вступила до Української Католицької Церкви Непорочного Зачаття, Михайло став членом осередку СУМА ім. Пилипа Орлика, в якому віддано працював довгі роки. Був активним у відділах Організації Оборони Чотирьох Свобід України (ООЧСУ) і Української Народної Помочі, які очолював через багато років. Був одним із засновників Української Кредитової Спілки „Будучність" та довголітнім членом її дирекції. Був членом-засновником Українського Національного Клюбу „Орлик", а згодом Українського Культурного Центру.

Михайло був довголітнім членом, а також через кілька років головою станиці Братства Колишнів Вояків 1-ої Дивізії УНА в Детройті. Був членом Крайової управи цієї організації та брав участь у її з'їздах.

В пізніших роках свого життя Михайло вступив до Українсько-Американської Координаційної Ради (УАКР) та був обраний до управи детройтського відділу на пост секретаря, пізніше кореспонденційного. Все своє доросле життя любив працювати в громаді та шанував тих, які працювали з ним. Любив дописувати короткі статті до українських газет, а особливо до „Вістей комбатанта".

Як уже згадано, Михайло був столярем-теслярем по фаху та мав в цій професії надзвичайні здібності. Понад 20 років мав власний верстат виробу меблів-шаф-кабінетів. Багато хат українських родин в околиці Детройту пишаються його виробами.

В 1970-их роках переселився до маленького містечка-села Ортонвіл на північ від Детройту, де побудував ряд апартаментів та приватних хат. В селі був вельми шанованим і був кількаразово обраний до сільської ради.

Після проголошення незалежности України, Михайло кількакратно їздив в Україну, відвідуючи його село, якому допомагав у будові Греко-Католицької церкви збираючи фонди серед своїх односельчан в США і Канаді.

В тяжкій боротьбі зі страшною недугою Михайло перейшов довгу, втомлюючу серію хемотерапії та радіяції. На жаль, найновіші медичні методи були заслабі побороти недугу. В ранніх годинах суботи 29 липня 2000 року Михайло Березовський відійшов у вічність. Горем опечалена родина, численна громада і побратими-дивізійники відпровадили покійного Михайла на вічний спочинок. Від станиці Братства покійного прощав голова побратим Богдан Середюк.

Євген РЕПЕТА

Богдан і Володимир Саламахи.

Колишні неповнолітні вояки Другої світової війни–добровольці, українські Юнаки протилетунської оборони 1944-45 рр., кол. політв'язні більшовицьких ҐУЛАҐ-ів 1946-55 рр. Див:. „Спомини юнака", ч.5-6, 1997. (Львів, 22 грудня 2004 р.)

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В днях від 1 лютого 2005 р. до 30 квітня 2005 р. надійшли такі вплати на розбудову журналу:

по дол. 5.00: Г. Ткачишин–Ст. Кетеринс, О. Рокицький–Гартфорд, І. Козак–Мішіґен, М. Гайдук–Квебек, В. Свобода–Квебек, П. Буняк–Нью-Джерзі, В. Білан–Рочестер **разом 35.00**

по дол. 10.00: В. Кішак, Т. Лавришин, І. Ванцюра, М. Скалів, М. Білинський, О. Безкоровайний–усі Англія; С. Венґльований–Ст. Кетеринс, Р. Дащик–Ст. Кетеринс, А. Макаруха–Торонто, С. Климців–Торонто, С. Шкловило–Квебек **разом 110.00**

по дол. 15.00: В. Масчак–Саскатун, В. Михаськів–Ст. Кетеринс, І. Фіґоль–Торонто, А. Закревський–Нью-Йорк, М. Тицьків–Торонто, В. Дутка–Ілліной, В. Качан–Оттава, В. Корж, М. Р., Р. Хоміцький–Судбури, І. Турчин–Онтаріо, С. Ґула–Торонто, І. Стельмазюк–Квебек, А. Роґальський–Нью-Джерзі **разом 195.00**

по дол. 20.00: Р. Дубиняк, М. Атаманюк, П. Мартинюк, Б. Тис, П. Ґавдяк, П. Тимощук–усі Англія, В. Цепелко–Флорида, В. Гаврилюк–Ст. Кетеринс, Я. Леськів–Нью-Джерзі **разом 180.00**

по дол. 25.00: В. Думенко–Торонто, Д. Дем'янів–Німеччина, А. Джердж–Австралія, В. Гайовський–Вінніпеґ, Ю. Гнатюк–Вінніпеґ, М. Ґембарський–Вінніпеґ, О. Мурашка–Торонто, І. Богун–Торонто, М. Білик–Міссіссаґа, Р. Микита–Нью-Джерзі **разом 275.00**

по дол. 30.00: А. Фурґало, В. Томків, К. Никола, Р. Н. Сурма, С. Василько, П. Антонишин–усі Англія **разом 180.00**

по дол. 35.00: С. Лось–Лондон, О. Шегда–Ст. Кетеринс, С. Малицький–Англія **разом 105.00**

по дол. 40.00: М. Коваль–Англія **разом 40.00**

по дол. 50.00: П. Грицак–Нью-Джерзі, І. Дудусь–Торонто **разом 100.00**

по дол. 65.00: Українська Стрілецька Громада–Канада **разом 65.00**

по дол. 100.00: М. Ципа–Мішіґен, пані Е. Кіналь–Австралія **разом 200.00**

Як нев'янучий вінок...

Замість квітів на могилу бл. п. сотника Богдана Підгайного та його дружини Анни на пресфонд „ВК" жертвують С. Василько, К. Никола з Англії 40.00

В пам'ять побратима В. Семенюка, який відійшов у засвіти 8.12.2003 р. в Судбурах, а також побратима М. Шептицького, який помер трагічною смертю в Україні 2004 року, складає на пресфонд „ВК" М. Новосад з Саскатуну 50.00

Як нев'янучий вінок в пам'ять шкільного товариша побратима-дивізійника М. Павлічка, який помер 22 січня 2005 р. у Флориді, жертвують на „ВК" Нуся і Володимир Мотики 100.00

Як символічний вінець тривкої пам'яті на „ВК" в пам'ять бл. п. Михайла Павлічка зложили члени Станиці Б-ва УНА в Гартфорді, Конн, США: 25 дол.–Пришляки Олександер і Анна; по 20 дол.–Саляк Володимир, Шевчуки Михайло і Леся, Рокицькі Любомир і Валтрат, Гаврилюк Василь; 15 дол.–Сокольський Роман; 10 дол.–Стасишин Стефанія 130.00

Замість квітів на свіжу могилу Любомира Ванкевича, мужа нашої доброї приятельки Олі, на пресфонд „ВК" жертвують Галина і Богдан Кандюки 25.00

На свіжу могилу сл. п. побратима М. Павлічки складають скромний дар на пресфонд „ВК" Катруся і Атанас Кобрини з Флориди 25.00

На свіжу могилу побратима Любомира Калинича на „ВК" жертвує Станиця в Ньюарку 30.00

Після похорону найбільш працьовитого, точного і карного члена Станиці Ст. Кетеринс Петра Піжицького відбулася тризна, на якій проведено збірку на пресфонд „ВК". Збірку провели пані Ніна Вица і Катерина Кобилецька, за що їм щира подяка.

(Див. посмертна згадка, ст. 105). 380.75

Замість квітів на могили наших побратимів, які відійшли у вічність: Івана Скочиляса, Івана Бурдика, Василя Остапчука, о. митр. Романа Ганкевича, Романа Бучинського, Романа Гнатишака та Олекси Шпака, Станиця Братства кол. вояків 1-ої УД УНА в Гамілтоні жертвує на пресфонд „ВК" 400.00

В пам'ять покійного В. Клища на пресфонд „ВК" жертвує родина **100.00**

В пам'ять покійного В. Клища на пресфонд „ВК" жертвують Тирса і Володимир Дутко **20.00**

Щиро дякуємо всім жертводавцям,
котрі не забувають про піддержку журналу.

Адміністратор журналу „Вісті Комбатанта"

Замість квітів на могилу **бл. п. Романа Бучинського** на похоронних відправах у Гамілтоні на потреби Станиці зложили свої пожертви: Юрій Диба–200 дол., Орест Бучинський–100 дол., Богдан Копій–50 дол., Михайло і Ольга Кіналі–50 дол., Віра і Володимир Блищаки–50 дол., Павло і Ольга Вовки–20 дол., Р. Мілдрет–15 дол., Ґ. Цянферо–5 дол. Разом 490 дол.

Щиро дякуємо жертводавцям.
Складаємо глибоке співчуття Його Родині,
товаришам по зброї і приятелям.
Хай канадська земля буде Йому легкою, а пам'ять вічною!

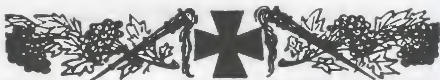
Управа Станиці

Ділимося сумною вісткою, що 3 січня 2005 року в Чікаґо, США, відійшов у вічність на 84 році свого трудолюбивого життя

побратим ПАВЛО СЛОБОДЯН

У спадку він залишив 10 тисяч долярів на видавничий фонд Братства кол. вояків 1-ої УД УНА.
Складаємо щире співчуття його дочці д-рові медицини Марусі, Родині, товаришам по зброї і приятелям.
Хай американська земля буде Йому легкою, а пам'ять–вічною!

Головна Управа

Відійшли у вічність...

МИХАЙЛО ПАВЛІЧКО

7.III. 1921 – 22.I. 2005

У Венис, Флорида, США, 22 січня, 2005 помер побратим Михайло Павлічко. Залишив у смутку дружину Стефанію, з якою прожив 57 літ, синів Богдана і Марка з дружиною Іреною і їхніми малими дітьми Миколою і Ларисою.

Михайло народився 7 березня 1921 року в Трускавці, де провів безжурно свій юнацький вік.

За першої більшовицької окупації Західної України, він був ув'язнений НКВД і сидів у тюрмі в Самборі. Його батьки і молодша сестра були вивезені на Сибір і там померли, а сестра, по довгих роках заслання, повернулася і померла в Трускавці.

В червні 1941 року, коли Німеччина почала блискавичну війну проти Радянського Союзу, відступаючі більшовики мордували в'язнів по тюрмах в Дрогобичі, Львові та в інших містах.У Самборі, де був ув'язнений Михайло, екзекуториенкаведисти не вспіли повбивати усіх в'язнів і в поспіху втекли. Тоді осталі в'язні розбили тюрму і тим урятувалися від смерті. Поміж щасливцями, що вийшли на волю, був і Михайло Павлічко.

Опісля, він якийсь час жив у Трускавці, відтак опинився в Українській Дивізії „Галичина".

По війні короткий час перебував у Зальцбурґу, в Австрії, звідки переїхав до Західної Німеччини. Ще будучи студентом, в 1948 році одружився зі Стефою.

До США прибув у 1956 році і поселився з дружиною в Гартфорді, Коннектикат. Тут він працював інженером в компанії „Монсанто", звідки в 1985 році пішов на пенсію.

У подружжі Павлічків в Америці народилось двох синів, Богдан і Марко. Батьки виховали синів в українському патріотичному дусі, подбали про їхню університетську освіту і вони тепер працюють професійно.

В Гартфорді Михайло був активний у громадській праці. Був учителем у Школі Українознавства і був, через кілька каденцій, Головою Станиці Братства кол. вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії.

В 1990 році Михайло з дружиною переселилися на Флориду і тут спокійно відпочивали. На жаль, важка хвороба забрала його від родини і від приятелів.

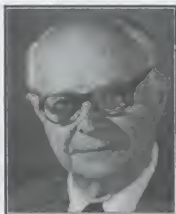
Похоронні відправи провели о. Северин Ковалишин, парох Собору Входу в Храм Пресвятої Богородиці в Норт Порті, Флорида, і колишній дивізійник парох-емерит о. митрат Володимир Волощук.

Приятелі дивізійники з почестями відпровадили побратима Михайла на вічний спочинок.

Володимир МОТИКА

д-р БОГДАН РОЗДІЛЬСЬКИЙ

22.XI. 1916 – 26.XI. 2004

Д-р Богдан Роздільський несподівано відійшов у вічність у м. Саскатуні, Канада. Народився у с. Воля Цеклинська, біля Ясла, Лемківщина. Середню освіту закінчив у Станиславові (тепер Івано-Франківськ). Залишив у глибокому смутку синів: вчителя Юрія (дружина Дженлін) з синами Шейн і Чейзен у Саскатуні, адвоката Івана (дружина Катерина) з дітьми ДжоАнн, Даніель і Матвієм у Саскатуні, Андрія–адвоката у Калґарі, сестру Дарію з сином Ярославом в Івано-Франківську. Дружина д-ра Роздільського Анна померла у 1998 році.

Завдяки вірі в свої сили та з постійним особистим зусиллям д-р Богдан Роздільський осягнув свою мрію стати лікарем. Він почав студії у Франції, продовжував у Познанському університеті в Польщі (1936-39), а закінчив у державному медичному інституту у Львові (1941), де відбув шпитальну практику.

У 1943 році був покликаний до дивізії „Галичина", де служив лікарем у 30-у полку. В англійському полоні в Італії від серпня 1945 року працював у військовому шпиталі у Сезанатіко до червня 1947, коли-то весь шпитальний персонал виїхав до Англії, куди перевезено дивізійників.

У 1951 році еміґрує до Канади, до Монтреалю. Тут він одружується з Анною (Нусею) Фіґуркою, дивізійною медсестрою. З допомогою своєї дружини він вдруге закінчує медичні студії у МекҐілл університеті у Монтреалі у 1956 році й того ж року вони переносяться до Саскатуну. У 1958 році здобуває докторат (PhD) в Саскачеванському університеті й стає професором невропатології. Він продовжує працювати в університеті та Королівському університетському шпиталі як патолог, викладач і дослідник аж до 1988 року. Досліди й писані праці відносилися до вроджених і дегенеративних хворіб нервової системи, як хвороба Паркінсона. За довголітню й віддану працю отримав титул професора-емерита патології у 1984 році.

Був членом канадських, амери-

канських і міжнародних медичних асоціяцій, Українського лікарського товариства Північної Америки, дійсним членом УВАН та НТШ.

Він продовжував здобувати нові знання впродовж свого життя, любив читати. Він теж любив природу, фотографію, мандрівництво, риболовлю, особливо на Черепашиному озері. При ватрі він давав дітям і внукам популярні уроки історії та астрономії. Любив ігри з ними й не один цікавий епізод записав на плівці фільму.

Впродовж цілого життя він ширив правду про Україну й її змагання до волі. Цікавився політичними подіями в Україні та світі, їздив в Україну у програмі „Партнерство проґресу" для допомоги потерпілим від Чорнобильської катастрофи. Написав і видав перший українською мовою підручник невропатології.

Д-р Роздільський був глибоко віруючою людиною, жертовним членом катедри св. Юрія, підтримував змагання за патріярхат Української католицької церкви. Належав до Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, КУК, УНО. Був членом дирекції Кредитової спілки.

Похоронні відправи почалися 30 листопада панахидою у похоронній каплиці „Парк", а 31 грудня у катедрі св. Юрія. Відправляв о. митрат Володимир Мудрий, співали хористи Катедри. Поховано його на цвинтарі „Вудлянд". Побратими-дивізійники стояли на почесній варті й попрощали на цвинтарі піснею „Видиш, брате, мій".

На тризні у Домі молоді побратим Ярослав Сиваник розповів про багатогранне життя Покійного. Сини зложили подяку за віддання останньої послуги батькові.

На пресфонд „Вістей комбатанта" зложили 250 долярів наступні особи: сини Роздільського–100 долярів, Михайло Бойчук–50 долярів, по 20 долярів: Ярослав Сиваник, Степан Дух, Євген Попович, Іван Матвейко, по 10 долярів: Василь Мицак, Петро Новосад.

Нехай канадська земля буде Йому легкою, а пам'ять вічною!

Михайло БОЙЧУК

ПАВЛО СЛОБОДЯН

10.VII.1920 – 3.I.2005

Ще так недавно зустрічали ми Павла Слободяна, як він повільним кроком, а згодом з паличкою, ходив вулицями „Українського села" в Чікаґо, вітаючись по-дружньому з приятелями та знайомими.

Павло народився в селі Ангелівці Тернопільської области. На 9-му році життя Павла помирає його батько.

Дорога Павла Слободяна з родинного села до Чікаґо була довготривала, крута й повна життєвих

перешкод і небезпек. Його село належало до свідомих сіл, у ньому проживали учасники визвольних змагань, колишні вояки УГА. Їхні оповідання про минулі визвольні змагання, науки місцевого свідомого священика, українські газети і книжки допомагали національному вихованні молоді.

Політичні процеси діячів підпільної боротьби членів ОУН, а згодом кривава окупація, московсько-більшовицька, збільшила бажання збройно протиставитись наїзникам. Для тієї боротьби зродилась УПА. Рівнож ідея створення Дивізії „Галичина" була привабливою, бо давала змогу перейти модерний вишкіл і дістати зброю в руки з надією, що повториться ситуація 1918-го року, коли УСС-и стали зародком УГА.

Добровольців до Дивізії зголосилось десятки тисяч–не забракло між ними і Павла. В Дивізії він успішно пройшов вишколи, пережив важкі і небезпечні ситуації в боях та щасливо діждався закінчення війни. Дальша доля Павла зв'язана з долею більшости вояків Дивізії. Спершу дворічний побут в таборі полонених в Італії, а згодом півторарічний–в таборах в Англії.

По кількох роках побуту в Англії, за порадою свого стрийка, переїздить до нього до Арґентини. Там працює столярем, таку професію вивчив ще в краю молодим хлопцем.

В 1957 році одружується з Надією, а в рік пізніше народжується їм дочка Маруся, якій згодом родичі уможливили студіювати медицину. Завдяки помочі близьких друзів-дивізійників, Павло переїжджає з родиною в 1960 році до Чікаґо.

На новому місці поселення він включається в організаційні ряди Братства кол. вояків Дивізії. Побут в Чікаґо–це найкращий вияв його громадсько-харитативної діяльности. Тут став активним членом української громади, будівничим парафії свв. Володимира й Ольги і членом Парафіяльної Ради. Довгі роки був скарбником Станиці Братства дивізійників. Багато праці вложив у розбудову Українського Музею.

Фінансово піддержував родину в Україні, студентів в Україні та семінаристів в Бразилії. Великим ударом для Павла була смерть його улюбленої дружини Надії, що упокоїлася у вересні 2004 р. Будучи вже хворим, цікавився політичними подіями в Україні й вірив та надіявся на позитивну розв'язку проблем України.

У висліді важкої недуги помер на 84-му році життя. Залишив у смутку дочку, д-ра медицини, Марусю, і засмучену громаду, для якої він був дуже жертвенний, а також родину в Україні, Америці і Канаді. Похований на цвинтарі св. о. Миколая в Чікаґо, побіч своєї вірної дружини Надії.

Хай пам'ять про Покійного Павла Слободяна, взірцевого мужа, батька і громадянина, щедрого опікуна потребуючим остане на довго у нашій пам'яті.

Найкращим доказом щедрості покійного Павла є його заповіт, у якому призначено 10 тис. долярів на Видавничий фонд Головної управи Братства кол. вояків дивізії „Галичина".

Вічна Йому Пам'ять!

О. Го

ЛЮБОМИР Е. КАЛИНИЧ

28.IV. 1925 – 3.II. 2005

Відійшов від нас ще один із кращих і довголітніх членів. І не лише Станиця втратила доброго члена, але і українська громада, бо покійний був заанґажований у багатьох організаціях, бо, як часто говорив, що без праці не може жити. Дуже змістовні його статті появлялися у наших часописах, головно у „Свободі" й „Патріярхаті". Мав чудовий голос і виступав часто у квартеті „Каравана". Надзвичайно культурний, тактовний, спокійної вдачі, вирозумілий–легко знаходив друзів. Чудовий архітектор, будовами якого пишається наша громада Нью-Джерзі і Нью-Йорку. Не маючи щастя в подружньому житті, він скеровував свою енерґію в праці для громади. Батько був священиком у найдальшому закутку Лемківщини між польськими селами, і, як розказував, родина, зазнаючи шиканів від католиків-поляків, майже чудом врятувалися від смерти.

Останньо жив самотньо, після смерти матері заломився психічно, що спричинило важку хворобу серця, а опісля захворів на рака, якого йому оперували три тижні перед смертю. На жаль, серце не витримало і він відійшов від нас навіки. Все своє не дуже „велике" майно призначив на добродійні цілі. Опікувалася ним в часі хвороби і занялася похороном п. Люба Ґуралечко, за що їй Станиця дуже вдячна.

В часі панахиди у закладі „Ливин-Литвин" побратими прибули з прапорами і віддали останню почесть. Закінчили панахиду стрілецькою піснею: „Видиш брате мій". Від Станиці і Крайової Управи попрощав покійного шкільний товариш Осип Ґолинський, накреслюючи дуже детально пройдений шлях покійного.

Похоронено Любомира Калинича на цвинтарі св. Андрея Первозваного в С. Баунд-Бруку, біля його батьків.

Опечеленій рідні і приятелям наше щире вояцьке співчуття.

Василь ПЕЛЕХАТИЙ
секретар Станиці в Ньюарку

Життєпис

Народжений в Перемишлі, 28 квітня 1925 р. Син о. Теофіля Калинича, бувшого катехита Української жіночої гімназії в Перемишлі та Іванни, дочки о. Йоана Яросвича, пароха у Райськім, біля Сянка. Ходив до народної школи св. о. Миколая в Перемишлі, а 1938-1939 рр. учащав до Української чоловічої гімназії в Премишлі, де закінчив дві кляси нового типу.

Після вибуху Другої світової війни учащав до Української державної гімназії в Ярославі, де 1944 р. здав матуру. Від 1944 до 1945 року був вояком Української Дивізії „Галичина". При кінці 1949 р. в Ґраці студіював архітектуру. В 1950 р. переїхав з батьками до США і осів у Міннеаполіс, Міннесота. Там же

закінчив студії архітектури 1956 р. В 1960 р. осів у Ірвінґтон, Нью-Джерзі. Тут розвинув свою професійну практику, а також включився в мистецьке та суспільно-громадське життя.

Від 1966 р. був заступником голови реґіонального товариства „Ярославщина та Країни Засяння", головою реґіонального товариства „Перемищина". Від 1973 до 1975 року був головою Товариства Українських Інженерів, відділ Нью-Йорк (200 членів) і заступником голови, відділ Нью-Джерзі.

Був членом НТШ, Українського Патріярхального Товариства, Об'єднання Мистців Української Сцени. Був членом відомого чоловічого квартету „Каравана", як співак і конферансьє.

Дописував до наших часописів та журналів.

Запроєктував ряд будинків для української спільноти, найголовніші з них: Головний Будинок СУМА у Елленвіл, Нью-Йорк; Дім Української Культури для Української Православної Митрополії у Баунд-Бруці, Нью-Джерзі, з залею на 1100 місць; Руханкова Заля зі садочком для Української Католицької Церкви в Ньюарку; Українська Національна Кімната в Пітсбурґському університеті (найвищому у світі університетському будинку). Відкриття цієї кімнати відбулося 1990 р. в присутності біля 1000 людей і найвищих університетських властей.

У 1967 р. посадник міста Ірвінґтон назначив Любомира Калинича членом Плянувальної Комісії. На цьому становищі він був 13 років та отримав дві почесні грамоти. Прізвище Калинича було поміщене: „Хто є хто на Сході", „Хто є хто у технології сьогодні", „Люди з осягом" (видано в Англії), „Список визначних американців", „Українці в Північній Америці".

ПЕТРО ПІЖИЦЬКИЙ

4.VII. 1922 – 22.III. 2005

Після важкої недуги попрощався з цим світом один з найбільш працьовитих і карних членів Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА в Ст. Кетеринс–побратим Петро Піжицький.

Народився Петро в селі Метенів, повіту Зборів, Тернопільської області, в свідомій родині Матвія і Анни, а працював на господарстві до приходу совєтів. В 1941 році господарство забрав колгосп і Петро став до праці при будові мостів, а з приходом німців працював на залізничній станції в Зборові.

9 травня 1944 року, вибираючи між совєтською армією і українською „Дивізією", вступив до Дивізії і виїхав на вишкіл до Кіртґану, а відтак до Нойгаммеру.

З 7-ою сотнею 29-го полку виїхав до Старої Бистриці у Словаччині і після військових маневрів був

переведений до Нової Бистриці на постій. Тут був переведений до „яґдцуґу" і виїхав в Юґославію на боротьбу з тітовськими партизанами. У бою „яґдцуг" потерпів втрату трьох убитими і чотирьох раненими. Після 6 тижнів в лікарні в Ґрацу воював біля Фельдбаху аж до закінчення війни.

Після шести таборів полонених в американській зоні був звільнений з полону в Реґенбурзі й працював в німецькому селі Ехінґ до 1948 року. За допомогою брата Семена прибув до Канади 10 жовтня 1948 року до Ст. Кетеринс і працював через 21 рік в компанії „Ентис Імпіріял", а після закриття фабрики ще 15 літ аж до виходу на пенсію в „Сейнт Лоренс Сівей".

На протязі побуту в Канаді Петро враз з дружиною Наталею, з якою прожив 45 літ, був активним членом багатьох організацій, в тому в церкві свв. Кирила і Методія був довгі роки господарем, був членом 427-го відділу Українського народного союзу, членом Пластприяту, Спілки української молоді, УНО, клюбу сеньйорів „Миргород". Найбільшу активність проявив у Станиці Братства кол. вояків 1 УД УНА, де був прапороносцем і представником до КУК. Брав завжди участь з прапором Станиці у всіх національних святкуваннях, був завжди готовий допомогти працею чи порадою. Надзвичайно врівноважений, він полагоджував розсудливо різні непорозуміння. А на станичних пікніках випікав „гамбурґери" і провадив „бінґо".

Як щирий патріот щедро підтримував церковні і громадські цілі. З радістю діждався вільної України, за яку боровся і працював ціле своє життя.

В похоронному закладі побратими-дивізійники в одностроях віддали покійному почесний салют, а домовина покійного була вкрита станичним прапором. В часі тризни попрощав його від Станиці побр. Микола Коційовський. Проведена збірка на пресовий фонд „Вістей комбатанта" принесла $380.75. Похоронні відправи відбулися з церкви свв. Кирила і Методія на цвинтар „Вікторія Лавн" і тут понеслось жалібне „Видиш, брате мій..."

Покійний залишив у глибокому смутку сина Богдана з внуками Степаном, Михайлом і Христинкою, сина Бориса з дружиною Анітою і донькою Діяною, сестру Анну Скочиляс, яку відвідав в Україні в 1991 році.

Спи спокійно, побратиме!

Д. КАЗАНІВСЬКИЙ

ЛЕВ СТЕТКЕВИЧ

мґр. права

14.V.1907 – 22.III.2005

З волі Всевишнього, після довгої і тяжкої недуги, закінчив свою туземну мандрівку життя, колишній голова і довголітній член Станиці

Братства кол. вояків 1 УД УНА в Гартфорді, Конн. мґр. Лев Стеткевич. Лев народився в селі Плотича, район Козови в Західній Україні. Рід його виводиться від Стеткевичів, білоруської шляхти–гербу Костєша.

В 1943 р. зголосивсь до Української Дивізії „Галичина" з надією вибороти волю й кращу долю нашій Батьківщині. Вояцький вишкіл відбув в Гайделяґрі, де рівнож перейшов перевишкіл для суддів. Пізною осінню відбув першу воєнну кампанію на Підляшші–Холмщина проти партизан Ковпака. По закінченні перевишколу, як комендант 1-ої чоти 1-го запасного полку, був учасником бою під Бродами–село Куткір, там був поранений. По повороті з-під Бродів відбув зброєвий вишкіл тяжкої зброї в Бенешеві, коло Праги–як „фаєрверкер", був призначений до 4-ої сотні 30-го полка і з ним перебув всі воєнні дії: Словаччина, Юґославія і Фельдбах. По війні попав до табору полонених в Белярії–Ріміні, Італія. Там був активним разом з Орестом Городиським в організації преси „Життя в таборі".

Був організатором Студентської Громади, уложив Статут і був теж співорганізатором Народного Університету–був його віце-редактором, деканом права і економіки. З табором перебув опісля до кінця полон в Англії, а осінню 1948 р. був звільнений до Німеччини, а звідси в 1949 р. переїхав до США, до Нью-Йорку, став членом-основником і головою Братства „Броди-Лев" та підписав його чартер; підписав також з Робітничим Союзом умову побудови Пам'ятника Поляглим.

По смерті першої дружини, Марії Яримович, одружився з Ольгою–вдовою Платош, з якою останніх 25 років прожили в м. Гартфорд, Конн. Було то дуже добре і прикладно „зігране" подружжя. Вони, спільно, багато пожертвували на важливі українські цілі: Гарвард, жертвам Чорнобиля, допомога Україні і виховання священиків.

Похоронні обряди відбулися в суботу 26-го березня в похоронному закладі Талярського; Парастас і Панахиду відслужив о. Ігор Міджак–парох церкви Св. Арх. Михаїла. Побратими, члени Станиці з прапором, взяли участь при домовині, а голова Станиці–довголітній (та особистий) приятель покійного, Володимир Саляк, виголосив зворушливе прощальне слово.

Покійний Лев був розумною людиною, мав незвичайно добру пам'ять, приємно було слухати його виступи, міркування на різні теми, наголошуючи взірцевий патріотизм і любов до рідного Краю-України!Завдяки прикладній опіці його вірної дружини Олі, дожив гарного віку 98 років. На спомин, ще кілька поминально-теплих слів–від подиху Бережанського вітру виголосив (його земляк) інж. Олександер Пришляк, а теж (як голова) Відділу і КУ Укр. Патріярхального Товариства, зложив щирі вислови подяки для бл. п. Лева і його дружини, як примірних членів-жертводавців на корисні потреби УП Т-ва.

Покійний Лев залишив по собі добру пам'ять і тривалий пам'ятник–написав і сам видав спомин „Як з Бережан до кадри". Нехай привітна американська земля буде Йому легкою, а пам'ять вічною!

Михайло ШЕВЧУК
секретар Станиці

ЗМІСТ
Закінчення

ДО ІСТОРІЇ 1-ї УД УНА

МИНУЛЕ

СПОМИНИ

МУЗЕЇ

ГУМОР і САТИРА

ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ

БРАТСТВО кол. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА